

1185. K. 16.

D E

≡

REMEDICA

Dissertationes quatuor

THOMÆ SIMSONI,

Medicinæ & Anatomices, in Academia
SCOTORUM ad Fanum *Andree*,
Professoris CANDOSSENSIS.

*Omnino scientia ex Natura lumine petenda, non ex antiquitatis ob-
scuritate. Nec refert quid factum fueris; illud videndum, quid
feri possit.*

BACON. Impet. Philos.

*Omnium magnarum artium, sicut arborum, altitudines delectant;
radices, stirpesque non item.*

TULL. in Orat.

EDINBURGI,

In Ædibus THO. RUDDIMANNI, M.DCC.XXVI.

THOMAS SIMON

ORNATISSIMO VIRO,

JACOBO,

Duci CANDOSSENSI, &c.

Universitatis ad Fanum *Andreæ*
Cancellario dignissimo :

Professionis ibidem Medicæ Conditori munifico :

PATRONO suo plurimum colendo, verendoque :

HAS DISSERTATIONES MEDICAS,

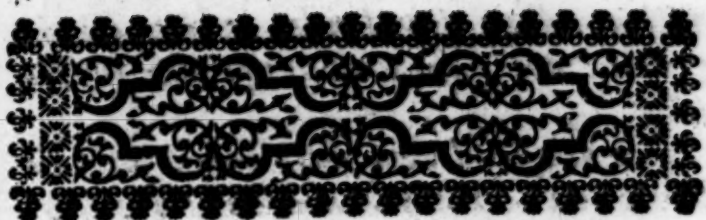
tanquam frugum primitias,

quâ par est observantiâ,

dicat consecratque

Cliens devinctissimus,

THOMAS SIMSONUS.

INGENUIS
MEDICORUM
FILIIS

S.

EN tibi, quisquis es qui Medici-
nam colis & prosequeris, libera
quædam isthuc spectantia cogita-
ta; unde scias nondum ita artem illam
numeris esse absolutam suis, ut defu-
tura sit materia, in qua & ingenium
& industriam tuam abundanter exer-
ceas. Quamvis enim divinus HIPPO-
CRATES inter Græcos, elegans inter
Latinos CELSUS, alique non pauci,
cùm veteres tùm recentiores, viri e-
gregiè docti, multa cum laude, nec par-
vo labore, artem illam, pro suis quis-
que viribus, excolere contenderunt;
multa tamen adhuc ad perfectam con-
sum-

summatamque disciplinam desiderantur, multa adhuc supplenda, multa corrigenda, nec pauca expurganda supersunt.

Hoc ut ostenderem, ante omnia mihi de MATERIA MEDICA agendum censeui, quod ea pars omnium visa est infirmissima, pessimisque adhuc accepta modis. Licet enim non ita pridem solers HARVEUS, repertâ forte quâdam majoribus ignotâ sanguinis animalis rotâ, novam visus est munire viam ad veram solidamque medicinæ theoriam; prorsusque jam inde alia obtinuit machinæ humanæ explicatio: tamen, quod mireris, adeo non mutata est, aut in melius novata (pauca si excipias) veterum praxis, ut potius ad eam, tanquam ad aram sacram, tutamque veri normam, à plerisque etiamnum provocetur, qui in id ferè unum incumbunt, ut antiquam curandi rationem novis Anatomicorum experimentis illustrent atque confirment: unde effectum est, ut exquisitissima nobilissimæ recentiorum inventa, quæ lucem sanè haud vulgarem medicinæ feneratorum videbantur, in meros abièrint fumos; dum unis antiquorum placitis, nimium per se vagis

Et incertis, exornandis commendandisque serviliter addicuntur.

Sed quia fortasse petulantis esse hæc, atque rei Medicæ nimis ignari, convitia ducent, qui tot gloriosa remedia singulis ferè morbis tam affabrè accommodata in ore semper habent, laudant, admirantur; quorum alia, si credis, incidant, alia dissolvant, variisque modis mutent emendentque pravos humores corporis, quod, tanquam ad metam sibi unice propositam, nituntur conspirantque nunc omnia propemodum Medicorum in morbis curandis vota Et consilia: ideo non ab re facturum me putavi, si paulò diligentius considerem, quæ quibus valetudinum indicibus remedia vulgò adhibeantur, quàmque id consultò cogitatèque fiat: deinde speciminis loco morbum illum nominatim enucleandum subjicerem, quo nullus omnium, nostri certè soli cælique homines, frequentius graviusque angit Et perturbat, cui, à causa effetrice, adhæsit nomen Frigoris.

Hunc ego morbum, nisi me fallit animus, neutiquam à corruptis humoribus, (quæ vulgi est opinio) profluere ostendi: eademque operâ in ejus curatione frustra advocari ab aliis Incidentia, ab aliis

*liis Dissolventia, aut Aperientia, aut si
quæ his similia sunt Speciosa, multum-
que decantata remedia : idemque in a-
liis quoque morbis perperam temerèque
fieri, ubi tamen istorum maximè per-
crebuit usus.*

*Atque hæc tibi præbebit tertia, i-
temque quarta, quæ sequitur, Disserta-
tio, viz. post ordine pertractatam, ge-
neratimque prius, ut oportuit, excus-
sam, Materiam Medicam.*

*Ubique libero usus sum judicio, re-
fragante licet antiquitate, principum-
que aded artis nostræ auctoritate, atque
etiam consensu vulgi ; quia, uti dudum
sagax monuit VERULAMIUS, prorsus
persuasum habeo, “ Nimiam in his re-
“ bus religionem ingenia hominum ve-
“ luti excantasse, prosperumque salu-
“ taris hujus artis cursum jamdudum
“ sufflaminasse :” Tum quia istam li-
bertatem æquam, hominumque saluti
in primis utilem, exigere videbatur
cùm officii ratio, tum Patroni, qui nobis
hæc otia fecit, summa atque perpetua
observantia.*

D E

Erroribus tam veterum
quam recentiorum ho-
minum circa *Materiam*
Medicam

CONCIO INAUGURALIS.

Tantum præjudicata opinio poterat, ut etiam sine ratione valeret
auctoritas.

TULL. de Nat. Deor.

Medicamentis multum antiqui Auctores tribuerunt, horum autem
usum ex magna parte Asclepiades non sine causa sustulit.

CELS. Præf. ad lib. scum.

Siquidem in morbis, cum multa fortuna conferat, medicamenta
que sæpe salutaria, sæpe vana sit, potest dubitari, secunda va-
letudo *medicina* an *corporis* beneficio contigerit.

Id. Præf. lib. 7.

EXSPECTATIS forsan, qui huc
adestis animis erectis, inten-
tisque auribus, differentem
protinus audire *novellum* me-
dicinæ magistrum, de *Divina origine*,
summa utilitate, atque adeo *necessitate*
A *artis*

artis Medicae. Medicorumque præcipua post homines natos *dignitate* : quod hæc peroranti & ad *gratiam* captandam, & ad *exultandum*, latissimum videantur præbere campum.

Dissertationis totius Argumentum.

S. I. At cum verba blanda spernat *Veri* indagandi cupidus, in fructumque solidum quam in præconceptam suæ *Artis* famam intentior animus ; ignoscetis scilicet, si omni, quantum potest, præjudicio liber, vanæque artis nostræ observantiâ, in ipsa ejus penetralia statim invadam, dogmata excutiam, atque varias diversasque expendam medendi vias, & rationes. Neque enim temere suspicari videor, nimium hucusque invaluisse fucum & pigmenta ; nobilioraque hujus Artis præcepta, sub immensa apparatusum mole, tanquam sub rudere, oppressa atque sepulta jacuisse : omnemque illud prius amoliendum esse rudus, quam in Artis vera fundamenta penetrare liceat.

2. SED opus aggredi jubet illustrissimi serenissimique Herois, JACOBI Candolfensis, summa bonarum artium colendarum cura, simul & vester honos, Aca-
demiae curatores inclyti, quorum ille hortatu maxime *munificentiam*, quam principis ad alia destinabat studia, dein-

ccps

ceps ad Medicinam Andreapoli excolendam perpetuo consecravit.

3. Igitur apud Vos colendæ medicinæ jam operam navaturus, rectè mihi videor & *auspicato* provinciam datam ingredi, si ante omnia in aperto ponam, perstringamque varia & diversa vitia, quibus jam inde à principio contaminata est, & etiamnum obruitur *Materia Medica*, dum ejus cura atque cultio, tanquam ab homine medico aliena, chymicis inanibus, aut sedulis herbariis, aut medicamentariis putidis solum committitur: quorum ab ingenio malè facto, sinistrove studio, tantus est exortus exstructusque inutilium, incertarum, indigestarumque observationum acervus, ut vel nullus, vel exiguus admodum operæ fructus inde reportari queat, atque adeo ut impediatur potius quam juverur exoptatus medicinæ successus.

4. FATEMUR equidem Chymicos, Botánicos, Pharmacopœos, varia cum Artis tum Naturæ effecta, *medicamentorum* nomine, describendo, ingentes exhaustisse labores ad prolixam *Materia Medica* institutionem adornandam: quin etiam rerum sibi objectarum faciem externam, & locum natalem, & formas varias, atque ex resolutione chymica, di-

Chemici,
Herbarii,
Pigmentarii
Historiz
naturalis,
non Medi-
cinæ vel
adjutores.

Quid proprie dicatur medicamentum, seu Remedium.

versisque missionibus subinde emicantes mutationes accuratè notandò, egregiam quidem operam navasse ad *Historiæ Naturalis* summam, ast ad *Medicinam* mercedè parum: cum nihil intersit Medici, quâ facie, quo loco, quanto opere res aliqua producat, quamque insignes sint ejus jam productæ, atque ad diversa corpora applicatæ *Vires*, nisi etiam certò sciat, quemadmodum sese istæ exerant vires in hos illosve humani corporis *Morbos*; quâ solâ conditione apud Medicos nititur, aut certè niti debet, medicamento, seu *Remedii* cujuscunque, cum nomen, tum opinio.

Regulis subjiçienda sunt experimenta.

5. IN confesso est, magnam Medicorum partem non priùs fidere remediorum viribus, quàm in ægotantibus eadem aliquoties exploraverint (unde ex professo se nuncupant Empiricos) at ex annalium monumentis, palam est, bonos illos viros parum animadvertere, * “ Ipsi
“ *Medicinæ* ratione opus esse inter naturales actiones, ipsamque experientiam per se solam non usque-quaque nostris respondere votis, nisi regulis subjiçiat. Ut enim difficilis est ad experimenta aditus sine ratione, sic
“ absque

* Cels. Præf. lib. 1.

“ absque ratione experimenta nunquam Medicorum usibus certò accommodari possunt.”

6. SED inter illos quoque qui *rationalem* profitentur Medicinam, maxima saepe lis est de rationum allatarum momentis, dum suo quisque gaudet gloriaturque sensu. Quod ergo, inquires, erit Criterion, cujus ope inter tot sententias discrepantes, cognoscatur veritas? At nos, ut id sciatis, nullum neque admittimus neque petimus Criterion.

7. ITAQUE vestram, Auditores, patientiam tantisper oro atque deprecor, dum vulgò receptas investigandarum remedium virium rationes excutio; vobis deinceps integrum servaturus, ut, quid sit inter tot opiniones discrepantes verum, veritative proximum, ipsi statuatis.

Etque regulæ communi Criticorum censuræ.

8. QUOD si argumentis brevibus rectisque evincam, de maxima eorum parte, quæ pro certis adferuntur in *Materia Medica* institutionibus, maximum superesse dubitandi locum, utique propositi nostri compotes erimus. Nullum quippe artium progressibus putamus intervenire posse gravius impedimentum, quam ipsa magistrorum artis præjudicia: contra nulla re juvari magis æquum veritatis

Præfens M. M. status Criticorum censuras in primis exigit.

fatis investigatorem, quod ut præju-
dicia, quibus aliquando temerè occupatus
fuerit, mature odoretur. Nostre enim
rerum naturalium notionēs anticipa-
tæ, ab ipso sepe nature more & in-
stituto nimirum abhorrent, et se ex his
nostri agrè convincamur, quamdiu igno-
ratur, quid ipsa faciat feratve natura.

Experimen-
torum, res
institutorum
indiciū
certum.

9. Ergo, natura duce, in proposito
examine procedere nobis certum est, id
que duntaxat pro legitimo admittere ex-
perimento, cujus omnes & singulæ con-
ditiones dilucidè exponantur, ita ut, cum
opus est, quivis è vulgo artifex possit id
eadem fiducia repetere, atque Physicus
ritè instructus potest unum aliquod Neu-
toni de coloribus experimentum. Quip-
pe extra conjecturam poni debet res
medica; neque absque desperata ægri sa-
lute tentare licet anceps remedium. Quid
enim, amabo te, viro bono indignius,
quidve imprudentius, quam dubius &
maleficus experimentis credere charam
sanctamque populariam vitam? A hic au-
diamus licet Tullium. " Quid temeri-
tate, inquit, turpius? Quid tam te-
merarium, tamque indignum sapientis
gravitate atque constantia, quam aut
sentire falsum, aut quod non explo-
rate perceptum sit & cognitum sine
ulla

"nulla dubitatione defendere?" Ast ea
 & describere, & quæ valent auctoritate
 apud credulos defendere, multo etiam Malè insti-
tutorum
pernicies.
 turpius, quod tamen illi facit, qui
 tanquam experientia corroborata tradunt
 posteris, quæ non nisi lubrico nitantur
 conjectura talo.

Necessaria
est totius
processus
plena deli-
beratio.
 I. Neque illi se dant melius, qui
 obscure & oscitantur adeo tradunt res
 sibi oblatas, ut ab aliis per nimiam illam
 tradendi supinitatem nunquam possint in-
 telligi. Nam ita fit, ut posteris perinde
 sint illorum hominum reperta, ac si
 nunquam fuissent.

II. Et quidem à multis retrò seculis
 multum jactantur remediorum vires: si
 autem de virium istarum causis quæras,
 nullas invenies; quin potius unde per-
 suadearis, ingentes sæpe vires levibus de
 causis attributas esse medicamentis, qui-
 bus mox alii, heu! nimium creduli, ho-
 minum salutem committentes, mirum
 quot quantasque excitantur tragoedias.

III. AGNOSCUNT facile omnes ulti- Leviter ni-
mis temere-
que jactan-
tur remedi-
orum vires.
 mam *Materiae Medice*, non secus ac
 totius *Medicinae*, *Originem* esse abstru-
 sissimam: atque hinc fabularum a-
 mantes, ut genio indulgerent suo, am-
 plam garrendi copiam, quanto securius
 tanto libentius arripuisse, indolem præ-

A 4 ferentes

Fabulisque
referta.

ferentes vulgi profani similem, cui nihil
æquè magnum sonat ac prodigium. De
miraculis planè incompetis mirè effe-
runt sese: quicquid extra ordinem sit &
naturæ legem, arridet plurimum: con-
tra, quod naturæ moribus respondet, id
velut ignavum quiddam & ignobile, pa-
rumque divinum, floccifaciunt. Pari
modo Medici Principum artis suæ con-
ditorum immensâ capiuntur admiratione,
iisque semper plus honoris deferunt, qui
carminibus, amuletis, ac præstigiis ma-
gicis, aliquid in Medicina præstiterè, quàm
qui certis indubiisque experimentis re-
mediorum vires explorârunt.

Quot jam, quæso, secula famam
suam protulit Polydus, ob Glaucum
Minoïden, si placet, vitæ redditum, ad-
hibitâ unâ herbula, quali serpentem ali-
quando feliciter usam viderat, ad en-
ctam serpentem resuscitandam. Melam-
pus item, quod Iphiclum, bonis, ut aiunt,
avibus, proli generandæ aptum effecisset
remedio, quod vulturis admonitu pri-
mus didicerat. Hujusmodi præstigiatores
multi celebrantur apud veteres Medicinæ
scriptores, apud quos utramque semper pa-
ginam complet sagax & dextera somnio-
rum, extorum monstrorumque interpreta-
tio. “ Primum omnium fuisse Orpheum,
“ quos

is quos memoria novit, qui de herbis
curiosius aliquid prodiderit, refert Plin-
ius: *cujus* ramentum viri peritiam o-
ranam in superstitioso quarundam her-
barum, & canora cytharæ usu consti-
tuisseprehendimus.

13. QUAMQUAM hic Egyptios ob ^{Egyptii}
summam usque ab ultimis temporibus in ^{fabulatores}
Medicina laudem præterire nefas est; ni- ^{maximi.}
hilo tamen secius, ubi eorum *Investi-*
gata mecum reputo, nihil ferme non
sive ex oraculis, sive astris, seu denique
ex bestiarum monitu erutum comperio.
Hoc unum iis proprium esse dixeris,
quod plantas in Deorum numerum retu-
lerint, quorum religionem insanam
merito sic ridet Satyricus. †

O sanctas gentes, quibus hæc nascuntur
in hortis
Numina!

14. ATQUE hujus farinæ fabulæ à ^{M. M. cor-}
prisicis sive Medicis sive Poetis compo- ^{ruptrices fa-}
sitæ, per aliosque mox, tanquam facun- ^{bulæ.}
da quædam semina, in vulgus sparsæ,
chimeras multas, & *informes* quasi me-
dicamentorum *Molas* postea excluderunt,

runt, quas simplici & incauto populo pro genuinis artis foetibus, quibus egregiae inessent vires, non solum ad morbos contumaces retundendos, verum ad Dæmonum quoque insultus & veneficorum furias extemplo averruncandas audacter obtruserunt. At de artis ipsius regulis altum apud illos ubique est silentium, nisi forte fraudem nobis fecerit historia: id quod non ab re mihi videor suspicari ex auctore antiquissimo Hippocrate, qui disertis passim verbis affirmat, "Artem
" Medicam multis ante bellum Pelopon-
" nesiacum annis haud segnitè fuisse
" excultam: de qua ille idcirco, tan-
quam de re vetusta, perquam magnificè
interdum loquitur.

Quibus sca-
rent histo-
ria verustis-
simæ.

15. VERUM quantumvis illi homines sagaces fuerint, aut quibuscunque modis hanc artem exercuerint, nostra in præsens nihil refert, ad medicamentorum certè vires expiscandas; quum ad hoc illi quidem nullum certum reliquere fundamentum aut vestigium, necum ullam doctrinæ interioris speciem, nisi quod incertâ ariolatione consequamur.

Ante Hip-
pocratis
tempora ni-
hil in arte
medica in-
tegrum.

16. HIS itaque missis, ut incertis & futilibus, ad Hippocratis scripta nosmet convertamus, qui quidem non immeritò Medicinæ Parens dicitur, cum ante
ejus

eius tempora nihil in arte Medica integrum aut illaesum comperiat. Is igitur, qui ab omnibus pro viro habetur *arte insignis*, quia undique expendit summam illam obscuritatem, quæ Politicis veri indagatoribus intervenire prius solet, quam sibi ritè viam ad experimenta muniant; quin etiam varias ac multiplices conditiones circumspexerit, quarum in experimentis defungendis nunquam non habenda est ratio, ecquis facile dubitet? Præsertim quum solenni Aphorismo ipse pronuntiet. *Periculosam esse experientiam, iudicium verò difficile*: maxime si Galeni audiamus commentarium huic Aphorismo subjectam, cujus hæc sunt verba. “ Nam, ut verum fateamur, difficilis hæc res est, & inventa rara, cum post multa remedia ægrotanti adhibita, quodnam ex iis in causa fuisse dicatur, ut melius pejusse habeat æger: ut si, e. g. bene dormierit, deinde unctus, mox emplastrum adhibitur, tum clyster injectus, vel sponte naturæ secuta est alvi dejectio; deinde comederit, certosque cibos sumserit, ad postremum juvamen senserit aut nocumentum: non facile, inquam, dictu sit, quodnam ex iis quæ circa eum gesta sunt, aut juverit aut nocuerit.”

Is experimentorum difficultatem notavit quidem, monuitque alios.

et ad id quod est difficile iudicium

quod est difficile iudicium

At in scri-
ptis sæpe
non satis
ipse cavit.

“erit.” Hæc ille. Quod si præterea consideremus ex quot, quamque variis componatur partibus corporis humani, machina, quotque in eam perpetuò agant causæ, maximè ubi multiplicantur ingesta, forisque applicata, Galeno quidem facili negotio assentiemus, rem esse arduam, inventuque raram, immò tantæ difficultatis, ut ipse Medicorum princeps Hippocrates, quanquam alieni periculi cautor, non tamen hac in parte sibi ipsi viam expediverit.

morbo in-
tellecto
pauca, i-
guarato
plurima
propinat re-
media.

17. At qui hoc loco observatu dignissimum mihi videtur, Hippocratem, ubi de *Morbi* ingenio satis constabat, non nisi pauca præcipere remedia; ubi verò (quod idem hodièque usurpatur) ex objectis signis ad morbi indolem penetrare non licebat, sed vaga tantum & obscura suppetebant indicia, ad morbi speciem definiendam certamque prognosin inferendam neutiquam idonea, (cujusmodi sunt ea ferè quæ hoc temporis affectionibus scorbuticis arque hysteris vulgò tribuuntur) tum demum ingentem conspici apud eum remediorum turbam. *At ignotum morbum remediis ignotis velle pellere, id verò præcipitis conjecturæ, laborisque improbi, non artis opus.*

18. HORUM

18. HORUM autem veritas liquidò apparebit, si quis inter se contendat ea quæ tradit in libris de morbis populariter grassantibus, quæque alibi promit de *Natura muliebri*. Nam illic perdistinctam atque enucleatam tradit morborum rationem, remedia verò paucissima; hîc verò, propter descriptionis inopiam, dubios relinquit lectores de ipsa morborum natura, quibus curandis incumbat, at remedia confertim ac plenâ manu ingerit: ita tamen, ut satis appareat, adhibendi vel nulla adfuisse ei indicia, vel certè ita obscura, ut nulla inde erui queat lux in usus nostros. Qui exempla cupit, expendat modò quales hæc sint morborum notationes.

Exempla
ex § 5. P.
580. Ed.
Fzf.

- “ SI uteri ad ventrem vergant. —
- “ SI uteri ad crura & pedes vergant.
- “ Si mulierem ex uteri dolore invadat cibi fastidium, febris, & rigor. —
- “ CUM mulier ex longo intervallo non conceperit, mensesque compa-
- “ ruerint.” —

QUAM sint hi casus vagi & soluti, quàmque indefiniti, cuilibet in proclivi est. Ubi autem non definiuntur casus, quid dicemus tandem de appositis remediis? Sed ut hujus rei, in qua tam crebrò tamque turpiter non ab illo uno, sed

Remedio-
rum ab
Hippocrate
prescripto-
rum ad
morbos i-
gnotos.

sed a toto fere peccatur Medicorum
grege. exemplum proferamus, audite
sanè præscriptum, *ad omnem uterorum
dolorem.*

De *Viola* alba semen, quantum tri-
bus digitis comprehenditur; *Astercoris*
caprini pilulas quinque aut sex. Hæc
vino odoratissimo permisce, adhibeque,
post fomentum ex aqua & oleo sedenti
administrandum.

— *Brassicam* edendam, & succum for-
bendum dato: *Fraxini* pilulas circiter
decem ex vino propinato.

Ecquis jam obsecro dicet ex arte
institutum esse hoc remedium? Quan-
do tam diversa, sine ulla temporis no-
tatione, vel symptomatum indicio enu-
meratim præscribuntur. Quis non hic
dormitare dixerit bonum *Homerum* no-
strum, quem, sine ullo defectu, contra
omnes etiam uterorum dolores, *Catho-
licum* videat proponentem remedium, ni-
hilque interim laborantem, an ab in-
flammatione, abcessu, ulcere, uteræ
procidentia oriantur; an dolores sint ex
menstruorum solutione (quæ quidem
ipsa, ut præteriens id moneam, à multis
variisque pendet causis) an denique ex
puer-

puerperia: qui certè omnes, uti genere multum differunt, sic remedia longè diversa postulant.

19. QUOD si hoc unicum esset in Hippocrate exemplum præscripti perfunctorii, id sanè injurià carperemus: cum autem ab illo rarò proponantur remedia luculenter indicata, utique speramus neminem egrè laturum esse has nostras de ejus præscribendi ratione querelas. Quod si nobis sermo esset de ejusdem viri peritia in morbis curandis, agnoscere haud pigeret, permagnum hac in parte fuisse ejus ingenium; non id quidem ob remedium accuratam aptationem, verum ob mirificum in prognosi acumen. Quemadmodum enim sedulus gubernator in puppi sedens, tempestivo constantique gubernaculi objectu, contrariavissimas venti procellas fluctuumque impetus, magnæ molis navem, parvulo instrumento, quocunque vult, agit dirigitque: sic ille acuto expromptoque prognosticos relo, factique rerum *Naturalium* accommodatione, morbos truculentissimos latissimèque favientes pacavit atque edomuit.

Hippocrates
in prognosi
ritus, in
præscriben-
di ratione
non item.

20. HIPPOCRATEM dum laudo, in mentem venit consimilis planè viri, *Aretæi Cappadocis*, de quo proinde pauca mihi dicenda.

Aretæus
quidem usus
est remediis,
quorum vi-
res erant

pernotz, at
nullo cum
delectu, ex
indicio an-
tegresso.

dicenda. Ex scriptis apparet, eum quidem in remediis adhibendis diligenter respexisse ad proprias cujusque vires, vel (ut Sydenhamus loquitur) ad indicia *curativa*: at in morbis obscurioribus multa videtur observasse indicia, multisque paruisse, citra ullam, quantum quidem ipse docet, necessitatem. † Ubi Cephalæ v. g. curationem tractat “ modò
“ sanguinem mittere, modò liberalitè
“ alere, alvum moliri, cucurbitulas ad-
“ hibere, sternutamenta movere, atque alia plurima facere jubet, quorum licet per se satis manifesti sint effectus, ex promiscuo tamen adhibendi modo satis constare videtur, illum inter hæc ignorasse quasnam ea morbo mutationes inductura essent. Id quod ipse etiam disertis verbis confiteri videtur ad locum modò adductum, ubi post omnia adhibita remedia, de eorundem effectibus dubia hæcce verba subjungit. “ Quibuscun-
“ que verò per hæc non depulsus fuerit
“ morbus, iis reliquum est, ut veratro
“ utantur.” Itaque palam esse puto, ex Aretæi sententia, Cephalæas alias citiùs, & remediis paucioribus, alias non nisi pluribus & longo tempore perfanari.

Hoc

† Cap. de Cephalæa.

Hoc ampliùs. Ubi Cephalææ historiam tradit, varias ille quidem ejus morbi species enumerat; at in curatione eas nullo discrimine habet, verùm omnes similiter sanare instituit, atque olim ad lacum *Bethesda* factum accepimus, ubi post unam simplicemque aquarum turbationem, qui primus descendebat æger, sanus evasit, quocunque demum teneretur morbo. Quamvis itaque Aretæo hæc omnia licebat indifferenter & fortuito experiri; non tamen video quorsum ista memoret, nedum commendet aliis, cum non videantur tentantis respondisse votis. Cæterùm ob hoc debetur Aretæo laus, quòd Medicinæ studium à *sapientia* studio disjunctum usque retinuerit; neglectis planè omnibus Medicastro- rum sectis, ut Hippocratem hæc in parte sequeretur ducem, qui omnium primus, ut fidem facit Celsus, disciplinam alteram ab altera laudabiliter separavit, quas postea Galenus turpiter remiscuit & contaminavit. De cujus nunc scriptis quædam ordine notanda censeo, ob magnam scilicet hominis apud plerosque famam & auctoritatem.

21. Is omnibus nervis, ut aiunt, remedium viribus venandis exquirendisque incubuit, nullam non attentans

Galenus
medicinæ
corruptor,
immemens
adjecit, sed

B

viam,

faruam ple-
runque mo-
lem,

viam, ansasque arripiens cujusquemodi-
unde factum est, ut peringentis equidem
laboris vastæque molis opus exegerit, at
idem, si verum quæris, rude & indige-
stum. Tamen enim multorum ante se-
culorum laboribus, Aristoteleis quoque
distinguendi legibus præmunitus instru-
ctusque erat, nihilominus in anfractu-
sum ingressus Labyrinthum, huc atque
illuc, ab ineerto biviorum occurfu, in-
ferè distractus, sine fine errat: dumque
de variis medicamentorum principiis, de
propriis & communibus, & ab accidente-
facultatibus, innumerisque aliis distin-
ctionibus agit, omnes simul sensus con-
sulens, omnia confundit, & contra se
ipse sæpe arguit: in quem proinde non
immerito suo transferas quod de Ægypto
alicubi cecinit Homerus.

Αἰγυπλίη τῇ πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄρτυρα
Φάρμακα, πολλὰ μὲν ἑδδα μέμνηται,
πολλὰ δ' ἄλγεα. *Odus. Δ.*

*Fertilis Ægyptus rerum medicamina
mista*

*Optima multa, sed & deterrima pluri-
ma profert.*

MULTA quidem ille proponit clare,
sæpe necessariis utitur distinctionibus,
multa-

multaque dudum pervagata Medicorum
dogmata merito rejicit; & tamen sibi,
nescio quo fato ductus, temperare non
potest, quin sciens prudensque aliquando
erret. Quis enim in re medica veriore
utilioremque suggessit unquam observa-
tionem, quam Galenus, libro de *simpli-*
cium medicamentorum facultatibus, ubi,
super Abrotano verba faciens, hæc
habet. "Qui ex ratione artem hanc
tractare volent, iis opus est curandi
methodo; alioquin damnum potius
quam utilitatem ferent ex tali enar-
ratione. Sanè Hippocrati, qui in A-
phorismis scripsit, *Dolores oculorum*
solvit meri potio, aut lavacrum, aut
fomenta, aut sanguinis missio, aut
purgatio: nec adjecit, quosnam do-
lores vini potio, quos lavacrum, quos
fomentum, quos detractio sanguinis,
quos denique purgatio curet; igno-
scendum forsitan quis putet variis de
causis. At qui non in aliis libris de ta-
libus copiosè scripsere distinctionibus,
sed aphoristicè tantum breviterque
scribunt, aut ex multis tantum unum
indicant, ii profectò nos plus lædunt
quam juvant. Quippe cum sint mul-
tæ ophthalmiarum differentia, qua-
rum una duntaxat prædictum postulet

Unam præ-
ponit aliis
observa-
tionem op-
timam.

Quam ipse
tamen ne-
gligit.

“cataplasma, dum aliæ omnes ab eo læ-
duntur, si quis istud sine discrimine
adhibet, multò plus lædet quam ju-
vabit.” At idem Galenus, ubicunque
de medicamentorum compositione loqui-
tur, eundem errorem, quem in Hippo-
crate reprehendit, ipse errat. Nam cap.
de *Nephriticis*, v. g. ubi de renum
morbis agit, varia proponit morborum
renalium genera: at ubi remedia præ-
scribit, nullam omninò rationem habet
istorum morborum differentiarum. Itaque
ad renum & vesicæ affectiones aliàs præ-
cipit confectiones quas vocat renales;
aliàs ad vesicæ affectiones, ad urinam
ciendam, ad hepaticos, hydropicos, i-
ctericos, nephriticos unum proponit
commune remedium, quod idcirco, me
judice, haud ineptè dixeris *Remedium
milleforme*. Ex his igitur exemplis pro-
se quisque judicet, Galenus an Hippo-
crates remedia distinctius tradiderint.

Omnibus
æquè favet
sectis.

22. Hoc unum in præsentia addo.
Ad doctrinam aliquam comprobendam
frustrà advocari Galeni auctoritatem;
quæ passim omnibus Medicorum, quot-
quot sunt, sectis æquè faveat. Per e-
um namque omnis doctrina de remedi-
orum viribus in sterilem verborum pu-
gnam vertitur, dum in historiæ naturalis
locum

locum sua cerebri commenta surrogat. Quare ad Galenum ejusque sectatores accommodes licet nobilis Verulamii dictum in Philosophos Græcos. "Habent illi certè, inquit, quod puerorum proprium est; ut ad garriendum prompti, ad generandum verò sint inhabiles." Similiter enim Galeni sapientia mihi quidem verbis gravida, at rerum operumque sterilis atque inanis videtur.

23. Post Galeni tempora quis *Materiae Medicæ* status fuerit, pudet pigetque proloqui. Ruebat semper in deteriorius, cum, ut in re præcipiti plerumque fieri solet, Arabes subito exorti prioribus hujus disciplinæ cladibus, ex schola Aristotelis plurimum promanantibus, novas addiderunt corruptelas ex arte sua *Chemica*, quæ tum, iratis Dîs salutaribus, haberi coepit unicum, aut certè præcipuum, labantis medicinæ fulcrum. Ex hac malorum Lernâ prope suffocata est quæ hominum salutis præsidet ars melior. Inde enim Medici, crassissimis immersi tenebris, passim in agyras improbosque circulatores, de arcanis remedium viribus, de primis rerum naturalium elementis, de resolutionibus & misturis chymicis, tanquam naturæ mysteriorum clavibus, multa & magnifica

Arabes ex
arte Chymi-
ca in medi-
cinam cala-
mitatem
importa-
runt.

Adhibenda
in experi-
mentis cau-
tio.

crepantes, degenerarunt. Effectumque est sanè, ut *Materia Medica* ad im-
mensam nunc obscuramque molem incre-
verit, postquam sanioribus veterum in-
ventis admista hominum nugæ ad nos pa-
riter descenderunt: quibus pol expur-
gandis, atque, ut par est, discernendis,
non secus atque olim Augex stabulo, o-
pus nunc est altero Hercule. Quando-
quidem, uti fert canon æquissimus,
vel *num incertum experimentum*,
multis copulatum certis, omnia simul
incerta reddat; ignavis saltem, qui
ex auctoritate sola evidentiam qua-
runt. Sic enim nutat omnis scriptorum
fides atque auctoritas, eoque magis quò
plura promunt incerta.

24. Hunc si nos canonem ad illorum
consuetudinem accommodemus, qui se-
culo proximo sanioribus accensiti (ob
instaurata post longam desuetudinem Hip-
pocratis præcepta) gloriam meruerunt,
Holerium dico, Duretum, Jacotium,
Platerum, Riverium, Ermlerum, & ho-
rumque similes: inveniemus profectò
maximum adhuc superesse dubitandi lo-
cum de remediis quæ adhibuerunt vi-
ribus, apud quos *sanguinis missio, na-*
mitus, purgatio, variaque *alterantium*
genera, à principio usque ad finem morbi
ita

Incerta sæ-
pe res est,
unde cele-
bratas me-
dicamento-
rum vires
deduxerint
posteriores
rei Medicæ
scriptores.

ita indifferentiter præscribuntur, ut ne quidem ipsi Esculapio in promptu sit dicere, quid cui nocuerit, aut juverit, quæve fuerint singulorum partes symbolæque in morbo profligando: adeo apud illos nulla certa comparent vestigia, unde vel ipsi remedium vires investigaverint, vel nobis id nunc facere liceat.

25. Hoc cum animadverterent multi insignes nostræ memoriæ viri, rem totam ad incudem revocare coeperunt, alii secundum tritas veterum vias, alii novis rationibus ad sanguinis *circumductionem* non ita pridem repertam exactis. Quæ nunc mihi examinanda veniunt. Quod si quis existimet nos hæc leviori pede veterum percurrisse scripta, is veterum rationibus easdem modò regulas admoveat, quibus nos hodiernorum hominum methodos jam nunc examinaturi sumus: nam id si fiet, omnibus cumulatè satisfactum iri speramus.

26. Ad rem ergo ipsam aggrediamur, initio ab illis ducto, qui nos ab *externis sensibus* discere jubent remedium vires. In his eminet vir doctus D. Joannes Floyer, qui, ut ex scriptis liquet, ad explorandas remedium vires aliud nihil postulat quàm *gustus* experientiam.

* *By the Taste, says he, we distinguish the Sweets into their several Classes, and we discern Tempers and Digestions, and Mixture of their Principles, and hence easily guess at their Effects in Animals.* Hac ille insistens viâ, tractationem de *Materia Medica* duobus voluminibus comprehensam evulgavit. At quis sit inter sensus nostros & morborum causas nexus, ut ex illorum testimonio rectè definiamus, quantum quidque valeat ad morbos depellendos, me equidem fugit quàm longissimè. Neque enim alia mihi videtur quàm histrionum esse subtilitas, quæ ex solo v. g. equiseti gustatu vim eruat hæmorrhagiis inimicam, aut ex plantaginis aquaticæ sapore deprehendat scorbuti hydropisque antipharmacum. Quot fodes plantæ sunt saporis asperi, amari, dulcis, quæ, saporem si excipias, vix quicquam commune habent, quæque aliter quàm per linguam exploratæ diversissimas ostendunt qualitates. Quo jure igitur linguæ, præ cæteris omnibus notificandi organis, concedetur, ex iis quæ sese ei offerunt qualitatibus, de aliis, quæ non nisi aliter cognoscuntur, pronunciare.

Quidam à
judicio sensuum vires
medicamentorum
deducere
aggressi
sunt, infelicitè.

ciare. Phycis fanè constat, ex nova corporum inter se collatione novas quoque oriri rerum facies; saltem ante periculum sciri non posse quin eventuræ sint.

Quare cum innumera sint corpora, quibus, in hujusmodi facierum, seu Phœnomenon, productione, aliàs aliud —

Cum cujusvis corporis planè innumerabiles sint vires.

possit corpus conjungi, utique manifestum est omni omnino corpori inesse sine numero vires dissimiles inter se. Dicitur enim id omne *vis & facultas* corporis, cujus interventu quælibet alterius corporis qualitas aut conditio immutetur, ut ab unius corporis in alterum effectis, ad ejusdem in tertium aliquod effecta argumentari absurdum sit: nedum ab hujusmodi collatione remedium invenire, quod pluribus simul satisfaciat morborum indicationibus: quod tamen omnino necessarium esse duco, antequam vel hydrops vel scorbutus curationi cedat. Verum ut de gustu cæterisque sensibus, quibus multi abutuntur in remediis eligendis, penitus agamus: nonne plurima videmus medicamenta maximam in corpore humano vim habentia, quæ, si admoves sensibus, parum eos certè aut non omnino afficiant? Quis tandem odor est vel Chryfocollæ, (quæ vulgò Borax dicitur) vel Ipecacuanæ? præ quibus

quibus tamen nulla sunt certiora subsidia, hæc ad vomitum, illa ad ciendos quandoque menses. Ecquo modo linguam navesve afficiunt vel † hydrargyrum, vel † stibium, quæ tamen manifestissimas in corpore animato producunt mutationes? Quodnam denique cogitari potest medicamentum, cujus familiaris germanusque tam sapor quam odor non mutari queat, salvis ejusdem cunctis ad morbos viribus.

Cumque ex
notitia u-
nius pro-
prietatis,
haud recte
inferatur
ipsius rei
notitia.

27. Atque eodem planè modo, mutatis paulum verbis, redarguuntur alia multa auctorum dogmata & argumenta super remediorum viribus, præsertim illorum, qui vires istas conjectare satagunt, ex iis quæ conspicienda veniunt per eorundem remediorum misturam cum syrupo violarum, sale tartari, spiritibus acidis, &c. quæ quidem jamdudum extiterunt criteria quædam publica, unde medicamentis adjudicatæ sint vires. Hinc quoque refutantur eorum argumenta, qui ex caloris, frigoris, siccitatis, vel humiditatis gradu, vel ex speciali rerum gravitate, vel ex stabilitis vulgò primis rerum elementis, remediorum metiuntur vires. Liquida enim res est, omnes di-

versarum

† Mercurius. † Antimonium,

versarum sectarum principes, in suis argumētis tantū unam alteramve corporum qualitatem, fortē fortunā sese exhibentem, attendere, dum alie latent innumera, de quibus inaccessum est, sine aliis adminiculis, quicquam præstare certi; quānam scilicet qualitas hoc in casu; quānam in illo proditura sit, vel non. **De chrysocolle v. c. pericula** Ut docent exempla.
 à Medicis facta in usus suos neutiquam docent, quemadmodum eadem chrysocolle inferviat aurificibus aut pictoribus; & vice versā aurificum pictorumque circa chrysocolle experimenta Medicis inutilia sunt: neque pol. quēquam nunquam credo artificem, vel linguam, vel syrupum violarum, vel thermometer, tanquam oracula, ad artis suæ subsidia conquirenda, consuluisse, præter delirantem Medicum, qui rerum adeo infirmarum nixus testimonio, medicamenta audet ingerere humano corpori, in quo agunt regnantque tot diversa solida & fluida.

28. ILLI demum rem videntur accuratius tetigisse, & experimentorum conditiones attentius evoluisse, qui ex remedium mīstione cum sanguine, sive adhuc circumacto, sive extravasato, eorundem vires in diversis morbis definire

Ejusdem rei
per venas
ad sangui-
nem celeri-
ter, & per
primas vias
tardè intro-
ductæ dif-
pares sunt
effectus.

finire instituerunt, sperantes scilicet hoc se pacto dubios per *Autopsiam* * convincere. At, nisi me fallit animus, ne hæc quidem experimenta Physicis circumspectis sedulisque facient ubique satis : neque enim perinde est sive medicamentum circumeunti adhuc sanguini injicias per venam sectam, sive per *primas vias* ad venas transmittas ; quia ab ore usque ad venas subclavias longum est & circumductum iter, in quo assumpta plurimis occurrunt mutationum causis, salivæ scilicet, muco, succo pancreatico, lymphæ, &c. quarum rerum occurso, uti evincunt quotidiana & certissima experimenta, maxima ingestorum pars, dum hæc paulatim serpunt, pristinam ponunt indolem, aliamque sumunt novam ; ut nullo jure expectare liceat eundem fore medicamenti sic mutati effectum, atque non mutari. Equidem Mercurialia quæ dicuntur, aliaque nonnulla, variis licet modis corpori admota, & per diversas introducta vias, eosdem tamen semper edunt effectus : at idem de cæteris quoque statuere non proinde tutum est, priusquam eventus comprobet. Certissimè enim constat innumerabiles esse res, quæ plurimum

* Joannis Friend. Emmenol,

plurimum mutantur per *primarum viarum* machinas, dum ista intacta transeunt. Itaque nequaquam hic admitti debent generales regulæ, quibus plerumque subest fraus, antequam periculorum inductione constet, quousque pateant & pertineant cujusque medicamenti vires: id quod in aliis quoque scientiæ naturalis partibus viri gravissimi sedulo semper inculcârunt. Etenim experientiâ teste, aqua fortis argentum quidem solvit, non aurum; *regia* autem quæ dicitur, aurum, non argentum; at hydrargyrum & aurum, & argentum & cuprum, &c. peræquè solvit. Unde sequitur, *dissolventium* (sive *menstruorum*) alia pluribus, alia paucioribus esse dissolvendis; deinde non aliter quàm experientiâ duce deprehendi proprios cujusque dissolventis limites.

29. A T Q U I experimenta rerum sanguini foras educto permistarum, ad remedium vires pernoscendas, multò etiam pluribus opportuna sunt erroribus. Quippe ipsis oculis cernimus, multum inter se differre sanguinis animalis intra vasa propria gyrantis, & extra eadem vasa educti stagnantisque conditiones. Sanguis enim vasorum contractione agitatus & confusus, est *aquabilis re-*

Sanguis sua
vasa obiens,
multum ab
eodem ex-
travasato &
quiescente
differt.

rum

rum diversarum in unum quasi corpus
cassio, quarum unitis viribus concre-
tum mixtumque corpus agit quicquid
agit: at sanguis extra vasa eductus
stagnansque, est rerum congeries ex san-
guinis animalis nuperque circumacti
separatione prodeuntium, quiescentium,
aërique expositarum, quarum singulis
propria inest vis. Exemplo res fiet
clarior. Lac, quod totius sanguinis tan-
tum pars est delibata, postquam corpore
eductum stagnat & quiescit, statim in
suas partes, serum scilicet, caseum &
butyrum resolvitur, quæ diversæ partes
postea ingestæ corpori effectus quoque
exhibent, cum inter se, tum a toto lacte
diversos. Hinc patet experimenta supra
dicta neutiquam profutura esse detegen-
dis remediorum viribus in humores sani
integrique corporis.

Experimen-
ta capta de
corpore sa-
no non
monstrant
rerum vires
in morbofo,

30. QUOD si eadem adhibentur ad
remediorum vires in morbofo corpore
explorandas, perspicuum est, ea tanto
magis à proposito abhorreere. Hic enim
certè valet senis sagacissimi pronuncia-
tum, nempe "Homines necessitate co-
"actos principid adinvenisse artem Me-
"dicam, quod nimirum ægrotis oblata
"nihil contulerit rectè valentium dia-
"ta: unde concludit neminem animum
ad

ad medicinam adjuncturum fuisse, si eadem victus ratio ægris pariter & sanis aptus fuisset. Ecquis Medicorum est qui non experiatur humores corporis in omnibus ferme morbis plurimum differre ab iisdem in statu sano integroque? Quisve nescit arterias, vasa lymphatica, nervos, variasque glandulas, diversos continere liquores? Quis autem adeo stolidus est, ut existimet liquida hæc, si vitiantur, & violenter coarctantur in vasorum faucibus, eodem medicamento tenuari diluique posse, quo attenuatur sanguis adhuc fluidus per intimiam sui & illius confusionem. Quod si hi auctores coagulata sanguinis partem suis dissolventibus subiecissent, subjectamque dissolvissent, tum sanè eorum argumenta rationi magis fuissent consentanea: quanquam in quibusdam morbis ne sic quidem deforet dubitandi locus, quamdiu non ostendunt liquidum illud, ex quo coagulato morbus oritur, idem planè esse, & ab eadem causa coagulatum, atque id de quo ipsi experimentum ceperunt. Adde quod dissolventia rebus dissolvendis accommodari debeant, & ad datam quantitatem, & ad tempus datum: quas illi condiciones, quamvis necessarias, nusquam tamen definiunt.

Hinc

Hinc quoque patet quàm intuitum fir-
rerum proprietates ex analogia & pro-
portione deducere, quàmque malè huc-
usque comparata fuerit ista analogia ad
remediorum vires inveniendas.

Imperfectè
& inutiliter
traduntur
remedio-
rum vires,
quandam
referuntur
solum ad
genera, non
autem ad
formas spe-
ciesque
morborum.

31. UT verò pleniorẽ ejus, quæ
nunc obtinet, *Materia Medica* effor-
memus imaginem, publicas nunc evolva-
mus *tabulas*, seu classes medicamento-
rum, & si quid in iis memoriã dignum
est, notemus. Ex tabulis verò satis ap-
paret, Medicos hac in parte nimis fuisse
seignes & securos, cùm in tabulas non
referant, unde peculiarem medicandi vim
& efficaciam elicuerint. Id autem in
primis manifestum est ex titulis summo-
rum capitum classiumve, in quas reme-
dia sua vulgò redigant, quorum alia ap-
pellant cephalica, alia hystERICA, alia he-
patica, &c. sine ulla prorsus morbi hi-
storia, quo meherculè nihil aut inscitius
aut tenebriosius esse potest. Quis enim
nudis hisce instructus characteribus con-
stituet de ullius medicamenti viribus?
In istorum titulorum examinatione facilè
damus, quod petunt, qui in istis expli-
candis maximè desudârunt, admittimus-
que, per *Cephalica* intelligi ea tantum
quæ cerebrum directè spectant, quæque
spirituum animalium morbis opitulantur.

Esto

Esto igitur sanè hoc sensu remedium ali-
quod cephalicum ; at cui tandem qualive
capitis morbo deberi judicabit hoc re-
medium, qui ista legit ? Nihilne hære-
bit, interque tot pendebit cerebri mor-
bos, cujushodi sunt lethargus, apople-
xia, catalepsis, paralyfis, epilepsia, ner-
vorum tremor, phrenitis, mania, alii-
que multi sub eodem titulo comprehensi ?
Adeat nunc, qui volet, horum morbo-
rum descriptores Medicos, teneatque
quot sint cujusque generis diversæ spe-
cies, à diversis oriundæ causis : quam-
que sæpe eadem ferè mala efficiantur à
compressione ; sive ea compressio acce-
pta ferenda sit inflammationi, sive extra-
vasatis liquoribus, sive *Plethoræ*, quam
nulla comitetur obstructio : tum sanè
facile intelliget, quàm sit absurdum, ca-
sibus adeò variantibus unum aliquod *ca-
tholicum* assignare remedium. Sed mul-
tæ sunt præterea affectiones cerebri, à
venenis puta & opiatis oriundæ (quo-
rum, ut id obiter notem, operandi ra-
tio nimisquam nobis incomperta est)
quibus sanandis ne hilum quidem profint
famosa ista *cephalica* ; cum tamen mul-
tùm sæpe proffit tempestivus aquæ calidæ
haustus, siquidem iterato rejiciatur vo-
mitu (id quod abundè docet Wepferus

in suo elaborato de cicuta aquatica opere) etsi aquæ ipsi nihil omnino insit aromatici sive odoris sive saporis, qualibus certè gaudent omnia pervulgata cephalica. Non equidem inficior cephalica jam descripta in casibus simplicioribus reficere interdum solere languentes corporis vires: attamen prudentis non est, de medicamentorum viribus a casibus simplicibus ad implicationes, a levibus ad graviores argumentum trahere. Quia per hanc largitatem, contra quam speratur, mediocres illæ cephalicorum vires propriæ, inter uberiores illas quæ gratis confinguntur, incertæ planèque inutiles redduntur.

Inutilia etiam sunt vel simplicissima medicamentorum nomina & vocabula.

32. SED his modo relatis medicamentorum epithetis alia adjiciunt aliis generis, quæ quia manifestiores certioresque habent effectus, propterea in *Titulis* rectè collocata, meritoque retinenda dixeris: cujusmodi sunt *Calefacientia*, *Soporifera*, *Dissolventia*, *Incrassantia*, *Purgantia*, *Diuretica*, &c. quum sint morbi, in quibus calefactio opus est, alii in quibus juvant soporifera, dissolventia, purgantia, &c. quanquam autem hæc paucioribus obnoxia sint exceptionibus, tamen non parum incerti secum trahunt, cum constet diversissimi esse generis quæ sub eodem

eodem comprehendantur titulo, alterum-
que altero certis morborum casibus con-
venientius esse. Sæpe enim expedit *Mer-*
curialibus, vel etiam succo aloës, quam
fennæ foliis alvum cedere. Contra, sæpe
nocent illa, ubi hæc prodest, (quod idem
de cæteris dici æquum est :) ut rectus
horum usus ab accurata morbi historia o-
mnino pendeat. De dissolventibus verò
& incrassantibus intricatior est disputa-
tio; quoniam illi nusquam, quod quidem
scio, ipsius liquoris dissolvendi aut in-
crassandi meminerunt. At de dissolven-
tibus aut incrassantibus agere, ubi de dis-
solvendis incrassandisve planè tacetur,
perridiculum est : mihi que semper visum
est problema abstrusissimum, *Dato reme-*
dio, invenire morbum, quod tamen ab
omnibus hujus sectæ patronis in promptu
esse videtur, in quibus primas tenent
Chemici & Botanici, qui de re herbaria,
chemicisve processibus agentes, nun-
quam non plantis, ignisumque foetibus
maximas assignant vires : etiamsi certum
sit, neque plantam, neque aliud quodvis
medicamenti vicem gerens, si per se &
seorsum consideratur, ullas habere vires ;
quum effecta illa, ob quæ tantopere no-
bilitentur, non minus corpori ad quod
applicantur, quam suæ ipsorum texture

Nisi adjun-
gatur plenâ
morbi hi-
storia.

Quin etiam
quæ de dis-
solventibus
adferuntur,
gratis di-
cuntur.

naturali debeantur. Itaque fit, ut pro novis diversisque applicationibus, nova semper & diversa conspiciantur effecta. Quisquis ergo medicamento alicui vires attribuit, non prius ad amissim exacto casu, frustra est, operamque perdit. Quae de re supra etiam egimus, ubi de experimentis circa sanguinem.

33. QUARE ex tota haecenus disputatione planum esse arbitror, nobiscum eos iniquè & absurdè agere, qui remediorum historiam ab historia morborum seorsum tradunt, praesertim si in recensione suâ proprias excedunt *specificasque* notas quibus discriminatur una res ab alia.

Quod corporis beneficio contingit, id saepe medicamenti attribuitur.

34. SED ut his tandem aliquando imponatur finis, non dubito Medicos mihi assensuros, fuisse id tum olim saepe datum, tum adhuc dari remediorum viribus, quod ipsius nostri corporis facultatibus potiori jure tribuendum erat. Certissimum quippe est, quoad in corpore peragitur sanguinis circuitio, simul produci omnes illos effectus, qui à calore, attritione, frictione, à calido item sanguinis inferventis balneo, à variarum glandularum secretionibus, &c. proveniunt. Id quod maximè intelligitur ex injectis *Ruyschianis*, quæ quidem perspicuè docent, nullam esse corporis partem

rem adedò exiguam, quæ non cingatur densissima vasorum sanguiferorum sylva, ne exceptis quidem ossibus aut tendinibus; eamque ob causam, si quod est vas corporis malè affectum, v. g. obstructum, idem undequaque pariter obfessum fore innumeris arteriis, in quibus utique sanguis æstuans ordine advehatur. Certissimis item constat experimentis, quod nihil adedò coagulatos corporis humores dissolvat quàm ipsius corporis calor, liquorumque in vicinis vasis comprehensorum motus & attritus. Quot enim indies observantur tumores, qui solis hisce vitæ animalis actionibus discutiantur? Itaque sæpe mirari incidit tantillum hisce causis tribui, cùm eas omnes nòrint perpetuò agere, quamdiu supeditat vita, cùmque earum vim augeri videant in morbis ab obstructione ortis.

Corporis motus & calor maximarum sunt in corpore mutationum causæ,

Nominatim tumorum dissectionum.

35. SED aliæ item plurimæ, æque genuinæ, corporis actiones medicamentis temerè adscribuntur, cujusmodi sunt fibrarum firmitudo, & laxitas, humorum crassitudo & tenuitas, &c. quæ tamen solo obtinentur liquorum motu ritè inducto, etiam ubi nulla adhibentur officinarum pharmaca. Nimirum nòrunt omnes unde eveniat hominum rusticorum robur ac firmitas, qui solis tamen utun-

Medicamentis item sine causa tribuitur fibrarum firmitas, humorum tenuitas, &c.

tur cibis culinariis, iisque maxime duris
atque asperis. Nōrunt etiam quantum
pulmones actiosi; quantumque faciant
omnes arteriæ ad humores incrassandos.
Quod si in hanc rem consulantur triviale
Pharmacopœæ, aut medicamentorum
qui dicuntur *Thesauri*, vah! quam mi-
rifica, quam à sensibus remota ad id
depromuntur, *instaurantia*, *demulcen-*
tia, *balsamica*, &c. si Diis placet, *elixi-*
ra; quæ fumentibus nihil minus sponde-
ant quam morborum immunitatem, aut
etiam æternitatem ipsam.

36. ARQUI hæ profecto vanæ sunt
hominum imperitorum nugæ, quibus
simpliciores volunt falsâ spe ducere, si-
cerisque naturæ cultorum mentibus ran-
tas offundere tenebras, ut nihil veri, ni-
hil certi teneant.

Sæpe quod
uni debetur
medica-
mento, alte-
ri adscribi-
tur.

37. SED præter jam relatas causas,
alia porro fuit, cur falsas atque imagina-
rias virtutes nonnullis medicamentis pri-
mò affixerint, atque ad hunc usque di-
em perpetuaverint: nimirum quod iis
casu quodam fuerint alia quedam permis-
ta, opium puta, cortex Peruvianus, eva-
cuanthia, &c. similia, quorum operationes
ut sunt admodum insignes, ita positæ
sunt extra omnem controversiæ alcant.
Quot, obsecro, indies videmus mixta at-
que

que concreta, ob unius opii ingredien-
tis vim & efficacitatem celebrata? Quo
in numero sunt *confectiones, balsama,
pilule, emplastra, julepa & similia.*
Quot etiam videmus rei medicæ aucto-
res, qui, quod non satis sibi sumant otii
ad vires Peruviani corticis seorsum ex-
plorandas, alia adjungunt tanquam cau-
sas socias, aut certè adminicula, ad ef-
fectum producendum solius corticis pro-
prium? De evacuantibus, de corporis
exercitio, & si quæ his similia sunt,
nihil aliud habeo dicere, præter id quod
jam supra adduximus è Galeno in pri-
mum Hippocratis Aphorismum.

38. Cum autem jam inciderit de
compositionibus sermo, non possum sicco
pede præterire *prescribendi formulas*,
extra quas rarò nunc quicquam in medi-
cina facienda agitur: nam his profectò
obtinentibus, nihil unquam certi, si quid
video, de simplicibus remediis in lucem
proferetur. Istis quippe formulis maxi-
ma ex parte deberi arbitror parùm accu-
ratam illam, quæ hactenus pervagata est,
simplicium medicamentorum historiam.
Ut etiam Sydenhamus ipse, quamvis vir
in medicina facienda, in studio atque i-
mitatione naturæ, nemini secundus, hac
in re tamen lapsus sit gravissimè, nomi-

Vulgaribus
prescriben-
di formulis
debetur ma-
gna ex parte
imperfecta
simplicium
medica-
mentorum
historia.

natim ubi de podagra differens, & simplicia quædam enumerans, hæc ait, "*Horum species* aliquot affabrè permistæ, humoribus concoquendis re-
 "ctius, ut mihi videtur, adhibebis,
 "quàm simplex quodlibet ex eorum
 "tribu desumptum. Quamlibet enim,
 "quoties specifica medicamenti cujuslibet virtute opus est nobis, regula tenet, *Quo simplicius eo melius*, tamen
 "cùm id habemus propositi, ut huic il-
 "live indicationi satisfaciendo ægrum
 "sanemus, singula *ingredientia* symbo-
 "lam pro morbo curando quasi confe-
 "runt: atque hoc in casu, *Quanto ma-*
 "*jor est simplicium numerus, tanto*
 "*potentius medicamentum operabitur.*"
 Quibus pol verbis, quò magis fidem omnibus faceret, probaretque, adstruere debebat, *cum dextro numine*. Nam hîc quidem nullæ proponuntur regulæ, nullus componendi delectus, nulla innuitur suspicio novorum effectuum ex tam promiscuo rerum incertarum acervo. Id demum agitur, ut ex infinito ingestorum numero morbus ipse quasi pro se eligat antidotum. O præclaram medendi rationem! nunquam ego quidem Medicos operosas istas formulas venditantes video, quin præstigiatorum technæ & of-
 ficiæ

De medica-
 m. num
 compo-
 sitionibus su-
 perstitio-
 sum ridicu-
 lumque
 Sydenhami
 effatum.

fuciæ mihi in mentem veniant, simulque Hippocratis illud, de Philosophis sui temporis circa quæstiones obscuras laborantibus. † “De his agunt, inquit, veluti si quis de rebus sublimibus, aut sub terra positis differat, earumque naturam se nosse profiteatur, dum sint, an non sint, neque iis qui differunt, neque iis qui audiunt, satis manifestum est: neque enim datur quod re-feras cognitionem veri.”

39. QUANQUAM ergo temerè atque inconsultò agunt, qui in præscribendo hanc insistant viam; sunt tamen alii diversæ fortis homines, qui non minùs temerè, immò arrogantius etiam factitant, dum ex *decretis* singularum partium viribus *totum* conflare profitentur *decretarum* virium. Tentatur caput, languet stomachus, impeditur urina, aliaque sexcenta simul ingruunt mala. Illi ut hos uno velut ictu conficiant morbos, *cephalica*, *stomachica*, *diuretica*, &c. accumulanti, idque, uti credunt, perappositi. Verùm qui sic agunt, planè ostendunt se & in rebus physicis & in numerorum calculis parùm esse versatos. Fac enim simplicia quinque commiscenda

In corpore mixto simplicia non retinent vires proprias.

da esse: quanta quæso nunc erit obscuritas, quanta requiretur experientia & sagacitas, ad singula sic ordinanda, ut singulis sua maneat potestas in effectu producendo? Atqui quod major adhibetur rerum simplicium copla, viginti puta, ut sit, aut centum, eo major erit obscuritas: quod facile cuivis demonstratum dabit doctrina combinationum. Sed amplius etiam apparebit absurditas, quod quæ nobis *simplicia* nuncupantur, ea ipsa ex diversissimis coagmententur partibus. Quod si ex antedictis constet, medicamentorum simplicium vires, prout ab Auctoribus traduntur, admodum esse dubias, omnino sequitur multò incertiores esse rerum mixtarum vires, neque unquam ordine analytico perveniri posse ad *concretum* aliquod *decretarum virium*, verum omnium pariter concretorum vires planè ignotas esse, eamque ob causam indices augeri medicamentorum ignotorum numerum. Cujus sanè generis remedia natura ipsa subministrat bene multa, nondum satis perspecta atque examinata: quanquam ista quidem examinationi magis patent quam artis opera; quoniam quæ à natura eduntur plerumque sunt similia atque uniusmodi, dum artis opera plus soluti,

Concretorum vires
expiscandæ
sunt experientie,
de ipso quidem
concreto,
non autem
de singulorum
partium ingenio,
factis.

soluti, vagi, incerti que habent, pluribusque exponuntur fortunæ casibus, ut pote conflata ex materia dispari & diversa, quæ quidem intrinsecus plurimum mutari potest: interea dum se foris eandem præbet sensibus.

40. HINC præcipue Galenum erroris juxta & arrogantiae postulamus, qui quidem ad Pisonem scribens, cap. 3tio de Theriaca sic se jactat. "Nam, sicuti

Hinc Galeni jactatio intelligitur.

"nostri, Piso, theriaca, sicut multis & rebus componitur, ita plurimos habet usus. Quamobrem ego sæpe admirari soleo hominem, qui istam primus componere aggressus est, viderurque omnino mihi non temerè, sed exactâ quâdam ratione, & exquisito supra modum consilio, tot res commiscuisse. Nonnunquam nos etiam sic medica-

mentorum notitiam assequimur." Quamquam autem idem Galenus fatetur, eâ præcipue fini à primo institutam, atque affectam, & tandem absolutam operosam illam nobilemque theriacæ confectio-nem, ut ad manum esset præsentissimum quoddam adversus serpentium ictus bestiarumque morsus remedium; proximo tamen capite unam de trivio plantulam, vulgò ignobilem, ob eosdem planè usus nobilitare pergit. "Trifolium, inquit,

"quod

“ quod verno tempore florens est hya-
 “ cinthi simile, semenque gignit par a-
 “ gresti cneco, si quis valde decoquat,
 “ commorsumque a phalangio vel etiam
 “ vipera locum eo decocto perluat, fa-
 “ nat illicò & dolores amovet.” Sed
 quò magis pareat viri candor & integri-
 tas, quantaque sit ei habenda fides de re-
 mediorum viribus, alteram ejus senten-
 tiam superiori subjunctam neutiquam hîc
 omittendam cenſeo. “ At si quis, in-
 “ quit, non percussus eidem aquæ par-
 “ tem immittit sanam, is similem com-
 “ morsis læsionem, totidemque sentiet
 “ dolores.” Verùm de his, ut puto, fa-
 tis superque diximus.

41. DEMONSTRATUM jam à nobis
 esse autumo, quàm deplorandus sit *Ma-*
teriæ Medicæ status, quàmque confir-
 metur, quod horſum ſpectans dudum af-
 firmaverat, ſed ſine argumentis, ſimpli-
 citer, & ſolutè, ſuprà laudatus magnus
 Verulamius, ubi Medicorum ſcita acriùs
 expendit. Nimirum “ illos tantùm è
 “ longinquo ſolitos naturam contem-
 “ plari, quaſique ex loco edito *Univer-*
 “ *ſum hoc* perlustrarent, ita in genere
 “ tantùm & univerſaliter de rebus ob-
 “ jectis pronunciare.” Mox conſilium
 infert planè utiliſſimum in hæc verba.
 “ Sin

Utiliſſimum
 ſuper hac
 re Verula-
 mii conſi-
 lium.

“ Sin voluissent propius accedere, at-
“ que attentius singulis objectis incum-
“ bere, nã illi multo profecissent magis.
“ Debebant autem certè tanto studiosius
“ incumbere, quanto negligentius & su-
“ piniùs eadem tractavissent illi ipsi Phi-
“ losophi, in quorum verba Medici huc
“ usque jurassent. Nam si verum est,
“ ut certè est, in casibus singularibus
“ parum juvare decreta generalia, mul-
“ to sanè minus juvabunt eadem ista,
“ neutiquam per se vera.” Quo quidem
profectò summi viri consilio nihil, si
quid video, salutaris aptiusve cogitari
potest.

42. MACHINA enimverò humani Ut medica-
mentorū
innotescant
vires, ma-
chinæ hu-
manæ leges
investigan-
da.
corporis ad Medicos proprio atque per-
petuo jure pertinet, cujus phænomena
neque ab Astronomis, neque Chymicis,
neque Agricolis notantur, ut ab eis illa
Medici possint mutuari. Hujus machinæ
prela, cribra, vectes, trochleæ, refracti-
onis instrumenta, diversissimæque nu-
tritionis causæ, peculiare mirificasque
vires virtutesque exerunt, sibi que pro-
pria etiam habent vitia; quæ quidem a-
litter quam experimentis de ipso corpore
humano captis, nequeunt vel explorari
vel emendari. Quare sedulò observare
opor-

oportet quid *sanam*, quid morbosum corpus ferat; ut hujus viribus cuncta nostra consilia, quantum potest, commeti-
amur. Sed hæc nunc missa facio, ut postea pertractem fufius, ne limites mihi in hac oratione positos excedere videar: satis habens in præsentia coram vobis demonstrasse, quam sit incerta & inutilis *Res Medica*, à morborum historiis se-
juncta.

Exitus &
determina-
tio oratio-
nis.

43. Et quod jam, patres spectatissi-
mi, validius aptiusque excogitari potuit
argumentum, quo patefieret vestra hujus
reipublicæ cura studiumque strenuum,
quàm tam inabsoluti Medicinæ statûs de-
monstratio? Quare cum cætera literatu-
ræ genera, quibus juvenus rudis paula-
tim informatur instruiturque ad varios
reipublicæ usus, sub vestris auspiciis ad-
modum florent; ne quid deesset ul-
quam ad integrum bonarum artium or-
bem, vos, temporis servientes, *beneficium*
opportune oblatum, nulla morâ destinâ-
stis in pretium præmiiisque excolendæ
apud vos Medicinæ, quàm artem utique
noveratis inter *liberales* non minimum
prodesse communi hominum salutis, cujus
ope ad sua rectè obeunda munera indige-
ant & Reges, & Senatores, & belli duces,
& otii literarii Professores, & opifices
cunctæ

tuncta denique corporis civilis membra.

Hæc inter, novo quodam subitoque Coronis
panegyrica. imperu mihi salit animus, intimè per-

motus lætæ hilarique imagine dicam?

an præsentia personæ splendide, cuius

& species & majestas proximè accedat ad

Divos: quorum de natura agens Cicero,

Jovis ipsius nomen sic affabre retexit.

Jupiter is, i. e. juvans-pater, à majo-

ribus nostris dicitur optumus maxu-

mus, & quidem ante optumus, i. e. be-

neficientissimus quam maximus: quia

magis est, certè gratius, prodesse omni-

bus, quam opes habere maximas.

Hæc ego notione, dum coram vobis

hodie miserabilem ac nunquam satis de-

ploratum *Medicine* statum expono, ita

me penitus imbutum esse fateor, ut nun-

quam non obversaretur animo summus

ille bonarum artium fautor & patro-

nus, qui, ut impeditam, asperam, ne-

bulisque obsitam *Medicine* viam tenta-

remus, dedit animum. Quod ut mihi,

sic etiam vobis omnibus gratissimum esse

sentio, dum vocibus assiduis testamini

proprium illud bonæ mentis gaudium,

quod ultro se erumpit in applausum cu-

jusque facilis adversus cives inopes in-

dulgentia.

QUID

QUID enim, prò Deus immortalis ! sanctius, divinius, atque observatione dignius, quàm pura liberalitas & munificentia ? ubi verò unquam clariora enituere harum virtutum documenta, quàm in *HEROE* nostro : qui de industria indigos anquirat, hominum afflictorum misérias investigat, opemque suam opportunam omnibus accommodat.

NAM quot ille alit valetudinaria ? Quot eruditorum collegia novis auxit stipendiis ? Quot infortunatos sublevavit ? Quot obæratos inopinantes à situ & squalore carcerum vindicavit ? Quid quæris ? ubique exstant beneficentiæ ejus, & humanitatis planè singularis testimonia, qui, ut cives foveat, erigat, recreet, nullis parcit sumptibus, nullis laboribus : nunc domi, nunc foris, vel totius populi rebus communibus, vel fodalitiorum coloniarumque privatis ita studens consulensque commòdis ; ut infinità prope negotiorum mole quamvis districtum, nunquam tamen fessum, aut festinantem invenias.

HÆC inter, omnium oculos animosque rapit insignita raraque Herois dignitas, tantà renidens tamque insolitâ facilitate.

HUIC

Huic quàm ex omni parte benignus fuerit ille *Omnium* pater atque custos, omnes nōrunt, omnes gratulantur. Ipsi vos, præsentes oculis adspexistis, ex hujus illustri generosâque stirpe, nobiles in ipso flore Adolescentes, qui quidem à primis tenerisque annis, hortatu gravi patris experientissimi, inter homines, moribus atque ingenio dissimiles, errare consueverunt : quò magis exploratum haberent cognitumque varium ac *multiforme* hominum genus ; putatisque omnibus *humanæ* sortis numeris, suam ipsi vitam, publicè ac privatim, postea feliciùs ad optima componerent exempla.

SED durior est profectò hæc, in quàm inscius egomet sum delapsus, provincia, præ illa, cui vos me palam addixistis.

ITAQUE mihi conscius, relinquendam censeo *Xenophonti* alicui, *Pliniove* alteri, qui & verbis splendidis, & sententiis gravibus, seræ hominum *posteritati*, in *usum* & *exemplum* mandet consecretque facinora Mæcenatis nostri *omni memoriâ digna*.

D E

Naturali veterum medendi
via, ante repertum ab
Harveo sanguinis anima-
lis gyrum,

D I S S E R T A T I O.

Notario naturæ, & animadversio peperit artem.

CIC. Orat.

Omne auxilium, corporis aut demit aliquam materiam, aut ad-
jicit, aut evocat, aut reprimat, aut refrigerat, aut calefacit, si-
mulque aut durat aut mollit.

CELS. lib. 2. cap. 10.

HAUD leviter confirmatum esse
reor, quòd ante me alii jam-
dudum animadverterunt, ni-
mirum, ambitiosos sapientiæ
magistros, dum, gliscente contentione,
longiùs, uti fit, à quæstione proposita
abierunt, ingenii lascivientis impetum
effusius sequuti, non modò vastis semet
inutilibusque implicuisse speculationibus;
verum

verum etiam incautos nimiumque credulos auditores, mirabili suorum argumentorum specie & subtilitate captos, ita sibi suisque verbis serviliter devinxisse, ut deinceps securi non ultra quærerent; neve addubitarent, sed, tanquam si ad intima naturæ *adyta* jam penetrassent, sic in alto otio degerent; indeque vatum ritu, magistri quisque sui tanquam alicujus numinis, placita mordicus arrepta, inhianti plebi, pro genuinis oraculis confidenter distraherent.

§ 1. Huc, me iudice, magna ex parte referri debet tanta tamque miserabilis ingeniorum, per multa retrò secula, in præclaris desideratisque naturæ studiis, infœcunditas. Atque hoc, quod ad *Materiam* attinet *Medicam*, usu ipso comprobatum, nisi me fallo, dedi suprâ; simulque demonstravi, quàm frivola & inepta huc undique à multis insulta sint; maximè per inertem alienamque tractandam viam.

2. Quare ex inani atque infœlici horum opera, vereor ut multi de universo medicinæ statu parum æquè existimaturi sint: præsertim, quum multi soleant omnem curationis vim ac momentum conferre in ea quæ adhibentur remedia; quæ tamen, ut morborum hi-

*Stenitas
Medicinæ
unde?*

*Remedia
non ex fortuitis atque
improvisis
experimentis,*

storiæ nimium negligentes, non illi quidem, ut æquum erat, consilio & rationi, sed fortunæ fatuæ, experimentove alicui improviso, accepta plerumque ferunt.

Verum ab
indiciis ex
plena mor-
bi historia
desumendis,

Uti sensit &
Hippocra-
tes, & Sy-
denhamus.

3. Huic igitur decumano atque infau-
sto illorum errori ut obviam eatur, o-
stensum nunc dabo, *in morborum cura-
tione insignes quidem haberi posse pro-
gressus, si ab recta remediorum notitia
ordiamur* : at hanc non nisi *ex præce-
ptâ probèque intellectâ morbi historiam
proficisci* : *ex plena porrò morbi histo-
ria suâ sponte sequi certa curationis
indicia, quorum ope ducamur ad reme-
dia morbo profligando apta.* Quod eò
fidentius propono, quòd video clarissi-
mum artis nostræ conditorem Hippocra-
tem identidem dicere, “ ad sanandum sa-
tis instructum esse Medicum qui mor-
bum fati nòrit : ” Itemque Sydenha-
mum, qui quidem omnium maximè co-
luit simplicem probabilemque medendi
viam, in hæc verba, “ * Atque adeo non
semel mihi in mentem subit, quòd si
morbi cujuslibet historiam diligenter
perspectam haberem, par malo reme-
dium nunquam non scirem adferre.”
Sed omisâ nunc magnorum virorum au-
ctori-

* Præf. observ. super morb. acut.

etoritate & suffragatione, hanc medendi viam ita exponere conabor, ut pro se quisque possit hac in parte dijudicare.

4. Id ut exsequar, ante omnia considerare juvat, qui qualisque fuerit priscorum hominum ante inventam medicinam status atque conditio : deinde qualem curandi viam viro sagaci sequendam eadem illa conditio naturaliter suggereret. Sic enim naturam sequemur, optimam illam atque certissimam ducem.

Utique rei
ipsius natu-
ra satis do-
cet.

PRINCIPIÒ, factum fuisse, quando ignorata sint morborum historiarum, juxta & remedia. Hoc in statu (nisi fortè divinitus contigisset patefactio, qualem nunc non ponimus) neutra sanè aliter investigare erat, quàm quomodo cætera omnia solent naturæ phænomena, id est, ex continenti rerum spontè emergentium serie, cujusmodi ad instruendam ornandamque medicinam plurimæ se offerunt. Quum enim ante oculos assidue obversarentur homines hoc illove morbo laborantes ; quumque à morbis variis variè multarentur ægri, varièque perverterentur usitatæ conspicuæque corporis actiones : utique de facili poterant morbi & aptè notari, & inter se luculenter distinguui, observato diligenter constanterque naturali cujusque morbi cursu & tenore.

Quod quidem fecisse videtur prisca schola Cnidia, quemadmodum fidem facit Hippocrates *lib. de victus ratione in morb. acut.* ubi, “ Qui Cnidas, quas
 “ vocant, sententias literis tradiderunt,
 “ ii sane, inquit, quæ in singulis morbis
 “ patiantur ægri, & quomodo eorum
 “ nonnulla ipsis eveniant, rectè conscripserunt : quousque quivis etiam medicinæ imperitus, rectè scribere potuit,
 “ si modo ex unoquoque ægro quæcunque patiatur probè didicerit.”

5. HANC ego medicinæ colendæ rationem unicam patuisse puto primis nostræ artis magistris : quam si constanter sequuti essent, nunquam profectò erravissent ; quum isthuc nihil aliud planè sit quàm imitari, atque ab exemplari proposito descriptum exprimere & exarare. Neque mihi ægrè concessum iri spero, ante exploratos simplici hâc, & naturæ convenienti ratione, morborum limites, atque aspectus varios, nullum patuisse aditum ad generales morborum censuras : cujus generis fermè sunt, quæ in Coacis prænotationibus, & Hippocratis aphorismis continentur. Necesse quippe est, ut incertæ dubiæque sint censuræ, quæ non ex plena casuum enumeratione inducuntur : quin etiam fallax sit ac lubrica

brica antiquorum illa curta brevisque scribendi ratio, quamdiu aberat plena singulorum casuum inductio : denique ut cum grano, quod aiunt, salis, omnia istiusmodi scripta Hippocratis sint sumenda : quæ proinde, tanquam per se manca, supplevit, atque aptâ explicatione exornavit castigavitque primum Celsus, deinde hujus elegantis diligentiae æmulus, Lommius.

6. PORRO rerum naturam evolventibus planum erit, primævos Medicinæ prudentes ad *Theoriam* artis suæ suis absolvendam numeris non satis fuisse instructos. Siquidem constat non posse earum rerum quæ corpori humano incidunt rationem numerumque iniri, nisi eæ prius per observationem assiduam erutæ, seorsum suo quæque loco notentur. Atqui ad hanc Medicinæ partem olim desiderabatur præcipua illa corporis humani notitia, quæ sub auspiciis maximè clarissimi Harvei non ita pridem in lucem prodijt ; quippe, quâ solâ, tanquam facie prælucente, consectari licet occultas & multiformes corporis animati actiones.

7. NEQUE magis erant antiqui ad systemata atque compendia suæ artis fabricanda imparati, quàm ad remedia in-

venienda, inventaque morbis accommodanda; siquidem non minùs ad hoc quàm ad illud præsumenda sit enucleata ac probè distincta morborum historia. Nam omne remedium (ut suprà est ostensum) ad unum omninò morbum, vel morbi potiùs casum referri debet. Ita si vel minimùm dubitatur de morbi ipsius specie, semper incertum erit, quo nomine, quàve fini à curantibus aliquando data sint remedia; quæ, utut tum erant, utut juvisse quondam dicuntur, prorsus tamen nihil conferunt in posterorum usus. Adeò nullus esse potest remedio locus ante definitum circumscriptumque morbum; quando quæcunque quovis modo remorantur morborum investigationem, eàdem operâ simul remorantur remediorum inventionem. Sed alia quoque tum erant neque pauca impedimenta inventioni remediorum injecta, cùm à medicamentorum difficili ex infinita prope rerum varietate delectu, tum ab eorundem lubrica admodum atque incerta ad singulares casus accommodatione.

8. ITAQUE ex rei ipsius natura constat debuisse priscos, quia parùm erant ad medicamentorum vires perspiciendas instructi, omnem idcirco suam locare operam

operam in morborum historiis diligenter notandis & colligendis; quò magis scilicet juvarentur posterì ad remedia excogitanda singulisque morbis adaptanda; postremò ad systemata ex majorum laboribus accuratè digestis aliquando componenda.

9. ANIMADVERSO jam periniquò veterum ad excolendas varias Medicinæ partes loco, nimisque alieno statu, propiùs nunc attingemus quod suprà est à nobis propositum, monstrabimusque, quemadmodum nos ducat dirigatque morborum historia in rectum medicamentorum usum, nec non ad ipsius victûs rationem moderandam, quam & Hippocrates & Celsus rerum ingestarum primam esse putant regulis legibusque medicinalibus subjectam: eò scilicet ex ipsa rei natura inducti; quum ne ægri quidem, adhuc rudes & ignari, abstinere se cibis, quos quidem non minùs ad rectæ valetudinis, quàm ad vitæ præsidium comparatos esse existimabant. Quumque appetitus (qui in ægrotantibus plurimum sibi juris vendicat) nunc crassiores, nunc tenuiores flagitaret cibos, prout vel sitis id monebat, vel fames; nunc contrà vi morbi fractus & prostratus omnem fastidiret cibi usum. Hinc tandem

*victûs ratio
veteribus
remediorum
primas
tenebat.*

ex Hippo-
cratis,

dem ortas esse inevitabiles circa ciborum
tum *modum*, tum *materiam*, observatio-
nes. In hanc sententiam Hippocrates,
de *prisca medicina* agens, hæc habet.
“ At meâ quidem opinione, nemo ad Me-
“ dicinam animum applicaturus fuisset, si
“ eadem victûs ratio ægris juxta & fa-
“ nis esset accommoda. — Itaque qui
“ medicinam perscrutando invenêre, pri-
“ mum quidem, uti censeo, de ciborum
“ copia detraxerunt, quantum nonnul-
“ lis ægrotantibus esset satis: quum ta-
“ men idem non omnibus æquè pro-
“ desse videretur, quod alii ita affecti
“ habitique reperirentur, ut ne paucos
“ quidem cibos conficere possent: inde
“ imbecillioribus sorbitiones præscripse-
“ runt. — Quod si ne quidem forbi-
“ tionibus essent pares, iis quoque de-
“ tractis, potiones substituerunt.” Cui
omnino concinit Celsus, in hæc verba.
“ Ægrorum, qui sine Medicis erant, a-
“ lios, propter aviditatem, primis die-
“ bus protenus eibum assumpsisse, alios,
“ propter fastidium abstinuisse; levatum-
“ què magis eorum morbum fuisse qui
“ abstinerant. Itemque alios in ipsa
“ febris aliquid edisse, alios paulò ante
“ eam, alios post remissionem ejus: o-
“ primè deinde his cessasse, qui post fi-
“ nem

Celsique
sententia.

“nem febris id fecerant. Eādem ra-
“tione alios inter principia protenus u-
“fos esse cibo pleniore, alios exiguo ;
“gravioresque eos factos, qui se im-
“plērant. Hæc similiaque cum quoti-
“die inciderent, diligentes homines no-
“tāsse, quæ plerūque melius respon-
“derent ; deinde ægrotantibus ea præ-
“cipere coepisse.”

10. Ex his utriusque cū Græci tūm Latini Patris auctoritatibus apparet, antiquorum de ratione victūs observata & decreta præcipuè respexisse diversa morbi incumbētis tempora. Id quod ex sequentibus Aphorismis diætericis planius adhuc erit.

“QUUM morbi vigor maximus, tum
“victu utendum tenuissimo. Sect. 1.
“Aph. 8.

“QUIBUS statim vigor adest, hos qui-
“dem oportet cibare tenuiter. Aph. 10.

“IN accessionis impetu cibum sub-
“trahere oportet : nam præbere no-
“xium. Aph. 11.

At cæterorum omnium huc spectan-
tium quasi summam complectitur. Aph.
17.

“Quos etiam semel iterumque,
“quos plus minusve, & particulatim a-
“lere conveniat, spectandum. Dandum
verò

ex Hippo-
cratis,

dem ortas esse inevitabiles circa ciborum
tum *modum*, tum *materiam*, observatio-
nes. In hanc sententiam Hippocrates,
de *prisca medicina* agens, hæc habet.
“ At meâ quidem opinione, nemo ad Me-
“ dicinam animum applicaturus fuisset, si
“ eadem victûs ratio ægris juxta & fa-
“ nis esset accommoda. — Itaque qui
“ medicinam perscrutando invenêre, pri-
“ mum quidem, uti censeo, de ciborum
“ copia detraxerunt, quantum nonnul-
“ lis ægrotantibus esset satis : quum ta-
“ men idem non omnibus æquè pro-
“ desse videretur, quod alii ita affecti
“ habitique reperirentur, ut ne paucos
“ quidem cibos conficere possent : inde
“ imbecillioribus sorbitiones præscripse-
“ runt. — Quod si ne quidem sorbi-
“ tionibus essent pares, iis quoque de-
“ tractis, potiones substituerunt.” Cui
omnino concinit Celsus, in hæc verba.
“ Ægrorum, qui sine Medicis erant, a-
“ lios, propter aviditatem, primis die-
“ bus protenus eibum assumpsisse, alios,
“ propter fastidium abstinuisse ; levatum-
“ que magis eorum morbum fuisse qui
“ abstinerant. Itemque alios in ipsa
“ febris aliquid edisse, alios paulò ante
“ eam, alios post remissionem ejus : o-
“ primè deinde his cessasse, qui post fi-
“ nem

Celsique
sententia.

“nem febris id fecerant. Eadem ra-
“tione alios inter principia protenus u-
“fos esse cibo pleniore, alios exiguo;
“gravioresque eos factos, qui se im-
“plêrant. Hæc similiaque cum quoti-
“die inciderent, diligentes homines no-
“tâsse, quæ plerumque melius respon-
“derent; deinde ægrotantibus ea præ-
“cipere coepisse.”

10. Ex his utriusque cùm Græci tùm Latini Patris auctoritatibus apparet, antiquorum de ratione victûs observata & decreta præcipuè respexisse diversa morbi incumbentis tempora. Id quod ex sequentibus Aphorismis diæteticis planius adhuc erit.

“QUUM morbi vigor maximus, tum
“victu utendum tenuissimo. Sect. 1.
“Aph. 8.

“QUIBUS statim vigor adest, hos qui-
“dem oportet cibare tenuiter. Aph. 10.

“IN accessionis impetu cibum sub-
“trahere oportet: nam præbere no-
“xium. Aph. 11.

At cæterorum omnium huc spectan-
tium quasi summam complectitur. Aph.
17.

“Quos etiam semel iterumque,
“quos plus minusve, & particulatim a-
“lere conveniat, spectandum. Dandum
verò

“ verò aliquid anni tempori, regioni,
 “ ætati, & consuetudini.”

Ex quibus cùm id modò discimus, quinam ægri plus minusve cibi, cum majore minoreve periculo, seu febris incremento (quæ certè pro ratione alimenti semper increfcit) ferre valeant : perspicuum est, universos istos Aphorismos consistere innitque rebus naturaliter prorumpentibus ex antegressa morbi historia ; quæ sanè cætera antecedit omnia, facem quasi præferens : quum ex ea sola cognoscatur morbi vigor atque accessionis impetus (quo læviente cibi difficilimè tolerantur) unde Medicus ad moderandam victûs rationem quasi manu ducatur.

Purgationis
 indicia &
 regulæ.

II. EADEM planè methodo pergit purgantia quoque medicamenta ad febrium tempora accommodare, in frequentibus Aphorismis.

Sect. I. Aph. 24. “ In acutis morbis
 “ rarò, & inter principia, purgantibus
 “ utendum est : idque diligenti priùs ad-
 “ hibitâ circumspèctione faciendum.

Ibid. Aph. 22. “ Matura & concocta
 “ medicamento purgante educere ac mo-
 “ vere oportet, non cruda, neque inter
 “ initia, nisi suo pte cieantur impetu,
 “ quod perrarò fit.

12. EX

12. Ex hisce jam exemplis videre licet, quo certius distinctiusque innotuere variæ morbi alicujus periodi, hoc clariùs atque evidentiùs innotuisse rerum assumptarum, ad morbum, sive in melius, sive secus commutandum, vires.

13. Ex iisdem porrò colligitur, ignotâ morbi historiâ, rerum (utut crebrò ingestarum) vires pariter ignotas esse debere; quum in diversis morbi temporibus, (quibus subjiciuntur omnes ferè morbi) diversi quoque sint, ut suprâ est ostensum, earum rerum effectus.

14. SED ex antegressâ morborum notitia, prudentibus remediorum indagatoribus aliud præterea insigne præbetur adjumentum, nimirum quando subita fit morbi remissio ex insigni aliquo spontaneoque naturæ eventu, cujus rei exempla dant sequentes Aphorismi. Sect. 17. 13.

SINGULTU laboranti sternutamenta, si superveniunt, singultum tollunt. — ibid. 14.

HYDROPICO, si aqua è venis in alvum confluit, morbus solvitur. — Sect. 8. 29.

LEUCOPHLEGMATIA afflicto, si vehemens supervenit alvi fluxio, morbum solvit. — Sect. 6. 15.

DIU-

DIUTURNO alvi profluvio laboranti, sponte superveniens vomitus profluvium solvit.

Hujus generis multa in naturali morborum cursu necessario eveniunt attentis spectatoribus, unde certiores fiant de variis aptisque remediis: cujusmodi sunt, quæ in singultu sternutamenta, in hydrope alvum, in diarrhoea vomitum provocant; de quibus planè & apertè admonent adducti modò Aphorismi: à quorum etiam auctoritate multum pendere video severiorum nostri temporis Medicorum usum & consuetudinem: ut Sydenhami in hydrope & diarrhoea, atque Joannis Friend in febribus curandis.

Antiqua
medendi ra-
tio ab ho-
diernorum
Empirico-
rum usu
longè rece-
dit.

15. QUID enim certius aut naturæ convenientius esse potest, quàm hæc antiqua curandi ratio? quâ scilicet optimè intelligatur, quid natura ferat, quidve illi profit. Scire interim oportet eos, qui Hippocratem hætenus sequuntur, licet experientia atque observationibus suam medendi rationem accommodent, ab hodiernis tamen Empiricis longissimè recedere, qui quidem medicinam excolere & facitare jubent per medicamenta adhuc ignota, & citra consilium ingesta, hæc solâ finî ut in *Specificis* quæ vocant, i. e. propria antidota, si casus tulerit,

tulerit, incidant : cujusmodi nulla certè admittit recipitque methodus è veteribus modò deducta. Quamdiu enim naturæ instituto nosmet studiosè dedimus, nulla omninò fingi potest causa, quam obrem quicquam attentemus, aut periclitemur, præter quod ipsa suggerit natura : ideoque in hoc uno consistere omnem medendi rationem, ut indiciiis signisque obtemperetur fiatque satis. Atque hæc in universum de antegressa medicamentorum indicatione dicta sunt.

Nec enim per illam ullus conceditur locus remediorum speciationi, quæ maxime jactant Empirici.

16. AD remediorum verò inventionem, ut Medicorum, qui naturam imitantur, votis respondeant, palam esse puto, ejusmodi Medicis non opus esse alia medicamenta, quàm quæ vi quâdam conspicua polleant in corporis ipsius actionibus, sive expediendis sive impediendis : cujusmodi sunt quæ alvum, vomitum aut urinam movent ; calefacientia item, soporifera, &c. Quippe quæ sola indicationibus ab effectuum notabilium observatione desumptis satisfaciant : qualia, ut reperiantur, requiritur duntaxat, ut semel assumantur : cui quidem casui locum abundè præbet hominum partim necessitas, partim appetentia pro-cax ; nonnunquam etiam præceps, aut curiosa voluntas, cujus certè importuni-

Qui naturæ ductu & auspiciis medicinam faciunt, pauca adhibent illi quidem remedia, sed valentia & manifesta.

Qualia multa suggerit fortuna.

tati

tati debetur, quòd immensa rerum insolentium varietas identidem assumatur; quarum tamen omnium eæ solæ forent observabiles, quæ manifestam mutationem corpori inducant.

Remedium
quid sit.

17. QUAMVIS autem sic satis magna suppeteret causarum in corpus humanum validè agentium; idque etiam, si casus tulerit, longè ante descriptas morborum historias: non tamen æquè magna existeret *Remediorum* copia: quum nihil propriè remedium appellari debeat, nisi quod ex curantis consilio & solertiâ adaptatur morbo; eodem planè modo atque Hippocrates morbis accommodavit rationem victûs & purgantium usum.

Frustrâ
sperari in-
victa singu-
lorum mor-
borum re-
media quæ
barbarè Spe-
cifica vocan-
tur.

18. NE autem ista longiùs persequar, ac nimio opere contendam ea in usum Medicorum nunquam esse cessura, nisi indiciis ex tenore morbi provenientius respondeant, demonstratum semel clabo, *Non posse curari morbos medicamentis auxiliisve ullis, quæ indicationibus non subserviant, faciantque satis; saltem id temerè tentari.*

19. SED ante omniâ meminisse convenit, medicamento citra indicium præbiti vires in corpus humanum ignotas planè atque incompetas esse (nam si compertæ essent, palam est tali præbito medica-

medicamento, spem fore, talibus viribus mutatum iri morbi faciem: at hoc est indiciis servire & satisfacere, contra hypothesin.) Quod si ignotum est planè quod præbetur medicamentum, notè erit sanè, cur in hoc potius quàm illo præbeatur morbo, aut in hoc potius quàm illo morbi stadio: (quum in illo penitus ignoto nihil reperiatur, quod huic quàm illi potius malo opponatur; quodve in morbi principio potius quàm in statu, in statu quàm in declinatione, usui esse queat.)

PUTEMUS nunc innumerabiles morborum species, tum cujusque morbitempora diversa, quibus ex æquo adhiberi possit medicamentum planè ignotum: dabitque sanè calculus casuum, sive periculorum temerè prius subeundorum, quàm elucescant ignoti medicamenti vires, numerum numero infinito parem. Unde profectò satis constat tentaminis hujusmodi temeritas. Eoque magis, si adjicias, in casu proposito subesse nihil; quò hujus potius quàm illius, herbæ putæ, animalis, fossilisve, aut horum omnium unius potius quàm alterius partis, fiat optio, aut delectus; aut denique quò definiri queat certa cujusque *dosis*, sine vitæ humanæ periculo supra omnem excusationem

culationem audaci. At quot, obsecro, passim scatent herbæ, quot ubique comparent animalia, quanta est fossilium varietas; atque in his omnibus partium diversitas, quotuplex denique doseos ratio? quæ tamen omnia inquisitori cæco se ingerunt nullo discrimine, nullo delectu.

Remedia
vera & le-
gitima ex
solis rerum
manifestis
proprieta-
tibus depro-
muntur.

. 20. HINC evincitur solutis vagisque periclitationibus, principiò non comperta atque explorata fuisse remedia; verùm ex certis rerum ipsarum viribus identidem erumpentibus innotuisse, dum Medici, omnibus sedulò circumspectis, id unum agerent, ut oblatas istas rerum vires morbis solerter accommodarent, atque in *remediorum censu* numeroque deinceps, uti æquum est, deputarent. Quam viam æquam, rationique convenientem instituisse veteres, Celsus in primis auctor est, cujus hæc sunt in præfatione verba: “ Non enim quidlibet antiquiores viros ægris inculcasse; sed
“ cogitasse, quid maximè conveniret;
“ & id usu explorasse, ad quod antè con-
“ jecturâ aliquâ ducti essent. Neque
“ interesse, an initio pleraque explora-
“ ta sint, si à consilio tamen coeperunt.
“ Et id quidem in multis ita se habere.
“ Sæpe verò etiam nova incidere genera
“ morborum,

“ morborum, in quibus nihil adhuc u-
 “ sus ostenderit ; ut ideo necessarium
 “ sit animadvertere, unde ea coeperint ;
 “ ceu sine quo nemo mortalium reperire
 “ possit, cur hoc, quàm illo, potius u-
 “ tarur.”

21. HIS ita expositis demonstratis-
 que, cuivis per me licet arbitrato suo ac-
 cipere primum sextumque Pitcarnii no-
 stri corollarium, dissertationi suæ de *di-*
visione morborum subjectum ; eaque, si
 vacat, cum diserto ipsius dissertationis
 scopo gloriosaque ejusdem coronide,
 componere. Liberum quoque omnibus
 arbitrium permitto de clariss. Boylæi (ut
 alios nunc taceam inferioris subsellii
 Chymicos atque Empiricos importunos)
 in vagis atque inanibus experimentis ac-
 cumulandis malè locata opera : cujus
 sanè non alius fuit fructus & eventus,
 quàm ut, per magnificam istorum jactan-
 tiam, Medici parùm cauti ægros sibi
 commissos, aut vanis cruciarent, aut sal-
 tem fallerent remediis.

Quantum-
 vis repug-
 neat magni
 quidem viri,
 Pitcarnius
 & Boylæus.

22. NEQUE hoc fugit perspicacissi-
 mum Sydenhamum. Itaque de remediis
 specificis, quæ vi quâdam occultâ agere
 dicuntur, sic habet. “ Si quis hæc ob-
 “ jecerit, satis magnum remedium spe-
 “ cificorum numerum jamdudum nobis

Sydenhami
 sententia de
 specificis.

“ innotuisse, hunc ipsum, si examen
 “ paulò diligentius instituerit, in oppo-
 “ sitas partes facillè transiturum confido,
 “ cùm unicus cortex Peruvianus militet.”

Huic ego viro accedo lubens, prorsus-
 que ita existimo, in re colenda medica
 tot prius lapsura seculà, quot ab Æscu-
 lapio huc usque effluxère, quàm in con-
 spectum sese dabit aliud hunc per omnia
 simile remedium. Quocirca mihi callidè
 fecisse videtur noster ad quintum suprà
 dictæ tractationis corollarium, quod cor-
 ticem Peruvianum nominatim laudet,
 proponatque in exemplum experimen-
 torum, seu verius periculorum, quasi ri-
 tu aleatorio deinceps faciendorum, ad
 medicinam, si placet, ampliùs proferen-
 dam, etiam ubi nulla præducet rationis
 admonitio aut consilium.

23. VIAM jam ad veram germanam-
 que medendi artem munisse me arbitror:
 siquidem doceant & exempla Hippo-
 cratis, quòd candidis sedulisque medi-
 cinæ prudentibus omnem curationis mo-
 dum & mensuram unicè ponat accurata
 morborum historia; demonstrentque quæ
 à nobis suprà proposita sunt, non posse
 diu latere illa quibus Hippocrates usus est
 remedia: uti nec alia quæcunque suam

in

in corpore humano vim & efficacitatem evidenter ostendunt.

24. QUUM igitur tali tamque stabili fundamento innitatur morborum historia, indeque remediorum omnium necessarium investigatio, non video profectò quorsum tam multa multi de obscuritate ac penuria nostræ artis conquerantur: siquidem operæ nostræ præcipuam ac palmariam partem faciat talis morbi notitia atque historia, qualem sibi Astronomi, v. g. planetarum quærunt; quorum illi gravitatem communem ex certis legibus generalibus facilè cognoscunt: at qualem singuli motu suo figuram describant, singulorum item periodum, & occursum mutuum, & phasés proprias, non sine operosa singularum rerum apparentium atque incidentium collectione, & constitutione rectâ, & diligenti insuper instituto calculo, tandem aliquando consequuntur. Quanquam verò ab rebus observatis pendent artis Astronomicæ fundamenta; nemo tamen idcirco Astronomiam ad incertas relegat, sed certis annumerat scientiis; quando quæ ad eam spectant omnia observanda, homini prudenti & industrio certissimè obijciantur. Tantumque abest ut Astronomi ulteriorem artis suæ culturam à

Comparantur inter se
Medicinæ
arque Astronomiæ
fundamenta.

fortuna petendam esse existiment, ut etiam cometarum cursus, quamlibet anomalos, repetitâ paulò observatione, se ad certas tandem atque constantes leges revocatueros esse non dubitent.

25. UTINAM nostri homines, pari spe freti, non priùs morbos curare aggredierentur, quàm eorum faciem atque indolem satis exploratam haberent; contra quam factitant illi, qui relictâ morbi historiâ, protinus se totos dedunt *Specificis*, i. e. propriis & perpetuis quibusdam antidotis, captandis; ut per infinitam scilicet ingestorum seriem dato morbo tandem inveniant remedium, si credis, *infallibile* *. Cui fanè non solum inutiles, sed periculosæ istorum operæ, quantum faveant prælibata Pitcarnii nostri confectionaria 6 & 7. judicent alii.

Inde præter
ceteros lau-
datur Sy-
denhamus.

26. QUANTO prudentius Astronomorum patientiam diligentiamque imitatus sit Sydenhamus, ex 1mæ sect. cap. 2do, 5tæque ult. cuivis attendenti in proclivi erit. Quod si quis adhuc nihilominus suspicetur eum fumos vendere, remque vanam promittere, operæ pretium erit totam ejus perpetuamque mendendi rationem seriò evolvere. Hoc si fecerit,

* Præsentissimum.

fecerit, oculis ipse suis, si quid curiosius
æstimat, elegansque est formarum spe-
ctator, agnoscat opus spectabile, omni-
umque, quæ quidem ad hunc diem in
arte salutarî prodiêrunt, absolutissimum :
exemplum quoque fatebitur imitatu non
difficile : dispositionem item operis &
structuram pulchram atque ubique sui si-
mitem : denique opus nusquam cedens
optimis in disciplina Physicâ laboribus :
ut non facilè dixeris, majorem se præ-
buerit virum in naturali morborum se-
cundum varias cœli annique vicissitudi-
nes progressu confectando, ordineque de-
lineando, an in simplici faciliq[ue] ratione,
quâ oppugnare cœpit symptomata ma-
ximè funesta & feralia, interea loci cum
cætera Medicantium turba ferè solis ale-
xipharmacis atque antidotis venandis in-
cumberet. Itaque tempestivâ sanguinis
missione, vomitu, purgatione, opio,
stragularum vestium calore temperato,
equitatione, gestatione, chalybe, alio-
rumque, & numero paucorum & inge-
nio simplicium (quorum in aprico ef-
sent vires) medicaminum ope contentus,
morborum monstra domuit. Nec mi-
rum, quum idem venenorum valentis-
simorum virus aggredi non dubitârit me-
ris aquæ tepidæ cyathis, satius esse du-
cens

cens morbi incumbentis obsequi indiciis, quàm periclitantem ægrum tantisper deferere, dum ipse antidota quæreret. Ad hoc, superato, quo à primis annis fuerat imbutus, gravissimo præjudicio Hippocratis olim affirmantis † *Fluente alvo non esse mittendum sanguinem*, ille contra sequens propria inflammationum indicia, tandem non dubitavit vel solâ missione sanguinis fluenti occurrere alvo, quotiens ea inflammationem haberet comitem. Similiter etsi veteres decrevis-
sent pleuritidem solo sputo atque excre-
tione perfanandam esse, magnoque præ-
ceptionum numero universum Medico-
rum coetum, usque ad Sydenhami tem-
pora, in suam facilè sententiam tradu-
xissent; ille tamen sagax, ac melioribus
ductus auspiciis, anticipatam istam no-
tionem adedò profligavit, ut merâ sim-
plici quæ sanguinis detractio, quam
morbus per se faciendam indicat, desi-
deratum opus perficeret, ingenuosque
Medicorum filios deinceps dubiâ simul
& intricatâ curatione, quæ à multis an-
te-seculis nitebatur confectionibus fere
pectoralibus, commodum expediret.

26. LIQUET

† De victus ratione in morb. acut. extremo lib.

26. LIQUET ergo magnum Sydenhamum ex attentâ assiduâque indiciorum consideratione tantum obtinuisse in morbos imperium : indeque factum, ut totius Medicinæ nova quædam meliorque existeret facies : illumque hoc maxime nomine cæteris Medicantibus palmam præripuisse, ex utrorumque scriptis inter se collatis amplius patebit.

27. QUEMADMODUM verò hujus viri aperta, inaffectedata, eademque felix medendi ratio nostræ dissertationis argumentum firmat, sic eidem robur addet vulgaribus de aliorum scriptis interpositum judicium. Ubique enim deprehendimus incertum ancipitemque remediorum eventum, ubi incerta est & anceps indicatio : neque unquam definiri posse quidnam perfecerit Medicus, qui remedia tantum promit à se adhibita, nullam verò sui in adhibendo consilii rationem. Neque Hercule quo examinentur vasta scriptorum volumina, melius hoc invenio usquam Criterion : cum sine eo quid animi habeant Medici perpetuò ignoretur. Quamdiu enim propriis tantum specificisque litatur, ab ipsa auctorum fide & peritia totum pendet indicium : at quàm sublesta sit, quàmque maligna hominum multorum fides, quàm fallax sæpe

pe opinata peritia, quotidiana docet experientia. Contrà indicationes lectæ ac severæ propriam & perpetuam quandam lucem secum ferunt; medendi quoque viam faciunt constantem atque uniformem; nobisque res inter se contendendi, deinde argumentandi, copiam & facultatem præbent tutam.

Reprehen-
ditur Mor-
tonus.

28. Ex his quoque intelligitur quid medicinæ contulisse censendus sit Mortonus; qui nihil adjutus vel crebrâ ægrorum consuetudine, vel luculento auctus Sydenhami exemplo, exolescentem tum maluit revocare disciplinam miscellaneam, atque immensâ quâdam medicaminum farragine cinnoque temerario rursus pro libidine sua abuti. Qua re factum est profectò, ut omnia morbi symptomata graviora malignioraque existerent, quàm fuissent aliàs, si modò Sydenhamo fuisset dicto audiens.

De vulgari
Medentium
consuetudi-
ne judicium.

29. QUOD si uno conspectu multorum simul rationes medendi complecti velis, Burneti, similisve Compilatoris thesauros inspice: tecumque reputa, an sit cur uni quàm alteri potiùs fidem habeas; aut omnium, ut quorundam mos est, consilia velis indifferenter experiri? Hoc si feceris, de corio hominis ludes perfamiliariter: eâdemque operâ ostendes,

des, quam incompetæ sint tantopere
jactatæ *Specificorum* vires, quæ quidem
mihi videntur tela vesanis structoribus
Babylonicis quam cordatis Medicis di-
gniora. Quamvis enim in quibusdam
morbis obscurioribus de *Specificorum*
successu possit dubitari; quum tamen pa-
ri fiduciâ soleant in podagra, atque in
malo maximè tractabili, præscribi; satis
utiq; patet, quàm parum veritati & can-
dori litent, qui ista venditant.

30. NIHIL autem æquè nos ab isto-
rum hominum contagio vindicabit, ac
ipsa morborum remediis adhuc intacto-
rum exacta delineatio: quippe quâ solâ
intelligetur, quæ sint cujusque Medici
partes in morbo demutando; quando i-
tem licebit anceps experimentum capere;
denique quando viro bono prorsus cessa-
re feriarique conveniet. Hac prognosi
Medicis adeo necessariâ instructos fuisse
priscos homines vel ex eo est probabile,
quod naturæ ordine remediorum usum
antecedat morbi historia.

Accuratæ
morborum
historiæ uti-
litas.

31. QUARE jam vobis, Auditores,
monstrâsse videor, quænam res naturales
Medicorum curam atque attentionem pri-
mò meruerint, aut potius ob manifestio-
res in corpus humanum effectus quodam-
modo extorserint; quibus item rationi-
bus

Dissertatio-
nis totius
summa.

bus inducti Medici res istas morbis accommodarint, ob eamque causam deinceps *Medicamentorum* cognomine insigniverint. Ut satis appareat quanto intervallo distent hæc ab experimentis Chemicis, quæ plerumque suam fortunæ debent originem; quæque ut existant, corporis quàm animi laborem magis desiderant. Equidem ego in medicamentis inveniendis nonnihil etiam fortunæ bonæ concessi; at adeo id exiguum, ut ea re neutiquam necesse sit interea vel tantillum pendere hæerereque Medicinam; quæ quidem, ut artes cæteræ, tota versatur in rebus inter sese componendis ritèque æstimandis; quamvis repugnent, atque in alia omnia abeant, qui ab hominis barba & canitie magis quàm à dextero ac bene præparato ingenio mendendi scientiam sperant, contemptâ & neglectâ nimium humani corporis fabricâ, cæterâque artium bonarum suppellectile; quarum ex inopia, uti tardus segnisque diu fuit saniferæ hujus artis progressus; sic ex earundem studiosâ nuper cultione, hujus quoque fuit successus major, indiesque meritò speratur certius constantiisque incrementum. Quanquam dissimulandum non est, etiam ex hoc fonte, per importunam quorundam magistrorum

Anatomi-
ces, Mecha-
nicæque
usus ad
rem Medi-
cam.

Itemque a-
busus.

rum festinationem, multos gravesque errores profluxisse : neque id mirum, cum in causarum ambitu nullæ reperiantur abstrusiores investigatuque difficiliiores, quàm quæ ad corporis humani actiones spectant. Atque ab istis in theoria erratis eo magis est cavendum omnibus qui Medicinæ faciendæ dant operam, quo pravam * theoriā semper & ubique sequuta sit perversa † praxis. Hinc enim ‡ “ Erasistratus, qui cibos in ventre atteri contendebat, in cibis deligendis, eos quærendos esse censuit, qui facillime teri possint. Contrà Plistonius, qui cibos pūrescere aiebat, eos in quibus hoc expeditissimum esset. Denique Hippocrates, qui calore cibos concoqui putabat, eos præferebat, qui calorem maxime foverent.” Ad eundem modum non ita pridem inter se commissa vidimus *acidum & alcali*. Nunc quoque quæ vocantur *Dissolventia & Aperientia*, aliaque quædam mysteriis (quid rides?) fœta vocabula, cunctis respondent quorundam Medicorum votis atque usibus, indeque omnem anquirendæ morborum historiæ curam studiumque anteverunt.

32. QUÆ

* Doctrinam. † Usus. ‡ Cels. Praef. ad lib. I.

32. QUALIA autem ipsi nobis *verba* demus, dum istas sectamur umbras, docet nunc indies increfcens proficiensque naturæ ipsius studium. Hinc enim clarissimus Boylæus, comperto nullum esse usquam in toto humano corpore *acidum*, eadem operâ, uno quasi ictu, istam saltem *Materia Medica* partem, in qua expontur virtutes *Alcalinae*, funditus subvertit. De *dissolventibus* autem, cæterisque horum similibus hodiernorum hominum idolis & figmentis, quid censendum sit, ex superiori disputatione nostra colligi potest.

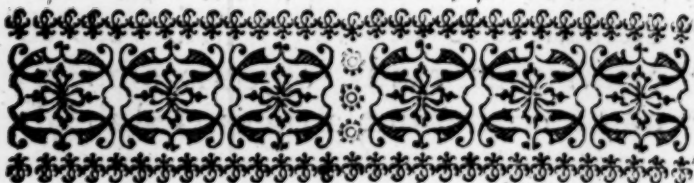
33. At omnis omnium hominum opinionationes & præjudicia persequi, inque ordinem cogere, longum foret. Itaque, generalis remedii vicem, proximâ Dissertatione, ea in OEconomia animalî observabimus, quæ ad vaga ista & erratica mentis ludibria coërcenda nonnihil conducent. Simul exempla nonnulla proferemus, unde perspicuum fiat, ex diligenti ad rem Anatomicam attentione, uberrima & certissima curationum indicia, Hippocrati pariter & Sydenhamo ignota, esse profectura: ignota autem dico, quod alter scilicet nesciret, alter paulò negligentius haberet observata Anatomica. Interim Diatriben hanc verbis Celsi claudimus.

“ R A •

“ RATIONALEM quidem puto Me-
“ dicinam esse debere; instrui verò ab
“ evidentibus causis, obscuris omnibus
“ non à cogitatione artificis, sed ab ipsa
“ arte rejectis.

Qua-

Quatenus Humorū in corpore humano nascentium consideratio ad Medicum pertineat. Et, quemadmodum illi ex frigore corrumpantur :

DISSERTATIO III.

Contrà hi, qui se Empiricos ab experientia nominant, evidentes quidem causas, ut necessarias, amplectuntur : obscurarum vero causarum & naturalium actionum quæstionem idèò supervacuum esse contendunt, quoniam incomprehensibilis natura sit.

CELS. præf. lib. 1.

Ποι δὲ διὰ μὲν τὸ ψύχος γίνονται. καὶ τὰ λοιπὰ, ἰ. ε. Propter frigus quidem fluxiones fiunt, quando in capite caro & vena intenduntur. Hæ quippè, carne inhorrente, in angustum coactæ, & adstrictæ, humorem exprimunt; simul ipsæ carnes coarctatæ vicissim exprimunt effunduntque. Inde quod expressum est, quò fors cunque tulerit, fluit.

HIPPOCRAT. de locis in homine.

S I.

UI *Naturam* actiones suas ordine obeuntem sequitur, ejusque facultates & agendi rationem diligenter attendit, sic ut nullam sibi in *rebus naturalibus* sumat fingendi libertatem, nullas properanti ingenio laxet

laxet habenas, verū indefessus incorruptusque sedeat contemplator; nā is omnia *Naturæ* opera concinna, elegantia; uti-
lia, atque ex caussarum, quamlibet distantium, mirè tamen conspirantium serie, ubique inter se apta & connexa comperiet: in primis verò fossilia, vegetantia, & animalia omnia, singulasque eorum species, propriis quibusdam certisque subjici legibus, quarum fundamenta solertissimus rerum omnium Architectus, ut Geometra optimus maximus, in primis rerum seminibus ponere voluit; quorum vi solā, & foecunditate insitā exstructas perfectasque deprehendet tot miras spectabilesque rerum formas è rudī primū & indigestā materiæ communis mole.

2. NIHILO MINUS tamen Chymici, aviditate magis quā veritatis studio ducti, eò devenēre vecordiæ, ut inimitabilis hujus opificii imitatores sciz. alterique quasi Creatores videri velint: itaque à multo jam tempore omni ope contendunt, ut artem arcanam in aurum convertendi omnia eruerent. At hīc quā inānem luserint operam, ipsa res loquitur. Enimverò victrici ignis vi ex toto se credunt, quā se extorturos sperant quidlibet, vel invito naturali caussarum effe-

Natura opera inter se apta & connexa.

Nem. reme- se imitanda humanis artibus.

F

Atque

ctuumque nexu : hujus auxilio freti, quia segniùs juvant aurifodinæ, compendia quærunt.

3. QUORUM ne quid decisset proterviæ, nonnullis porrò visum est ex certo liquorum apparatu vel hominis ipsius novam moliri effectiōnem. At. quàm id iterùm vanè & arroganter, palam erit cuilibet vel leviter attendenti, non dico diviniorem animum, sed complicatam modò variamque illam corporis machinam, partium positu, mole, figura, consensu, adeò mirabilem, ut nunquam profectò divinum ejus artificium exæquatura sint temeraria pusillorum hominum experimenta, ad supremum licet conflagrationis diem usque repetita.

Quod minime sentiunt
Chemici.

Horum tamen vesani-
am nimium
quantum ex-
mulantur
Medici.

4. VERUM quamvis ridicula sit hæc nimisque stolidi Chymicorum gloriatio, ab ea tamen parvo admodum intervallo distat quorundam Medicantium inanitas, qui, insuper habito *Naturæ magisterio*, multiplicique quam in suis actionibus exsequendis adhibet rerum famularum operâ, eam conceperunt suorum medicamentorum opinionem, ac si ea, citra naturæ ipsius auspiciū, ultrò discederent in varias illas materiæ formas & complexiones, quibus constat humani corporis compages : quod perinde est profectò,

profectò, ac si nihil interesse dicant,
 corpus animatum sit an inanime. I-
 taque boni illi anxie conquirunt com-
 positiones per se foetas elementis *Nutri-*
tionis, Seminis, Bilis, cæterorumque
 corporis humani liquorum naturalium;
 neque non prægnantes *Staminibus,* quæ
 partium ejusdem solidarum *Principiis*
 aptè respondeant, unde nimirum quosli-
 bet corporis defectus expeditè suppleant,
Humoris, v. g. *genitabilis,* ex simili
 quam sibi fingunt ostreorum crasi & tem-
 peratione: *Nutritionis* verò & *Ren-*
ovationis, ex serpentium cervorumque
 carne, quorum illæ *Spolia,* hi *Cornua*
 quotannis mutant. * Iidem ita prædi-
 cant efferuntque *Gelata* sua *plastica,*
Balsama vitalia, Elixira salutifera;
 ut ea non citius labris saluent deplorati
 ægri, quàm morbo quasi excantato inte-
 gri protinus reviviscant. Ubique occur-
 runt medicamenta *Demutantia, Trans-*
formantia, Emendantia; quibus, quan-
 tum opus est, instaurantur, corrigantur,
 augeantur aut imminuantur proprii cor-
 poris humores. *Pectoralia* quoque, *He-*
patica, & Uterina, quæ sive ex con-
 tagione, sive *analogia,* seu quâ aliâ *vi*

Dum variis
 corporis
 formas ex
 assumptis
 cibis educe-
 re satagunt.

F 2

occultâ

* Anguibus exiit tenni cum pelle vetustas,
 Nec faciunt cervos cornua jacta senes.

occultā consulant partibus imperio suo subjectis, quocunque demum illæ implicentur malo. At hæc vocabula per se vaga nimisque indefinita, ut communiter arripiuntur pro cuiusque libidine, ita aliam atque aliam interpretationem ferunt; quo fit, ut sectis maxime dissidentibus ex æquo tamen placeant serviantque. Sic omnibus uno quasi ore laudatur medicamentum, quod per se nihil agit; de vi & efficientia corporis omnia agentis planè tacetur. Quo quid inscitius esse potest, aut in corporis naturam dici contemptius? quæ tamen in suis operibus multum abest ut pendeat ab ullo certo proprioque pabulo, nedum in fugandis morbis, ab auxiliis istorum * specialibus.

Diversarum
corporis
partium u-
num idem-
que pabu-
lum.

5. QUANTA quæso est rerum vegetantium copia? Quantus animalium partim terrestrium, partim marinorum numerus, quæ nunc tota, nunc partim iisdem corporis usibus interserviunt? quæ quidem omnia, quamlibet disparia, tamen æquè augeant nutrantque ejus partes tum solidas tum fluidas; ut & *ossa dura*, rigida, fragilia, & liquida *acrisque bilis*, à tenerrimis maximèque insipidis nascantur herbis: imò omnes si-
mul

* Specificis.

mul partes, tam solidæ quàm fluidæ, ex uno, sive lacte, sive alio quovis pabulo musculofo, accrescant; quin & ipsa ossa, per *ollam digerentem*, quæ *Papinum* auctorem habet, liquata, non modò ossibus nostri corporis, sed & cæteris vasculis pariter & liquoribus quos continent nutriendis sint; ita ut id, quod in ossa primùm abiêrat, nunc in carnem convertatur, & vicissim nunc in ossa abeat quod olim caro fuit. Quare planè arbitror diversissimas quasque *sanguinis nutritivis* partes æquè per se aptas habilesque esse, ut in hanc vel illam corporis substantiam transmutentur, dummodo æquè aptæ sint ad vasa, quæ singulis famulantur, obeunda: & proinde diversarum partium eadem omninò esse prima, si quæ sunt, elementa.

6. Hoc autem maximè declarabunt experimenta circa rerum vegetationem facta, ut quæ nostræ potestati & arbitrio maximè subjiciantur, arguentque omnia insitam naturæ vim & facultatem effectricem propriè non pendere ab eo quod sufficitur pabulo.

ENIMVERO in actis Anglorum Philosophicis, & commentariis Francorum Academicis, multa passim prostant experimenta, unde appareat, ex aqua sim-

Quod experimentis probatur à vegetatione & accretione stirpium.

plici elici & educi posse plantas saporis vehementissimi ; in quibus eminet Hombergii illud, qui ex nasturtio, cujus semina simplici enutriverat aquâ ; non minus extraxit nitri (quo maximè gaudet id plantæ genus) quàm ex alio nasturtio ; cujus semina aluérat aquâ ex nitro gravidatâ. Quotidie etiam videmus furculum alienæ arbori insitum, proprias sibi frondes, flores, fructus, succos, & si quæ alia sunt, efferre, quanquam inter hæc nihil mutetur arboris nutricis radix, sed eosdem, atque ante insitionem, è terra usque forbeat diducatque succos alibiles.

8. QUÆ cùm ita sint, quid jam evidentius esse potest, quàm quòd arteriæ, in quibus defertur commune corporis pabulum, eandem planè materiam in omnes ramos suos & ramorum propagines diducant : deinde importato pabulo non deberi tot tantasque ejusdem materiæ similis transformationes ; verùm uni corporis opificio & actioni naturali. Non equidem inficior ultimam mutationem, *reique summam* gradatim perque incrementa quædam obtineri, at quotquot illi fuerint aut fingantur gradus, necesse est fateri, unam eandemque primitus fuisse materiam ingestam, quæ omnes

omnes illos mutationis gradus patiatur : tate uritur
natura in re-
bus trans-
formandis.
in iis quippè locis, v. g. ubi aliqua fit
proprii liquoris secretio, etsi permulta di-
versi generis vasa communem navent o-
peram, ut liquorum, quos ea continent,
misturâ privatam illam procurent secre-
tionem; tamen quum exempla modò ad-
ducta doceant, ex una eademque mate-
ria simplici universos corporis humores
dilabentes diu suppleri, probabile quo-
que est eandem simplicem materiam o-
mnes singulosque suppeditare corpori li-
quores, eamque non nisi corporis vi,
motuque naturali, in aliam atque aliam
vicissim formam, pro varietate partium
quas attingit, subigi & elaborari.

9. ATQUE hæc facultatum animali-
um, simul & innumerorum penè vascu-
lorum in earum usum à natura compara-
torum consideratio, præcipuè cùm vasa
ista (quod diligentissimus Ruyschius
anxiè notat) in variis locis mirè vari-
antem texturam præferant, uti cuilibet
attendenti evidenter recludit arcanas tot
variantium liquorum originès, ita de-
monstrat quàm inexplicabile moliantur
opus qui singulorum in corpore diversan-
tium *liquorum correctioni, resolutioni,* Hinc uni-
versalium
medica-
mentorum
humoribus
inspissationi student, unive rei alicui,

adaptrandi
inanitas.

quæ in universum omnia emendet liquorū vitia.

Duo dun-
taxat fingi
possunt
fontes, unde
humorum
vitia pro-
manare
possint.

10. NAM in vestigandis singulorum liquorum vitiis, modò ut nihil ad ea conferant solidæ partes corporis, duo tantùm fingi possunt casus, viz. ut vitium vel proveniat ab aliqua partium, quibus ipse liquor constat pravitate, vel ab aliqua malignitate extrinsecus adveniente.

Primus ca-
sus corre-
ctionem
non exigit.

11. IN primo casu, cùm partes liquorem aliquem animalis proprium constituentes, sint ipsæ quoque liquores animales, vitiositas ubique erit in ipso corpore quærenda, sicque obeundus infinitus quidam liquorum circulus, quorum alii in aliorum compositione perpetuò intrlicantur.

12. QUOD si, ut alter casus fert, liquores extrinsecus vitiantur, neque possunt per ipsas corporis facultates emendari, quo tandem pacto id præstabitur? Ponamus v. g. primò vitium extrinsecus illatam esse ex *acido* aut *alkali*, ex *nitroso*, *aëreo*, *nitro-aëreo*, *sulphureo*, &c. deinde cognitum esse nobis *antidotum* quo vitium id exterminetur, quodque, ut ipsum cætera non mutat, sic ab alio nullo mutatur, nisi solo *humore vitioso*, prorsus ut per densum diversissimorum liquorum agmen ab ipso ore ad occul-

Alter corri-
genti spem

occultas usque hostis latebras nullâ ^{nullam} ^{præbet.} mō-
râ possit penetrare, & cum hoste comi-
nūs congregari; datis jam sic & concessis
omnibus, nihil tamen causæ erit cur
speremus *liquorem vitiosum* cum *anti-*
doto commissum continuò consensurum
in plenam integramque corporis vexati
pacem, neque ultrò daturum manus æ-
quis sanisque ejus legibus. Fac enim con-
ferto hoc certamine, acidi puta & alcali,
interire *acidum*, quid tum postea? an
omne *non-acidum* corpori utile & beni-
gnum? annon quod ex *acido* & *alcali*
conflatum est perinde alienum esse oportet
corpori, ut alijs quilibet liquor, in
quo horum alterutrum modò dominetur?
quod de cæteris item dici potest. Cer-
tè Pharmacopœii, Pictores, ipsique quo-
que alijs Chymici, de istiusmodi cor-
rectionibus diversum planè sentiunt, &
in alia omnia abeunt: quippè qui, si
fortè peregrinum quid, quod ullius sit
momenti, suis intervenit compositioni-
bus, aut si ullo pacto aberrant à propo-
sito, protinus pro deperdito inutilique
habent totum compositum, suamque in
componendo frustrà esse operam faten-
tur, quòd nequeat emendari massa semel
conflata perperam. At nihil iis facilius
est, quàm ut rem subjectam ex *acida*
faciant

faciant *alcalinam*, dominiumve tradant cui malint qualitati.

13. QUAMVIS autem sic fatis incon-
sulta videtur horum hominum opera, ut
per *antidota* vel *remotissimis* corporis
partibus mederi velint, tamen videntur
multò etiam insulsius iisdem antidotis
oppugnare velle vitiosos in ventriculo
humores. Nam qui qualesve, quæso,
fingi possunt humores in ventriculo, qui
non promiscuè possint ejici notissimâ ra-
dice, Ipecacuana? Nam alvum, vomitumque elicientia, quæ quidem tutò licet
adhibere, nullum delectum faciunt *acidi*
alcalive, &c. quibus nisi malum vin-
citur auxiliis, proximum est ut creda-
mus malum altiùs alicubi suas egisse ra-
dices, quàm in fluctuantibus istis quos
somniaut humoribus: quod si dicas eos-
dem humores, utpote ex spontanea cibi
in stomacho solutione natos, à vomitu
statim redituros, quidni idem fiet post
antidota? Sin fatearis restituendum esse
omniò corporis robur, quo præveni-
antur isti humores pravi, fateri quoque
necesse est eò conferre nihil quæ vulgò
jactantur *antidota* & *emendatoria*: tum
ista humorum vitia aliud esse nihil quàm
morborum *adjuncta* & accessiones, quæ
nisi finito morbo, nunquam facessunt:
quare

quare non ab re mihi videor plurima ho-
 minum errata circa humorum vitia uni-
 adscribere fonti, nempe Oeconomix a-
 nimalis ignorationi, cujus in primis po-
 stulari merentur Chymici, qui nihilo
 plus æstimant corporis humani *vasa*,
 quàm *utensilia* illa ænea, ferrea, aut fi-
 ctilia, in quibus suas *digestiones*, purga-
 tiones, & dissolutiones conficiunt, qui-
 que præter *fermenta*, & quæ vocant
menstrua, aliud nihil crepant. Persua-
 sum quippè habeo, ex iis quæ suprà de
 structura corporis sunt proposita, omni-
 nò sequi, *nullam esse inter operas Chy-*
micas & actiones corporis analogiam
aut necessitudinem: cum per actionem
 corporis iidem semper ejusdemque gene-
 ris liquores educantur ex qualibet ma-
 teria; idque contra omnes, quæ quidem
 hactenus prodiêrunt, mechanicorum le-
 ges, longèque supra vires exquisitissi-
 morum artis Chymicæ instrumentorum,
 nisi fortè ignem unum velis excipere, cu-
 jus vi omnes ferè species materiæ in illas
 tandem celebres resolvuntur formas, quæ
 vulgò elementa audiunt: ast hinc vicif-
 sim nullâ ope possunt remeare ad species
 pristinas, nisi per mirabilem vim & po-
 testatem primitivorum cujusque rei sèmi-
 num propriam; quorum tanta est, tam-
 que

vitiis debentur
 ignorationi artis
 Anatomicæ.

Inter actio-
 nes corporis
 & pro-
 cessus Chy-
 micos nulla
 convenien-
 tia.

que diffusa, & perpetua efficacia, ut credible sit vel unum semen, cæteris omnibus perditis & amissis, non minùs omnem materiæ vegetantis molem, quamlibet diversam, in suam ipsius redacturum esse formam, quàm ad elementa Chymica per ignem redigantur omnia; ut in catholicis materiæ affectionibus non infima esse videatur ea, quâ seminum quorumcunque usibus inservit, & potestati paret.

Materia in primis subicitur potestati seminum.

Estque ad productas in corpore formas purè patibilis,

14. Ex quibus Chymicorum, iisque plus æquo obsequentium Medicorum, apparet error, dum materiæ purè patibili assignant partes effectrices causæ organicæ, cujus interventu materia non solum in suas partes discernatur, sed in alias etiam toto cœlo diversas transformetur. Nam per actuosas corporis humani seminisve alicujus vires non modò immutantur secundariæ rerum qualitates, cujusmodi sunt color, sapor, densitas, fluor, &c. sed ipsa res in solidum mutatur, ob mutatas partes, quas *Elementa* vocant. Talem mutationem per ignem fieri ex professo docet diligentissimus Boyleus in Chymista sceptico; atque eandem quoque fieri per *semina* satis abundè probant experimenta, de quibus suprà retulimus ex Gallorum Anglorumque

que actis Philosophicis, unde ostensum est ex pura puta aqua progenerata esse *vi seminis* cuncta simul Chymicorum elementa: prorsus ut pro comperto habeam, mutationibus quas cibus patitur nihil esse commune cum theorematibus mechanicis, nihilque ad eas conferre vulgares leges motuum, quum nulla iis adhuc superstructa theoria doceat, quid hic quam ille corporis humor potius producat, quove pacto cibus in ossa, cartilagine, musculos, &c. digeratur potius quam in alia quævis ab his abhorrentia: i. e. cur *bilis* propriè in jecinore existat, potius quam *oleum* v. g. *cetarium*: cur in ore seceratur *saliva* lenis & amica; potius quam acre & nocivum serpentium *virus*: denique cur *ossa* & *cartilagine* potius generentur quam ovorum *testæ*, aut *flexiles* & fibrosæ *balenarum* laminæ, quæ quidem partes sunt animales, at quibus in humano corpore nullæ reperiantur similes, cum tamen utrarumque generationi æquè respondeant evulgatæ omnes, si adhibeas, mechanicorum leges; id quod cuivis palam erit, qui istorum ratiocinia ordine sequens ex rebus modò comparatis alteram in alterius locum ritè substituet. Quid ergo de legibus dicemus adeò vagis & inde-

Omnes secretionum leges mechanicæ, ad alimenti transformationem accommodatæ, fallunt.

indefinitis, quarum auctoritate quidlibet ex quolibet sequatur ?

Nentiquam
verò hinc
impeditur
progressus
artis Medi-
cæ.

15. His si licet nostram sententiam interponere, sic prorsus existimo, ex his quæstionibus, quantumvis difficilibus & reconditis, nihil tamen impedimenti oriri solerti Medico, qui in curando corpore nunquam evagari cupit ultra limites a natura positas, quibus utique cæteros quoque omnes Physicos pariter adstringi videt, quorum, etsi nemini adhuc scire licuit, quemadmodum subtiles materiæ atomi in se mutuò agunt, quivis tamen possit multifariam pro re nata variare dirigereque machinas, quarum interea vis omnis motusque ab ignota atomorum in se mutuò actione pendet. Exemplo res clarior fiet : quotidie videmus per hominum industriam novas mirasque excogitari machinas, quarum prima & continuata actio ab aëris actione pendeat, dum intima ipsius aëris natura prorsus latet, ob nimiam sciz. partium ejus subtilitatem, quæ vel acutissimam oculorum aciem frustratur : hoc tamen non impedit quo minùs certissimâ arte explorare liceat & dimetiri ejus vires, iisque porrò accommodare varia, ut tubos, valvas, pondera & similia, quæ omnia subjiciuntur artificum industriæ.

Idem

Quod ex-
emplis simi-
libus illu-
stratur.

Idem observare est in pulvere pyrio, cuius stupenda vis & natura planè inexplicabilis est, dum machinarum huic ritè subjectarum ratio omnibus in promptu est.

16. IN corpore humano idem usu venit, ubi, post obscuras humorum mixturas & juges mutationes, quæ nullam admittunt certam explicationem, relinquitur varia & multiformis machina explicationi satis opportuna, & subjecta curæ prudentis Medici, probè, uti par est, instituti in iis artibus quæ circa machinas versantur: hîc enim magno sunt subsidio *Mechanice*, *Hydraulice*, *Optice*, *Hydrostatice*, ad plurimos corporis effectus commodè explicandos, idque sine ulla subtili hujus aut illius in corpore *liquoris* definitione. Sed neque hîc omitti debet res observatu dignissima, viz. *nullam* unquam existere solidarum partium corruptionem, quæ non unà secum trahat liquorum circumactorum in deterius mutationem; necnon liquidorum vitia, restitutis primùm solidis, protinùs emendari. Hinc enim fit, ut integris solidorum fibris, iisque neque nimium compressis neque obstructis, liquores intùs comprehensi universis corporis usibus ritè inserviant, à quocunque tandem

In melius
vel in pejus
mutantur
fluida pro
solidis ma-
tatis.

Si debilitati-
bus cibi con-
veniunt, qui
eorum at-
temperan-
tur stoma-
cho.

Cur omnia
ferè cibo-
rum genera
ex a quo
convenient
rusticis?

dem ii proficiſcantur pabulo ; ut duro
agricola, qui lacte *presso* vescitur, non
ſegnius procedat omnium ſuarum partium
nutritio; quàm *civi* delicatulo, qui ſo-
lo *recente* lacte paſcitur, in quo adhuc
ſpirat *vitalis* quidam *halitus*, vigetque
ſucculentum ſerum, ut ipſis *Myſtarum*
verbis utar. Non equidem inficior ru-
ſticorum cibos imbecillioribus alendis
eſſe inutiles : id autem evenire aio, non
quòd ruſticorum cibi minùs ſint valentes
& alibiles, ſed quòd minùs attemperen-
tur imbecilliorum ventriculis corporiſque
vaſis, quorum omnium tunicæ, ut plu-
rimùm nudæ & inermes, per inopiam
ſciz. circumlinientis mucī, magis expo-
nuntur aſperioris cibi ſtimulis, multisque
adeò malis inde provenientibus, quæ ut
evitentur, imbecilli lenioribus coguntur
uti cibis, cujus generis ſunt pulſiculæ,
ſorbitiones, & jurulenta dilutiora ; qui-
bus tamen illi rarò roborantur, niſi ad
cibos inſuper accedat exercitatio, aliavè
medicina idonea ad collapſas machinæ
vires reſtituendas, quibus in *agricola*,
ut aliquo labore ſemper occupato, non
deficientibus, ejus proinde omnes cor-
poris liquores integerrimi reperiuntur,
iſque ex quolibet alimenti genere, *duro*,
ſive *molli*, ex materia *vegetanti* aut a-
nimali,

nimali, salita vel recenti, perinde sibi
parit *bilem* juxta & *semen*, liquores licet
admodum dispariles, alterum nempe le-
nem, alterum acerrimum: ut in eo pla-
nè comprobetur Lucretii canon,

*Nec refert quicquam quo victu corpus
alatur,*

*Dummodo quod capias concoctum didere
possis*

Artibus.

CUI accedit Baco Verulamius in hæc
verba;

“MATERIA reparationis quasi æterna
“esse potuit, si instrumenta vel viæ non
“interciderent.”

17. QUÒ autem clarior evadat omnis hæc quæstio de liquoribus, in medium adducere visum est singulares quosdam morbos; in quibus tum explicandis tum curandis maxima semper habita est humorum ratio: in his initium faciemus ab eorum contemplatione qui à frigore proficiscuntur, quòd de illis etiam hodieque gravissimæ agitentur lites.

*Exemplis
declaratur
universa
doctrina,
à frigiditate
ducta in
initio.*

HAS lites Sanctorius, non ita pri-
dem, ex subtili observatione cæcæ atque
occultæ *perspirationis*, quam ille qui-
dem à frigore retentam esse putabat, pri-

*Sanctorius
semel visus
est omnes
dissidentes
de hac re
opinionem
composuit*

isse, donec
eum confu-
ravit Kei-
lius,

mus composuisse visus est; cuius mox
theoriam calculis suis passim comprobare
studuerunt *ratiocinatores* non incele-
bres, donec vir eruditus Jacobus Keilius,
popularis noster, multis indubitatisque
experimentis eam omnem funditus ever-
tit, contrariamque proposuit; nempe,
“ ex frigore per poros intromitti auram
“ aliquam malignam, quâ corporis li-
“ quores coagulentur, indeque tam gra-
“ via existere symptomata.”

Veterum o-
pinionem
postliminio
revocans;
at nullo id
operæ
fructu ido-
neo.

18. EADEM fuit & veterum hac in
re opinio, quam cum Sanctorius malè
rejecisset, meritò vicissim à Keilio resti-
tutū videri possit. At, si quid video, nul-
lo id operæ fructu aut compendio, quam-
diu non definitur *suspecta malignitas*,
quove modo inde tam gravia variaque
orianatur symptomata. Quare non ali-
enum erit, utrâque sepositâ, novam or-
diri hypothesin, cum simpliciore, tum
fundamentis compertissimis pulchrè con-
sistentem, quam nunc jam eruditorum
iudicio lubens permitto.

Maxima
inter cor-
poris vasa
intercedit
symmetria.

19. MULTIS argumentis constat in-
ter varia corporis vascula exactissimam
intercedere *symmetriam* seu commen-
sum, & proportionem, iisque respondere
cordis vim, sanguinisque modum: hic
omnia ad numerum, pondus, & modum
exacta

exacta videmus, ubi singuli *rami* ita suis respondent *truncis*, ut nulli eorum possint diminui sine manifesto sociorum detrimento. In hanc rem plurima exempla præbet Theophili Benedicti *Theatrum tabidorum*, maxime in Exercitatione Dianoetica quarta, quorum omnium rationes aperit disciplina hydraulica. Tum diligentis Ruysehii injectiones abunde docent, " quamlibet vim extraordinariam vasorum extrema urgentem necessario magnas inferre liquorum extra vasa propria effusiones in omnia corporis loca: in ventriculi sciz. capacitatem, vide Thes. VI. No. XXXIII. In sinum qui est secundum cerebri longitudinem, Thes. VIII. No. II. In urinæ ductus, ibid. No. XLIV. In hepaticos, Thes. IX. No. LIX. In intestinorum cavitatem, ibid. LXXXI. & Thes. II. No. XIV. Inter cordis fibras carnosas, Thes. X. No. XXXV. & Thes. VI. No. CXXV.

Qua subla-
ta liquorum
neces-
sario fit ef-
fusio extra
vasa pro-
pria.

20. His consideratis non erit difficile omnia symptomata ex frigore nascentia explicare, si probe attendamus vasorum affectorum positum, deinde si confessa habeatur certissima illa frigoris proprietas, quæ vini spiritum æque con-

Hinc præbe-
tur ansa ad
veram fri-
goris no-
tionem, mo-
do conce-
datur per id
corrumperet
fit, vasorum
inter se
commea-

sum & harmoniam.

densat atque alia pleraque fluida & solida, præsertim *animalia*.

21. INTER effectus *frigoris* in corpore humano maximè notabiles sunt *destillationes*, quas Græci *καταρροὺς* & *καταρροὺς* vocant, alique *fluores* præter naturam evenientes ad *glandulas*, passimque per omnes corporis partes, ubi *retrusa* jacent vasa secernentia subter loca *frigore* tacta : ut si frigore excipitur *facies*, sequatur destillatio in *nares* ; si *cervix* & *collum*, quæque juxta sunt partes, tum fluor ad *fauces* ; sin *inferiora*, fiat inde fluxio ad *intestina* ; & sic porro.

Quas in partes maximè cadant catarrhi, præcipua illa frigoris effecta.

Quomodo à frigore fiant catarrhi ad nares & fauces, ex partium adjacentium consensu.

22. QUOD ad *destillationes circa nares & fauces* attinet, satis constat in causa esse *glandulas*, quæ magno numero ibi reperiuntur à *ramis externæ carotidis* propagatæ : quia autem illi sub exterioribus tegumentis *altius* primùm conditi, mox *summis* circa partibus alios suppeditant ministrantque *ramos extrorsum* vergentes ; inde fit ut illi, qui glandulis suppeditant, rami, ipso quidem *positu*, tuti & immunes sint à vi frigoris, dum cæteri, qui externis tegumentis, aliisque circa partibus *interviunt*, eidem maximè exponuntur, præsertim verò *venæ* omnes revertentes, quæ

quæ ad summam ferè cutem enituntur, ut cum summis *jugularibus* se conjungant : Atque ex eo omnes partes *summas*, tam venas quàm arterias, à frigore, ut fit, plurimùm *stringi* contrahique, ibique plus solito *resisti* adfluenti *sanguini*, cujus proinde major impetus concutiet *internos* liberosque ramos ; quum constet, Quo plures à trunco prodeant rami, eo minorem esse per singulos fluidi labentis *velocitatem** ; ideòque vice versâ, Pro diminutis ramorum lateraliū diametris, numeroque, augeri in cæteris *velocitatem*. Quod de redeuntibus venis, non minùs quàm de arteriarum ramis propriè sic appellatis, dictum volo : quia impedito, quacunque id de causa fiat, in *venis* sanguine, necessariò etiam impeditur in *arteriis* *connexis*, ita ut omnibus venis obstructis nullus esse possit fluxus per arterias, quæ cum iis continuantur ; unde omnis affluentis liquidi vis se in *glandulas* effundet, quòd ibi vasa fecernentia pateant liquori aliàs intersepto. Quod si non omnes venæ obstructæ sunt, sed pars tantùm ; aut si prorsus non obstructæ,

Venz, externæque arteriæ, si constriunguntur, catarrhos creant.

G 3

sed

* Keil de velocitate sanguinis.

sed diâmetris tantum diminutæ sunt, tum, pro ratione impeditenti in venis ex utrayis causa oriundi, necesse est urgeri vasa fecernentia.

23. Ex his omnibus ordine expensis de facili colligitur, secretionem in narium fauciumque emunctoriis augeri debere, pro modo frigoris (seu facultatis constringentis) summis carotidis externæ ramis, venisque eò pertinentibus, adhibiti; eamque secretionem, cæteris paribus, in una quàm alia parte minorem majoremve esse, prout vasa externa à frigore contacta propius remotiusve cum emunctoriis communicant. Vid. Bellin. *de missione sang. prop. 1.* atque hinc, *datâ parte * frigeratâ, facile erit invenire locum mox afficiendum destillatione.*

Experi-
mento tota
doctrina
ipsis quasi
oculis sub-
jicitur.

24. QUOD si nondum omnibus satis patent rationes hæcenus adductæ, præsto est experimentum ab industrio Lowero olim captum, quo tota res penè ipsis subjicitur oculis: Id autem sic habet, in capite 2do *de cordis motu.* “ Venas,
“ inquit, jugulares, subducto iis filo, in
“ cane arcè ligaveram; &, post aliquot
horas,

* i. e. afflatâ frigore.

“ horas, partes omnes supra ligaturam
 “ mirè intumescebant, & intra duos
 “ dies, canis, quasi anginâ suffocatus,
 “ interiit. Toto hoc tempore non so-
 “ lùm lachrymæ copiosius fluebant, sed
 “ & plurima saliva ex ore profluxit, non
 “ aliter quàm si, Mercurio assumpto,
 “ fluxus ille concitaretur. Dissecto tan-
 “ dem cane, musculi omnes & glandulæ
 “ sero limpido maximè distentæ, & ad-
 “ modum pellucidæ apparebant.”

25. Hoc certè experimento evinci-
 tur, secretiones, si sanguis consueto i-
 tinere per vasa prohibetur, plurimum
 augeri in glandulis immanibus.

26. EXPOSITIS jam harum destilla-
 tionum fontibus, quibus tot diros gra-
 vesque effectus non immeritò attribu-
 erunt veteres, ad alia nunc venimus quæ
 his conjuncta sunt naturæ phœnomena,
 ut ea ad amussim scientiæ Anatomicæ si-
 militer exigentes explicemus. Atque ut
 à *naso* auspicemur, scire licet eum cras-
 sissimâ membranâ convestitum esse, quâ
 parte sedent glandulæ & emunctoria,
 unde in nares utique è penu sanguinis de-
 stillat humor. Aucto igitur in hujus
 membranæ vasis (quæ magno reperiu-
 tur numero) fluidi *momento*, uti suprà
 posuimus, necesse est ut singula ejus va-

Symptoma-
 tum ex eo-
 dem fonte
 derivatio.

Ruyseh.
 Thef. VI.
 N°. III.
 Thef. III.
 Tab. 4.
 Fig. 5.

Unde per
nares spi-
randi diffi-
cultas?

sa amplientur, totiusque moles insigni-
ter increseat, indeque iter, quod os &
nares interjacet, arctetur; cui conse-
quens est illa, ex frigore adeò familiaris
& quotidiana, per nares spirandi diffi-
cultas. Verùm equidem est, idem eve-
nire posse ex naribus undecunque oppi-
latis, sive ex nimio illic stabulante mu-
co, sive ex polypo, &c. at nos de eo
tantùm casu nunc loquimur, ubi spiran-
di difficultatem comitatur multa destil-
latio.

Sternuta-
menti
duplex.

27. R U R S U S ex assidua pituitæ deflu-
xione efficitur ne ea crassescat, maneat-
que, uti par est, ad officium suum faci-
endum, i. e. ad nervum olfactorium
communiendum; quod ni fiat, nervus
facili negotio irritatur, tantoque magis,
quanto cum membrana, uti diximus, in-
tentâ simul ipse nervus contenditur.
Huic causæ duplici omninò acceptum fe-
rimus, quòd nervus is tam facile irrite-
tur, in eo quem depingimus morbo, sive
à profluentis humoris titillatione, sive
ab attracti aëris frigidioris offensione,
unde frequens oritur *sternutamentum*.

Exulcera-
tionis cau-
sa

28. U N U S adhuc restat hujus morbi
casus, unde plerisque obortum esse reor
malignæ cujusdam auræ, seu *miasmatis*
latentis, suspicionem, nimirum partium
circa

circa nares *exulceratio* : quâ suspicione eos ut exolvam, scire debent, ad cuticulam in quavis parte corporis dilacerandam satis esse partis invicem *madorem* & *attritum*, ex eaque laceratione necessario sequi *exulcerationem* : quare quum assidua humoris *destillatio* frequentem inducat *abstersionem*, & ex ea *tritum*, veram mihi videor hujus rei invenisse causam. Quin idem quoque efficere queat aër *gelidus*, si est pars *humecta* in quam agat, humorem *congelando*, atque eatenus in cuticulæ spatiolis *dilatando*, ut eam *rumpat* aut diffindat, haud equidem inficior : at inde neutiquam evincetur sive aëris ipsius, sive destillantis humoris, *malignitas*. Quo autem omnis eximatur dubitatio de perpetuæ frictionis attritusve, ut supra posuimus, efficacia, opus tantum est animadvertere, ut similis partium *exulceratio* sequatur crebram nasi *deterisionem* ex insolenti nicotianæ usu ; utque circa *labia* suboriatur *scabies* ex impressis sæpe inter se amantium *osculis*, quorum individuus comes esse solet præceps exundantis humoris effusio, deinde *extersio*. Denique sententiam nostram maximè confirmat, quod in casibus propositis nunquam exulceretur

ulceretur is, qui à fricatione sibi possit temperare.

Cur partibus affectis ex aëre gelido in egelidum aut etiam calefactum subito translatis, non statim desinant frigoris symptomata?

29. At quæris, cur è cœlo frigido in conclave se recipienti homini à frigore statim læso, cum cæteris symptomatibus una non desinat destillatio pertinaax, quam Hippocrates *coryzam* vocat, quum per calorem exteriores rami prius contracti nunc relaxentur? Respondeo, per auctum liquidi momentum in vasis internis vi frigoris extra incumbentis, fieri, ut vasa ea præter consuetudinem intenta suo fraudentur robore & vigore naturali, quo sciz. *latera semper sua sponte nituntur versus axem*, atque eâ ré minùs nunc reniti queant impetenti fluido, unde statò tempore uberior existet secretio; durabitque longius, quo magis vasa emunctoriis proxima primo frigoris impetu inflammata fuerint (id quod ex præcipiti affluentis liquidi lapsu necessario eveniet, in vasis utique exiguis & plurimum mutudque involutis implexisque, uti demonstravit Bellinus *) namque inflammationem nunquam non sequitur febricula, à qua ampliùs etiam urgentur debilitata vasa, eademque operâ non sinuntur pristinum recuperare tenorem.

30. SED

* De motu bilis prop. XXVI.

30. SED ex eadem Bellini propo-
sitione patebit quoque causa, cur inten-
tiore frigore oriantur in *capite dolores*
sæpe ingentes, & in oculis suffusiones
sanguinis, in auribus sonitus, & audi-
tus gravis: nempe quia hæc sunt genu-
ina *inflammationis* ad has partes effecta;
tum ex imminuto inde valorum robore,
tonoque naturali, de earundem affectio-
num duratione perinde constabit.

A frigore
capitis do-
lor, oculo-
rum suffu-
sio, aurium
sonitus, &
auditus gra-
vis.

31. AD alios nunc destillationum
fontes, casusque conjunctos venio. In
quibus omnia modo expositis planè ge-
mina reperio; ut in ore *gingivarum*
tumor, uvæ productio, glandularum
fartura, easdem habeant causas cum
tumore tensioneque membranæ *pitui-*
tosæ; *branchis* item affinis sit cory-
zæ, ita tamen, ut in branchio copiosior
sit catarrhus, quo plures diversique gene-
ris glandulæ ad fauces coeunt. Atque
hic iterum *sternutamentis*, ex irritato
nervo olfactorio oriundis, respondet
nausea & tussis, illa, ex nervorum circa
pharyngem, hæc ex simili ad *laryngem*
irritatione. Cum enim hic *pituita*, aut
illic *mucus*, ob fluxionem jugem nun-
quam spissescat, sic ut nervis defenden-
dis sit, ex eo fit, ut rivulus continenter
cadens haud aliter teneros interioris gu-
læ

Circa fan-
ces sympto-
mata prio-
ribus affinia.

Nauseæ
tussisque
causa.

Ex hujus-
modi nau-
sea malè in-
dicatur usus
provocandi
vomitum.

læ nervos titillet offendatque, atque consuevit oberrans fortè leniterque perrepens plumula; pariterque nauseam moveat, quæ hisce morbis perfamiliaris est: unde tamen vulgò fallax arripitur indicium præfagiumque repurgandi per vomitum ventriculi. Similiter ex iisdem caussis laryngem afficientibus excitatur ea *convulsio* quæ *tussis* dicitur, quam cum quælibet liquoris de naturæ via errans guttula quovis tempore ad laryngem excitare consuevit, multò magis nunc excitabit destillatio crebra, ob membranam sciz. nunc magis distentam, & à tutante mucò destitutam; eandemque tussim motam fovebit hausta quævis *aura* acrior aut frigidior.

Cur destil-
lationes in

32. Ex quibus omnibus facilè perspicitur magna horum casuum inter sese convenientia, utcunque varietatem nonnullam subinducat varia partium structura, uti ex jam dictis patet; latiùsque etiam patebit, si vacabit horum morborum proprios decursus, à carcere, ut aiunt, ad calcem usque persequi. Huc spectat verax Celsi observatio, “ Si ex capite in nares destillat humor, leve est; “ si in fauces, pejus; si verò in pulmones, pessimum.” Cujus rei causa hæc est, pulmones vicem gerunt *cisternæ* cujusdam

jusdam, five receptaculi, quo colligun-
tur depluentes rivi, à tussi violenter a-
gitati; unde tenuior humoris incum-
bentis pars propellitur, dum crassa re-
sistit, bronchiorum extrema farciens, &
adjacentia vasa comprimens: hinc po-
lypi, inflammationes, scirrhi, malorum-
que quæ ista secum trahunt Ilias. Ve-
rùm his, quia ad omnes hypothesès æ-
què pertinent, non nunc immorabimur.

pulmones
omnium
pessimæ.

33. Proximum est ut de diarrhæa, seu
fluore alvi, & huic conjunctis agamus;
cùm autem eadem sit hujus atque destil-
lationum jam relatarum ratio, necesse
non videtur hîc sermonem trahere.

ITAQUE lubet magis quædam excu-
tere symptomata, quorum cum superio-
ribus nexus non ita facilè apparet;
rheumata intelligo, & *dolores* subitò
fodicantes & pungentes. Neque dubito
quin & nexum hunc è tenebris in lucem
mox eruam, demonstrèque ista mala
ab eadem vasorum in *modo* & *commen-
su* mutatione proficisci, atque in supe-
rioribus casibus animadvertimus.

34. HUIUSMODI *punctiones* & rheu-
mata per omnem corporis superficiem in-
discriminatim grassantur, eo quod nulla
pars sit tam exigua, quæ ab omni prorsus
secretione vacet: siquidem in spatiis
musculo-

A frigore
rheumatif-
mus.

musculorum, neque minùs in ea, quæ eorum fibræ amiciuntur, tunicâ *adiposa*, perpetua quædam est humoris fluxio, quemadmodum nos docent & Loweri & Ruyschii experimenta, de quibus diximus. Tum ad omnes articulos insignes apparent glandulæ. Adde rotunditatem tendinum, & prominentiam ossium, unde præbetur ampla materiæ recipiendæ opportunitas. Nam ea, quod altius demersa sunt, totam vim & impetum sanguinis patientur, ut cui interdictum sit libero per summa vasa à frigore jam contracta transitu. Erit igitur (quod supra observavimus) & hæc circumciscæ *secretio* copiosior, indeque partium *tensio*, quæ ideirco insolentem concipient *dolorem*, maximè ubi eas necesse est moveri, idque propter actionem mutuam tam liquoris intùs accumulati, quàm vasorum continentium. Hinc quoque patet causa cur pars affecta sæpe cum rubore intumescat: cur etiam, partibus quietis & immotis, remittat *dolor*.

Unde tumor
ruborque
cum dolore
ex flexione
partis af-
fectæ.

35. ERGO si ponamus magnam summi corporis partem simul excipi frigore, ex eoque rheuma quaquaversum spargi in multos tam musculos quàm articulos, facillè intelligetur, quæ singulorum musculorum usum & actionem sequatur *dolor*

lor atque punctio ; qui etiam, variatâ corporis positurâ, punctiones istæ subito de loco in locum migrent, pari sciz. celeritate, atque se mutuò excipiant musculi, quorum usus est in corpore vertendo, surrigendo, vel alio quovis modo inflectendo. Qui etiam cæteris *rheumatismis* gravior sit is, qui *inquiotes* spiritui trahendo & reddendo destinatos musculos infestat. Denique, cur destilatio, si circum articulos diutius hæret, & in partes ambientes redundat, earum tandem tonum & vigorem ex nimia distentione prorsum infringat, quarum ubi desit actio in liquores hosce extravasatos, efficitur, ut ne amplius liquores ipsi fluidi remaneant, habilesve qui vicissim absorbeantur, sed contrâ, ut facile coagulentur & indurescant, postremo ut reddant articulum planè immobilem, qualem eventum sæpe ostendit usus.

Cur tam celeriter dolor ex uno in alium transeat locum.

Pessimus rheumatismus qui spiritibus musculos obsidet.

Ex eo sæpe articulus redditur immobilis.

36. DENIQUE quod ad *febrim* attinet, quæ hoc in casu nunquam ferè corpus dimittit, nisi cùm valde extenuatum est, scire licet, eam *inflammationi* vasculorum, quibus obsidentur partes affectæ, eodem modo quo suprà notavimus, deberi.

Febris unde?

37. ET SP

37. ETSI autem hæc hæctenus videntur quadrare satis, ne sic tamen vulgo satisfiet, quamdiu non constat de *sanguine rheumatico*, cujus explicandi causâ ab aliis invecos videmus in hujus morbi theoriam tum *sales peregrinos*, tum alia nescio quæ *coagulantia*.

Sanguinis
rheumatici
explicatio.

38. QUAMOBREM quò clariùs procedat jam incepta hypothesis, in primis animadvertendum duco, ejusdem planè generis sanguinem, i. e. *subalbidum & glutinosum*, ex plaga vel levissima, aut obstructione qualibet, existere; sed ut *effectum*, non ut mali *causam*. Nam obstructo vase, necessariò sanguis aliquamdiu circa remoratur; atque huic *moræ* unicè debetur omnis hæc famosa in rheumaticis *sanguinis labes & corruptio*: id quod vel simplici hoc patebit experimento. Injiciatur brachio aut femori vinculum bene arctum, deinde post tres quatuorve horas incidatur vena, sic, ut ne sanguis effluens cutem lambat, verùm rectâ liberèque profiliat (ut monet Sydenhamus in pleuritidis curatione;) hoc factò, nunquam aberit *sanguis rheumaticus*. Neque is profectò, qui solâ vi *circulationis* liberæ *chylum* primò *rudem albidumque*, in sanguinem mox *floridum & compactum* digeri non ignorat,

Experi-
mento con-
firmatur.

ignorat, facile postea demirabitur, quæ sanguis idem, eadem *circulatione* mox inhibita, aut paulum intermissa, rursus *recrudescat*, atque ad naturam suam pristinam redeat, nisi quod paulo *glutinosior* sit, ob calorem sibi recens à corpore impressum.

41. EXEMPLUM huic simile exhibent mulieres gravidæ, quarum sanguis nunquam non rheumaticus est, hac una de causa, quod in vasculis uteri sanguiferis tardius segniusque fluat, propter compressionem à foetu connitente undique factum.

Prægnantibus semper adest sanguis rheumaticus.

42. HINC colligi potest cur sanguis hanc maximè speciem induat ex appulsu frigoris: nam, uti ostensum est, ex eo appulsu fit, ut sanguis majore cum impetu feratur ad interiora corporis, ex eoque impetu haud parum retardetur, nisi quâ parte patet vas aliquod secernens, per quod celerius fluat. Hujus rei exemplum exhibet natura in alveo fluminis angusto, quem derepente ingreditur confertus aquarum *torrens*, cujus pars illa, quæ alveum subintrat, concitato deferatur gradu, at quæ ab utroque latere pars est, per obstantes utrinque ripas, primum consistit hærens, mox in cumulum attollitur.

In frigore humorum pars tardius, pars citius fertur.

¶

43. EODEM

43. EODEM planè modo torrentioris rapidiorisque sanguinis pars magna sistit accumulaturque ad utrumque vasis fecer-
nentis latus, donec mulculorum circum-
sidentium motu, aut ipsius vasis vi con-
stringente, vel in alveum ipsius fecer-
nentis propellitur, vel aliorum ad libe-
riores patentioresque ejusdem trunci ra-
mos cum venis continuatos repellitur,
ut per eas tandem remeet in publicam
regiamque sanguinis viam. Ex ea au-
tem brevi, quam posuimus, *mora* & hæ-
sitatione impediti sanguinis nascitur id
omne *vitium*, quod in *rheumaticorum*
sanguine se ostendit, uti jam adductis in
medium exemplis patet.

Unde ex una
parte corpo-
ris impedita
obstructaque
tota conta-
minetur
sanguinis
massa?

44. PORRÒ ex perpetuo sanguinis circulo (cujus ope omnia per corpus qua-
quaversum disseminata vasa perlustrat o-
bitque vicissim unaquæque totius sangui-
nis pars) fiet, ut unaquæque pars sangui-
nis, ubi semel appulsa est ad *locum im-
peditum* (tanquam ad totius mali *offici-
nam*) necessariò inde, cum motu amisso,
amittat unà suam, motui duntaxat debi-
tam, *formam sphericam & compacti-
lem*, protinusque degeneret in *floccos*
planos, latos, & fungosos, eosque quàm
priùs *specie* leviores; qualibus conti-
nenter implebit infarcietaque totam san-
guinis

guinis massam : huic consequens est, ut in rheumaticis haud citius incidatur vena, quâcunque id fiat parte, quàm in summo sanguine effuso confertim emicent leviores illæ & corruptæ partes, quæ quidem inter se cohærent arctius & tenacius, propter ampliores, quibus continentur, superficies.

45. SED quo magis de hoc *lentore* simul & *subalbido colore* sanguinis rheumatici constet, commodum se offert Ch. Benedicti Exercit. Dianoet. XIV. ubi probatum dat, sanguinem *requietum*, si modò is temperato calori (qualis est sani hominis calor) exponitur, è vestigio *subalbicare & lentescere*. Additur ex-
perimentum.

46. HIS ita explicatis satis videor in præsens exsequutus esse morbos à frigore ortos, eorumque varia *adjuncta*, sine ullo salium Chymicorum, quibus alii tantoperè abutuntur, adminiculo.

47. RESTAT nunc tantùm una, quantum video, difficultas ; cui tamen, quum totam hanc doctrinam convellere videatur, maturè occurrendum est. Nempe destillationes, tusses, rheumata, &c. quæ quidem nos omnia ab *efficientia* frigoris simpliciter arcessivimus, non tam *thermometro* quàm *hygrometro* respondere, qua de re inter antiquos juxta

Thermo-
metrum
non æquus
verusque
index fri-
goris cor-
pori nostro
incumben-
tis.

Quippè sub
cœlo humi-
do non mo-
dò æris fri-
gidi, sed &
commixtæ
aquæ frigi-
dificæ vim
sentiant
nostra cor-
pora.

& hodiernos convenire video. Quan-
quam autem verum esse fateor quod illi
animadvertunt, id tamen nego obstare,
quo minus frigus simpliciter & per se,
nullâ interpositâ æris *malignitate*, cau-
sa sit horum omnium malorum. Sciri
enim debet, ex cœlo humido longè a-
lium frigoris *modum* gradumque cum
nostris corporibus quàm cum thermo-
metro communicari. Enimverò ad
thermometrum non accedit plus frigoris
quàm quod æquabiliter diffunditur per
omnem atmosphæram ambientem, quæ,
cæteris paribus, semper magis minùsve
friget, pro aquæ innatantis modo, cum
in numero, censuque corporum, *aqua*
maximè frigus recipiat : verùm ad cor-
pus nostrum, vestibis seu linteis seu la-
neis undique amictum, tanto plus acce-
dit frigoris, quanto plus aquæ æri in-
natantis vestes illæ attrahunt imbibunt-
que : quæ cum saturantur sub cœlo hu-
mido, frigus simul majus corpori imper-
tiunt nostro ; quanto autem hoc frigus
excedat frigus puri puti æris, vel etiam
æris pauciori aquâ saturi, persuasum ha-
bebit, quicumque modò manus ex aëre
frigido in aquam frigidam immerget ; is
siquidem quaecunque fuerit cœlum, a-
quam

quam semper sentiet aëre multò frigidiorē.

48. HINC est, ut, humente coelo, cum spiritus in thermometro minùs deprimitur, nos tamen, ex sensuum relatu, plus frigoris experiamur, quàm rigente brumâ, cum ille maximè deprimitur: & vicissim siccâ frigidâque tempestate, corpus nostrum à frigore tutum sit per ambientes vestes, in quas utique non temerè per se penetrat aer; unde in eo statu minùs sentiamus frigoris adesse corpori nostro vestibus coniecto, quàm in aëre ambiente inesse indicat thermometer, dum partes à vestibus nudæ, atque aëri frigido planè expositæ ejus vim satis superque sentiunt: hinc fit ut hoc temporis, cæteris partibus neutiquam affectis, *faciem naresque* occupent destillationes ex contactu frigoris.

49. DISSOLUTO jam nodo, restat exponere, cur in animum maximè induxerim, morbos illos omnes, quibus tamdiu explicandis immoratus sum, soli imputare frigoris efficaciam, non autem ulli aëris coelive *malignitati*: nempe quia quovis anni tempore, quâvis diei horâ, iidem effectus se ostendunt, si quo casu illæ, quibus cingimur, vestes humescant ex quovis aquæ genere; ut si quæ sit

Cur negemus morbos modo descriptos pendere à malignitate aëris.

malignitas, ea omnis referenda sit ad modum gradumque frigoris à madore communicatum.

Problema-
rum vario-
rum solutio.

50. HINC variis occurritur quæstionibus quæ eodem pertinent, cur v. g. à sudore multo, sive ab igne, sive ab exercitatione pluscula, aut alia quacunque causa profecto, periculum sit exponi coelo frigido, quamdiu vestes sudore madent? cur, à vestibus, sive ex pluvia, sive ex pavimento recens loto, sive ex pariete nuper incrustato, sive aliunde, madidis, metus sit? nam in hisce casibus, aliisque multis non abludentibus, etsi multum inter sese distent res corpori nostro oblatae, unde supradicti morbi nullo discrimine oriantur; tamen nihil usquam reperitur quod culpari possit, quodque omnibus sit commune, præter humiditatem, quæ & ipsa frigus intimè recipit, idque, per vestes medias, cum corporibus, quibus adhærent, subtiliter communicat.

Cur calente
corpore plus

51. CÆTERUM in iis casibus, quoties in corpore per exercitationem, aut alias, major est, quàm esse consuevit, calor, aliud est præterea considerandum: quippè cujus interventu symptomata frigoris & celeriora sint & manifestiora; id autem est à calore accedens *sanguinis rari-*

raritas, quâ ejusdem moles increfcit noceat frigus.
 non mediocriter; fic ut à frigore intrò
 adactus fortiùs agat in vafa interiora, eo-
 rumque vires faciùs vincat. Ex his
 cauffis copulatis in promptu quoque erit,
 cur aër per anguftam rimam irruens, cor-
 pori conftanter imprimat frigoris fym-
 ptomata, illique præcipuè parti, quam
 perflavit proximè? Vis utique fangui-
 nis, à cubiuli calore fora, externum fur-
 timque irruentem aërem juvat ad effe-
 ctum certius exerendum in vafa, vafis
 externis, quæ perflavit, proxima, atque
 eo certius, quo major protegentis cubi-
 culi calor.

Aëris per
rimam ex-
cepti frige-
ratio valida.

52. Ex hac frigoris in corpus huma-
 num agentis hiftoria liquidò fequuntur
 quædam Corollaria, quæ cum ad morta-
 lium ufum non mediocriter fpectare vi-
 deantur, ea quoque fubjicere non gra-
 vabimur.

Cor. I.

QUÆCUNQUE mutationes accedunt Corporis
noftri pri-
mò folida
deinde flui-
da per fri-
gus demu-
tantur.
 liquoribus humani corporis à frigore
 contacti, eæ omnes debentur mutatis
 antè folidis.

Cor. II.

CATARRHUS, tuffis, rheumatifmus,
 &c. folidarum, non fluidarum corporis
 partium morbi funt.

Cor. III.

QUANTO facilius latera vasorum cedunt impulsui, tanto facilius invadunt morbi, de quibus agimus. Hinc juvenes tenelli, aliive debiles, ad istos morbos procliviores.

Cor. IV.

Quo sæpius longiusve pars aliqua impetita fuit, eo promptius postea revertet morbus. Quia enim vasa nostri corporis sunt elastica (qualia, si diutius violenter manent contenta, consueverunt *elaterem* tonumque suum, i. e. *renitendi vim*, plurimum amittere) inde est ut eâ semel labefactatâ deinceps cedant promptius cuilibet vi ingruenti. Hinc etiam quibus necessum est multum exponi Jovi frigido, periculum est majus, si olim è gravi frigore laboraverint; dum alii frigoris noxam nondum experti, sed paulatim modò frigidæ auræ assueti, non tam facile sentiunt damnum: quoniam ex quotidiana assuetudine eorum vasa omnia paulatim confirmata sunt: unde licet vasa *externa* majori urgeantur vi, *interna* tamen habent quo possint resistere.

Scholium.

QUUM catarrhi, tussis, &c. ut plurimum pendeant à secretionibus hîc illic

lic adauctis, & à nervis circumliniente muco nudatis; manifestum est ex pluribus aliis causis, quàm è frigore existere posse eadem symptomata: cujusmodi id omne erit, quo vel comprimantur vel obstruantur vasa, quæ glandulis sunt à latere; vel quo deteratur mucus, qui nervis est præsidio: deinde senes * istis morbis extra omne frigus opportunos esse, quippè in quibus jam † coaluerint plurima vasa; quæque in officio adhuc manent, *callosa* sint, minùsque contractilia: ex eo autem quod trunci pauciores habeant ramos, & rami jam rigidi & callosi parum se opponant pervadenti fluido, efficitur secretio liberalior. Quare cum tot diversæ horum morborum causæ sint præter frigus, quod unum nunc attendimus, non æquum foret *curationem* mox à nobis in uno frigoris casu proponendam, in aliis quoque experiri, præcipuè ubi tussis oritur à pulmonibus *inflammatis*, aut polypo, schirrhove oppilatis, &c. quo in statu prorsus alia requiritur curatio.

Cor. V.

CATARRHO, tussi, &c. medicina est, toni vasorum labefactati redintegratio.

* Hipp. Aph. 31, Sect. 3. † Boerhav. Instit. Sect. 467. edit. ult.

tio. Hinc indicari puto hanc curandi rationem.

PRIMUM, ut sanguinis impetum à vasis affectis revocemus vel in universum, sanguinis missione, tenuique victu, &c. vel propriè, ramis, qui vasis affectis sunt à latere, adhibendo medicamenta quæ emolliunt (qualia sunt potissimè quæ partes circumfovent calore leni & assiduo) unde eorum diametri ad id tubulus recipiendum, quod per communem truncum advehitur, amplificentur. Verum ad missionem sanguinis victumque tenuem quod attinet, eaque omnia quibus debilitatur corpus, *cautio* est. Nam, ut bene notat magnus Sydenhamus, ex his rebus diu usurpatis totius corporis tonus roburque sensim sine sensu perit, supervenitque hydrops, aliaque quæ debilitatem sponte consequuntur mala, unde confirmatur, non tollitur morbus; itaque post liberaliorem sanguinis missionem unam atque alteram (quæ non debilitetur corpus, sed tantum minuatur vis sanguinis in vasa affecta ruentis) ea rectè usurpantur quorum ope simul in vasis major fit *contractio* (quæ solâ pristinus redit tonus) impetusque sanguinis *alio* avertitur. Utrumque maxime præstare credo quæ alvum movent, qualium

ex auxilio Sydenhamus unicè * pependit in rheumatismo, post iteratam, aut ad summum tertiatam sanguinis missionem: nam in hoc morbi genere *proprias* purgantium vires adscribendas censeo ei quo gaudent *stimulo*, quippè quo omnes *relaxatæ* corporis partes ad *contractionem* invitantur, deinde *tonum* infractum prostratumque recolligunt. Quanquam enim eodem tempore per ista incitetur sanguinis *motus* vasorum *contractioni* inimicus, eum tamen vincit superatque *stimuli* quaquaversum diffusi vis major; præsertim post detractum sanguinem. Atque alvum citantibus inesse facultatem refarciendi quassatum vasorum tenorem, porrò confirmat ea quæ consequitur alvi *adstrictio*, quæ certè non aliunde provenit quàm à novo intestinorum robore. Idem docet eorundem usus in ulceribus pertinacioribus sanandis, quod etsi vulgò *dejectæ* materiæ instanti solet adscribi, me tamen iudice, rectiùs adscribi debet partium læsarum *robori* restituto. Denique idem suadet vigor ille quem per ista sæpe videmus reddi ægris, ex diuturna vasorum tensione languentibus, ut post febres; vel ex morbo aliquo longo debilitatis.

Quod

* Vid. Syden, epist. ad Rob. Brady.

53. Quop si his remediis non cedit morbus, in subsidium advocanda est exercitatio, nec non chalybis, aliarumque rerum usus, quibus roborantur corporis fibræ citra liquorum dispendium; id enim, si assiduum est, corpus exhaurit prosternitque.

54. ATQUE hæc curandi ratio ad *rheumatismos* maximè pertinet, in quibus utique non patet aditus ad vasa affecta, nisi per longum & anfractuosum iter quod ab ore incipit: verùm in aliis casibus, ut in oculis à frigore inflammatis, in coryza, in broncho, in destillationibus ad pulmones, in uvæ productione, & fluore alvi; medicamenta partibus, quæ malè habent, protinus & seorsum adhibere licet: qualia sunt collyria, sternutatoria, gargarismi, &c. quæ omnia componi possunt ex rebus stimulantibus & adstringentibus, utiliterque adhiberi sine ullo sanguinis tumultu, iis duntaxat exceptis, quæ alvum moliantur. Porro hanc curandi viam munit adstruitque quotidianus Medicorum usus in reducendis oculorum uvæque vasis nimium distentis: Quod si in catarrhis & tussi huc illuc vagantur Medici nullo certo tramite, id non aliunde fit, quàm quòd ignorent hos quoque morbos ab eadem proficisci causa,

causa, i. e. ab immodica vasorum distentione: mirandum itaque non est, si eos sæpe videas ad tussim à frigore simpliciter acceptam lubricis abuti pectoralibus, cum ea tamen nulli respondeant tussis generi, nisi fortè illi, quod provenit ex pulmonibus à polypo scirrhone vitiatis, quo de genere nihil nunc affirmo.

SED morbi sic, ni fallor, satis jam expositâ historiâ, simul indicatâ curatione conveniente, non necesse est singula subtilius persequi, quæ quilibet per se Medicus prospiciet colligetque ex ea quam dedimus theoriâ, quæ quidem hactenus nunquam spem opinionemque nostram frustrata est.

DISSERTATIO IV. in qua ulterius agitur Quæstio,

Quatenus ad Humores prava referendi sint corporis humani morbi?

Medicorum
de humoribus
opinio-
nes præ-
dicant.

AUD Medicos usque adeo increbuit morborum ferè omnium causas ex certa humorum corporis improbitate deducere, ut in morbis explicandis investigandisque, id solum negotii sibi dari putent, ut in humores istos ignium saliumque opera subtiliter inquirent. Quam enim partes *solidas* per se immutabiles esse credant, reliquum est, ut, si quæ sunt corporis mutationes, eas in universum humoribus, qui naturâ suâ cujusvis ferè causæ actioni facilè cedunt, acceptas referant. Hinc emanarunt tot tamque variae de liquoribus theoriæ, tamque inter se pugnantes auctorum sententiæ, ut

NON

non sine causa videantur recentiores Medici omnes omnium opiniones, tanquam vagas & incertas, denuò ad incudem velle revocare: quorum adeò laudabili industrià & medicinæ finibus jam muleas, ut planè inutiles, relegatas esse vidimus, pluresque indies relegandas prospicimus, per interiorem, quæ indies accedit, corporis humani intelligentiam.

IN Medicorum disceptationibus nihil est celebrius, quàm ut tumores, fluores, morbosque omnes, qui quidem evacuationibus omninò cedunt, ad humores statim praves & malignos referant; nempe quia nescii sint, quomodo liquores aliam atque aliam induere possint formam, nisi vel fermentum aliquod, vel alia quæpiam nova insolensque materies interveniat. Verùm, ut de hac re clariùs certiusque constituatur, ex familiarissimis maximèque pervagatis corporis humani casibus; postulo, ut mecum velint *vulnere*, quod musculosa alicui corporis benè sani parti infligitur, ordinem & progressum paulisper expendere.

redarguit
in primis
natura vul-
neris;

PRIMò igitur ex hiantium vasorum osculis pleno rivo profluit sanguis sincerus; deinde, iidem vi suâ contrahente paulatim conniventibus, liquor tenuior & pallidior, donec tandem omninò co-
eant,

ëant, cum levi partis faucis inflammatione; quam sequitur mox sanguinis confluentis remora, & ex ea passim febricula, donec vasa dudum contenta denudè se spontè sua remittant, sinantque in communi vulneris alveo deponi liquida, ubi stagnantia, & à calore corporis modicè fota, in unam albidam sui que similem materiem, quam vulgus *pus* appellat, concrecant. Quod si jam pussum, vel ejusmodi quid in plagæ fauces injiciatur, simulque arceatur aëris contagium, efficitur ut pus illud quamdiu voles fluat; prorsus ut hoc pacto repente existat emergatque nova quædam glandula. Contrà si vulnus quoquo modo irritatur, nimiumve comprimitur, liquida ex integro protinus mutabuntur, aliamque speciem ferent, id quod Chirurgi optimè norunt.

Quod nova
quædam
glandula
est,

HINC sequitur facilius esse nihil, quàm ut corporis secretiones humoresque, sine ulla novæ materiæ vel fermenti accessione, mutatâ solum vasorum discernentium diametro numeroque, immutentur.

FAC nunc inflictum esse vulnus grandius, in quo diu dehiscente peracta sit secretio. Hoc in casu certum est, pro minore renisu, sanguinem majore impe-

tu

tu affluxurum, atque adeo vasa circa vulnus præter modum dilata rubescere; id enim usus quotidianus & communis comprobatur. Atqui sic aucta horum sanguinis fluxione, nego posse vulnus repente glutinari, quin periculum sit, ne in vicinia erumpat tumor, suppuretque: neque id tamen (quod vulgus existimat) ab exsuperantia materiæ dissimilis, quam utique vulnus hians exprimere consuevit, verum à vasorum antè apertorum jam per inductam cicatricem factâ concretione. His enim concretis, utut ea parvum antehac liquoris modum receperunt, inde tamen magis urgebuntur vasa proxima, quàm si communi sanguinis molî nusquam interruptæ & inhibita accederent aliquot liquoris pondo: quod ex Hydraulicis intelligitur, quodque superiori etiam dissertatione prætereuntes attingimus. Quare hic minime inculandum esse liquidum vel modum vel materiam, sed subito duntaxat variantem ramorum rationem, non variante trunco.

Cujus actio
diuturnior
difficiliter
inhibetur,

ob trunci
non deminuti
deminutos
ramos.

Hinc quoque intelligitur, quare ex plethora, aliâve qualibet causâ universum corpus afficiente, iis maxime partibus imminet periculum, quæ vel cicatricibus, vel tumoribus induratis, vel obstructis undecunque vasis viciniores

Cujus mali
effectus frequentissimus

sunt ; quippe quò summus semper & vehementissimus connitatur impetus.

ITEM in promptu est, cur ex glutinato parotidum ulcere oculi sæpe cœcitatís periculo, nec non caput ipsum gravibus objiciatur cruciatibus. Denique cur pulmones semel ulcerati, postea semper, ex quolibet errore, eidem malo, etsi non uno quidem eodemque loco, opportuni fiant : ut & intestina semel labefactata.

QUIBUS nunc non plura addo, etsi huc spectare videantur problemata, sive medica sive chirurgica ; ut ad variantem, quam evolvere instituimus, ramorum rationem festinemus.

præcipuè ad
ventricu-
lam :

Hujus inter effectus, nulli evidentiores reperiuntur, neque *Humoristarum* dogmati appositiores, quàm qui ventriculo & intestinis accidere consueverunt. Ea quippe est natura harum partium, ut, si vel minimùm undecunque commovetur, ea se commotio statim prodat nausæâ, anxietate, vomitu, aliisque id genus pathematis manifestis ; tum etiam frequens sit, per eum, qui hisce partibus naturaliter intercedit cum visceribus abdominis nexum & consensum. Etenim si per horum aliquod impeditur liberior sanguinis cursus, fit ut omnes circà rami vehementiùs urgeantur, & præter modum con-

cōtendantur, præsertim vero arteriæ cœliacæ, quæ ad ventriculum adspirant, ejusque tunicam nervosam confertim obfident, propagines : quibus sanè contentis, abesse non potest, quin tunica quoque nervosa, cui eæ adsparguntur, simul intendatur, sensusque ei inhærens acutior erectiorque fiat (quod etiam vasis cujuscunque generis inflammatis vel distentis accidit) faciliùsque jam quavis de causa irritetur.

AT QUI obstructis undelibet visceribus simul permoveri perturbarique ventriculum juxta & intestina, non solum ex constantibus Hydraulicorum legibus cogitur, sed & ex apertissimis exemplis, quæ plenâ manu congeffit Theophilus Bonetus in suo *Sepulchreto Anatomico*, intelligitur. Is enim (quod & ipse aliquando eadavèra incidens animadverti) pertinaces sæpe vomitus non aliunde quàm à scirrhis hepatis, pancreatis, aut mesenterii ortas esse evincit. Quà quidem re nihil efficacius esse puto ad refellendam malè sanam Humoristarum doctrinam, humoribusque æternùm abrogandam tantam tamque variam morborum fecunditatem, qui quidem ad unum omnes, postquam subjiciuntur exploratio-

qui pròinde
vitium con-
trahit ex a-
liorum vi-
scerum vi-
tio;

ni anatomicæ, nulli humorum, sed *solidorum* duntaxat vitio assignandi veniunt.

Ex men-
sium sup-
pressione:

SED nostram theoriam præter hæc validissimè confirmant quædam in mulieribus spectanda, quoties earum sanguini denegatur transitus per uteri emunctoria, in *menstrum* v. g. suppressione. Tum enim præsto est vomitus, vel certè nausea, cum manifesta cæterorum abdominis viscerum oppressione, tantoque magis, quanto delicatior est mulier; iterumque à conceptu, ubi omnes ferè mulieres pari de causa paribus laborant affectibus.

Ex conce-
pta:

Enimverò simulatque concepit mulier, os uteri tam arctè compingitur, ut nihil prorsus effluat: unde fit, ut citò impleatur, magnâque vi intrinsecus in omnes juxta partes prematur, & paulatim distendatur liquoribus per altissimos canaliculos in clausum uteri sinum continenter depluentibus, quorum qui hoc in statu vim & momentum perfectius definire cupit, adeat Hydraulicos, aliàs mihi edocendus ab ipsis nunc effectibus, h. e. à jugi & assiduo uteri auctu, qui quidem alii causæ nulli, quàm liquorum vi ex alto sensim depluentium in uterum cætera clausum, adscribi potest. Jam ex æquabili & uniformi liquoris comprehensu in omnem undique cellam uteri, cuncta

cuncta ferè vasorum extrema, quorum ope ab arteriis ad venas profertur circulatio, comprimuntur; sic ut universus ferè *iliacarum internarum* sanguis ad uterum primo graviditatis trimestri moretur restitetque, donec tandem ita expandatur & explicetur uterus, ut magna pars sanguinis per eum possit liberè ad placentam simul auctam & foetum transmitti, eademque viâ revehi: tum enim gradatim abeunt & facessunt gravia illa & in vulgus nota symptomata. Neque dubium est, quin, ubi sanguis ad uterum consistit, cuncta vicinitas perinde ac ventriculus redundantis liquidi vim perferentiscat. Sed ea est istarum ferè partium conditio, ut non nisi obscura admodum fiant indicia vis iis impressæ, dum levissimo quoque momento commovetur ventriculus, offensionisque suæ manifestissima prodit signa. Neque tamen unus ventriculus, sed præterea mammæ, per arterias scilicet epigastrias, quæ ab iliicis internis proximè propagantur, eandem vim sentiunt: nec non ipsi renes, siquidem primis etiam prægnationis mensibus constet crebrius mejere foetas.

Huc facit, quod canum itidem ventriculus & subjecta intestina (quamvis per se valentia, atque eâ re neque ad

Id quod ex
perimentis
confirma-
tur.

nauseam, neque vomitum, neque alios id genus affectus proclivia, tamen) ex simili ramorum deminutione quàm gravissimas patiantur molestias; uti ex arteriæ splenicæ ligatura, vel ipsius lienis extirpatione constat: quas res sequi amant & vomitus, & confertissima murmura, & crebra urinæ missio, & frequens appetentia coitus. De quibus videtis Cl. Bohnium de lienis usu in *Circulo suo Anatomico*.

Nunc in lucem eruuntur morbi quidam alias nimis obscuri:

REPRÆSENTATIS jam primis proximisque immutatæ ramorum rationis ad abdomen effectibus, non ab re fuerit in effectus his conjunctos sed remotiores latius inquirere. Ubi enim perennis est ea, quam diximus, ramorum conditio, constat inde semper vagos quidem sed perennantes tamen generari morbos; qui, nisi à capite ultimaque origine arceffas providè & sagaciter, dici vix potest quantas tibi turbas dabunt, quàmque tuam simul theoriam pervertent & praxin, non pauciora Medico, quàm ipsi ægro commovendo somnia, inanesque ingerendo fabulas de portentosa quadam & plusquam humana calamitate. Ex illo quippe, quod ex sanguinis ad ventriculum redundantia proficisci admonuimus, sensus incremento & acuminè, ferre non

non possunt, qui ex eo laborant malo, vel cibi ordinarii, quamvis lenis facilisque, actionem, quin variè sollicitentur & nausèa frequenti, & vomendi studio, atque adeò vehementi interdum vomitu.

Nausèa frequens, & vomitus;

IN iis verò quibus perpetua est morbi causa, ut queis prorsus coaluerunt uteri vasa secernentia, penitusque defecerunt menses, vel quorum viscera scirrhus, aliove quo tumore infesta sunt, evenit, ut effecta sicut perennia, ita & graviora indies existant, magisque familiaria, quomodo nempe quævis corporis actiones promptiores fiunt usu: præcipue autem ventriculus evadit irritabilis, cujus ad constringendum facilius impellantur fibræ; unde insignes passim suboriri solent tumores. Quippè cum in ventriculo ubique præsto sint spirales, vel orbiculares fibræ musculosæ, quæ, si irritantur, sponte suâ se contrahant, aëremque intus stabulantem intra nodorum spatia coërceant; cujus ea est natura, ut in calente corpore nequeat aliquamdiu in eodem statu & tenore perdurare, quin rarior effusiorque fiat. Quòd si fortè ad ventriculum aut intestina se expandet diffundetque, illicò per abdomen ingentes sese efferunt tumores, & ex iis permolestus plenitudinis sensus.

Tumores;

nauseam, neque vomitum, neque alios id genus affectus proclivia, tamen) ex simili ramorum deminutione quàm gravissimas patiantur molestias; uti ex arteriæ splenicæ ligatura, vel ipsius lienis extirpatione constat: quas res sequi amant & vomitus, & confertissima murmura, & crebra urinæ missio, & frequens appetentia coitus. De quibus vides Cl. Bohnium de lienis usu in *Circulo suo Anatomico*.

Nunc in lucem eruuntur morbi quidam alii nimis obscuri:

REPRÆSENTATIS jam primis proximisque immutatæ ramorum rationis ad abdomen effectibus, non ab re fuerit in effectus his conjunctos sed remotiores latius inquirere. Ubi enim perennis est ea, quam diximus, ramorum conditio, constat inde semper vagos quidem sed perennantes tamen generari morbos; qui, nisi à capite ultimaque origine arcessas providè & sagaciter, dici vix potest quantas tibi turbas dabunt, quàmque tuam simul theoriam pervertent & praxin, non pauciora Medico, quàm ipsi ægro commovendo somnia, inanesque ingerendo fabulas de portentosa quadam & plusquam humana calamitate. Ex illo quippe, quod ex sanguinis ad ventriculum redundantia proficisci admonuimus, sensus incremento & acuminè, ferre non

non possunt, qui ex eo laborant malo, vel cibi ordinarii, quamvis lenis facilisque, actionem, quin variè sollicitentur & nausæa frequenti, & vomendi studio, atque adeò vehementi interdum vomitu.

Nausæa frequens, & vomitus;

IN iis verò quibus perpetua est morbi causa, ut queis prorsus coaluerunt uteri vasa fecernentia, penitusque defecerunt menses, vel quorum viscera scirrhus, aliove quo tumore infesta sunt, evenit, ut effecta sicut perennia, ita & graviora indies existant, magisque familiaria, quomodo nempe quævis corporis actiones promptiores fiunt usu: præcipue autem ventriculus evadit irritabilis, cujus ad constringendum facilius impellantur fibræ; unde insignes passim suboriri solent tumores. Quippè cum in ventriculo ubique præsto sint spirales, vel orbiculares fibræ musculosæ, quæ, si irritantur, sponte suâ se contrahant, æremque intus stabulantem intra nodorum spatia coërceant; cujus ea est natura, ut in calente corpore nequeat aliquamdiu in eodem statu & tenore perdurare, quin rarior effusiorque fiat. Quod si fortè ad ventriculum aut intestina se expandet diffundetque, illicò per abdomen ingentes sese efferunt tumores, & ex iis permolestus plenitudinis sensus.

Tumores;

*Quatenus ad Humores pravos*Globuli in
guttur:

Hoc amplius. Ad gulam pariter, præperpetua illa, quæ inter ventriculî cardîæque fibras intercedit, necessitudine, ab iisdem caussis frequentes existunt contractiones, & ab intersepto rarefactoque aëre tumores, qui quasi globuli in gutture sentiuntur, sæpiusque ita premunt laryngem pharyngi conjunctum, ut suffocationis sit periculum.

ATQUE ex hujusmodi hinc tensionibus, illinc compressionibus, magnam partem tollitur actionum corporis *consensus & harmonia*, prodeuntque subito spectacula multa abnormia miræque varia; dum scilicet comprimendo vasa liberum impediunt humorum per certa loca transitum, per alia accelerant, deinde quoquoeversum adducendo attrahendoque, partes cohærentes differunt & divellunt, maximè ubi gula, vel ventriculus, vel ipsa intestina tumoribus infestantur. Cum enim istiusmodi contractiones ventriculum exercent majorem in modum & in tempus longius, is utique adeo inflatur, passimque aëris extenuati seseque diffundentis vim impetumque sentit, ut eâ re æger veluti fasciis quibusdam arctè se constrictum existimet, eodemque tempore ad cordis scrobiculum aversamque dorsi partem per-

Fasciæ ima-
ginariæ:
scrobiculi
dorsique
dolor.

peracutos & mordaces patiatur dolores, quorum acerbitate tantum non exanimetur. Hos ego dolores concitari opinor ab ea vi qua contenduntur adducunturque partes inflato ventriculo proximæ, aut etiam conjunctæ diaphragmati seu septo transverso, quod quidem hoc in statu summâ vi versus anhelantis pectoris sinum propellitur: tum enim verisimile est maximè sentiri dolorem quâ parte stomachus septum illud perforat, tenellisque fibris cum eo continetur, quâque rursus per processus suos idem septum ad lumbos adhærescit, atque adeo per totum ipsius ambitum, quâ cum costis nothis connectitur, tametsi isthic loci minùs leviùsque percipiatur quàm ad lumbos, quò summa vergit conspiratque vis illi impressa à ventriculo. Quòd autem ex inflato ventriculo & intestinis sursum adigatur diaphragma, id certè cogunt * exempla, quibus docemur hac ipsa de caussa aliquando diruptum dissiluisse septum, eâque portâ in thoracis sinum intromissa esse ipsa subjacentis abdominis viscera. Quanto verò cum angore, quàmque immani id cruciatu factum sit, nemini certè homini obscurum esse potest.

SED

* Vid. *Philos. Transact.* N. 351. P. 580. relationem magistri St. Andre.

Glomera
lateralia.

SED ut ampliùs confectemur eos qui intestinisy accidunt ex valida contractione tumores, juvat in primis id genus circumspicere, quod Medicorum vulgus uno ore, (at, si quid video, temerè) arcessit à migratione quâdam subitâ & translatione uteriy ad superiora loca, quo in casu locorum vitio laborantes foeminæ tumores, tanquam majoris molis glomera, modò ad hoc, modò ad illud latus volutantia, percipiunt tam argutè, ut ab ipsa etiam laterum discessionè continuò sibi metuant.

ATQUI nôrunt omnes quàm pusilla res sit adhuc integer intemeratusque puellarum uterus, quibus tamen maximè incidit hoc malum, quàmque multum absit ut compacta densaque ejus loci camera derepentè in majorem molem nescio quo halitu infletur, nedum ut à sede sua propria, i. e. pelvi, ad hypochondria de facili tota migret. Quare haud satis puto bonos illos ad genuinam corporis structuram suam adaptasse theoriam.

PRÆTEREA ex remediis huic malo subvenientibus apparet, tumores hos aliud esse nihil quàm intestinorum spasmos, quum huc adhibeantur ejus tantum generis remedia, quæ in aliis casibus planè con-

convulsivis auxilio esse solent, nimirum *volatilia*, subitoque ad tempus stimulantia, quæ, quia vicinas partes vellunt, eâ re novas ad varia simul loca contractiones efficiunt, urgendoque spatia interclusa priores illas & pertinaciores dissolvunt contractiones, contrariâque vi nunc ructu nunc crepitu aërem displodunt, unde ad se brevi redeant ægræ. Scio equidem multos qui de abstrusioribus medicamentorum viribus doctè garrunt, remedia huc valentia pro anodynis habere, quæ soporiferâ quâdam vi spiritus animales tunc temporis effervescentes, vel nescio quid tumultuantes, pacant & componunt. Verum perinde ementita sunt gratisque conficta quæ isti de spiritibus consopitis, & de remediis consopientibus venditant. Verum contra eos, qui ejusmodi, sive laterum, sive gulæ, tumores extraordinario spirituum ab utero infractorum occursum adscribunt, certissimum habeo hoc unum argumentum, quod viri non secus ac foeminæ ejusdem generis flatibus tententur; etsi id quidem rariùs: primùm quòd foeminarum longè debilior sit corporis constitutio: deinde quòd ab vitiis uteri (quod instrumentum est foeminarum proprium) quàm à cæteris visceribus omnibus

bus frequentius offendatur fistula alimentaria.

UT magis intelligantur alia quoque symptomata, quæ tales ægros comitari, eosque miris modis accipere consueverunt, effectum dabimus brevi, ubi de medicamentorum stimulantium viribus, ab intestinis usque ad loca remotissima pertinentibus, dicere ingrediemur. Tametsi enim hæc symptomata neutiquam referenda censeo ad accessionem ullius rei insigniter stimulantis, paria tamen omninò sunt cum iis quæ à stimulo quovis insigni erumpunt in corpus sanum. Eadem quippe est irritatio, similisque planè effectus, sive irritationem acceptam referas aculeato alicui stimulo, sive adaucto fibrarum sensui, qui quidem tum ab ipsorum vasorum nimia distensione, tum ab eorum nuditate, per absentiam inopiamve obliuentis muci (quâ nihil frequentius est) emanare potest. Neque enim memoriâ indignum esse reor, hanc fibrarum nuditatem necessariò confici ex qualibet extraordinaria ventriculi aut intestinorum irritatione; sive ea debeatur accedenti stimulo, sive vasorum ipsorum nimiae contentioni. Ex omni namque irritatione copiosius ad loca affecta sollicitantur secretiones: ea verò est natura muci,

ut,

Fibrarum a
mucis nuditas.

ut, si deest temporis spatium, non spif-
fescat, neque ad fibras adhærescat, sed
dilapsus effluensque eas, quas munire de-
buit, destituat fibras.

JAM in mucò considerando eò lon-
giores sumus, quòd hujus non absentiæ,
sed actioni potius inimicæ multi falsò
assignarint ea quæ suscepimus explicare
symptomata: neque id solum nominatim
ad viam alimentariam, sed & generatim
ad quascunque corporis partes. Fistula
v. g. urinæ, seu *urethra*, si fortè, uti
sæpe fit, vellicatur & offenditur, illi
non dubitant urinæ tum novum aliquem
accessisse acritudinis asperitatisque gra-
dum; tamen interim omnes fateantur,
urinam per se satis esse acrem ad exaspe-
randas urethræ fibras, si modo ad eas o-
mni exspoliatas mucò aditum habeat:
quod experietur sanè apud se quisquis
inter mejendem manu colem premet;
quo facto urina eâ vi incessit adducta
propius urethræ latera, ut linimentum
iis adhærens eluat, foras efferat, deinde
viduatas fibras pungat fodicetque sensibi-
liter. Neque quenquam esse puto homi-
nem, quin aliquando insignem harum
partium vellicationem senserit ex quali-
bet incidente magnâ agitatione, quâ mu-
cus attenuatus festinantius efferatur. De

hoc

Cujus ex-
plicandæ
causâ, de
mucò obi-
ter.

hoc autem urethræ mucō juxta & vāsis
 eum fecernentibus, pluribus agit Mor-
 gagnius in *Adversariis* suis: similemque
 mucum cunctis adhærere corporis cavi-
 tatibus assiduæ ~~atque~~ obnoxiiis, inter
 omnes jam ~~convenit~~ Anatomicos; nulli-
 bi autem exploratius quam in ductu a-
 limentario, ubi in firmioribus circum de-
 licata vasorum extrema (quæ Ruyschius
 eā re passim *succosa* nuncupat) lentescit;
 eaque quāsi quodam testorio incrustat.
 In firmioribus autem aio, quia in aliis
 plurimū varièque differt, proque sua
 diversitate diversas quoque inducit ho-
 minum temperationes. Id quod adeo
 persuasum habuit rei Anatomicæ scientif-
 simus Wepferus, ut existimārit huc posse
 acceptum referri, quod una eademque
 res alteris veneno alteris nutrimento sit:
 quodque alii cujuscunque generis cibos
 facile ferant, dum alii à dulcibus, acidis,
 atque adeo rebus etiam inertissimis facili
 negotio offenduntur. Hoc certè vulgo
 notum est, infantium, eorumque quos
 diuturni exagitārant morbi, quique inu-
 sto seminis vitio à primis usque unguicu-
 lis debiles fuere, ventriculum præcipuè
 imbecillum esse & maximè irritabilem;
 quanquam interea tantum abest, ut ho-
 rum præ aliis acriores sint humores, ut
 &

Cujus di-
 versitas, di-
 versas creat
 temperatio-
 nes.

& saliva in his dulcissima, & bilis vix amara sit.

RATUM itaque & fixum esto, in horum hominum humores malè derivari culpam ventriculi difficilis & morosi, quæ unicè debetur illi quam dudum diximus partium *nuditati*; præsertim cùm ventriculum ita affectum haud rarò excipiat urethræ vellicatio, urinâ interim, si degustes, nullam præter modum acritudinem præferente.

HINC expromitur, Primò, cur hujus generis valetudinarii vulgò *Phlegmatici* & *Pituitosi* audiant: quippe quibus non solum ad ventriculum & fistulam urinariam, sed & ad nares & fauces, passimque alibi, magnâ copiâ effluat lentus ille humor, quem in robustis residere & hæere diximus ad munimentum præsidiumque partium.

DEINDE, cur veteres, ratione temperamenti, universi generis humani penè quadrantem Phlegmaticorum nomine complexi sint: nimirum propter celebrem hujus sortis hominum frequentiam: quibus etiam accenseri consuevit tota ferè debiliū & fractiorum turba.

POSTREMÒ, veteres, tametsi meritò observârunt Phlegmaticos illos suos multis variisque exponi valetudinibus,

cas

Absentia
autem pa-
ria facit at-
que præsens
stimulus.

eas tamen ipsas perperam attribuisse sive acrimoniæ sive tenacitati phlegmatis, quæ pro genuina causa unam habeant partium à defendente mucò nuditatem; unde eadem planè atque à stimulo dimanent symptomata, quemadmodum suprà exposuimus.

Ad Levenhoeckii * autem sententiam quod attinet, qui quidem negat ullum in ventriculo & intestinis inesse mucum, cujus speciem tantum & simulacrum præ se ferant fibræ musculosæ ventriculi rugis intertextæ; neminem ejus præjudicio fretum, nobiscum dissensurum spero, qui animadvertet, quàm ille confusè & inconstanter edat experimenta, quibus sententiam suam singularem instruere parat. Credo equidem illum conspici-
lorum ope fibrosas fortè partes adspexisse, dum mucum abrafum exploraret; sed quàm in mucò separando nullo usus sit apparatu idoneo, verendum est, ne viro bono fraudi fuerit instrumentum, quo unà cum mucò temere abrafa fuerint vasorum ei substratorum extrema, quando ea quidem vasa adeò sunt isthic tenera & mollia, ut ea Ruyfchius proinde semper *sueciosa* nominet.

Ad

* Vid. Epist. ejus ad Cl. Aston de mucò intestinali.

AN indagandum igitur certiùsque exquirendum ventriculi mucum, ego quoque canem vegetum integrumque aliquando leto dedi; in cuius quidem ventriculo principio nihil usquam mucì deprehendere potui: cavitatem tantum summis digitis leviter apprehensam lubricam offendi & valde unguinosam: postquam verò eam aqua calidiorè perfusam aliquamdiu confovissem, tandem in fibrarum spatiis delitescentem mucum perquam spissum animadverti, quem utique calor abstersum eversumque è vasorum faucibus, lacunis & interstitiis elicuerat. Sed qui super hac re plura desiderat, adeat industrium Wepferum de *Cicut. aquat. cap. viii.* dum ego me ad alia confero.

QUANQUAM, uti commonuimus, satis irritabilis sensibilisque est cuncta interior ventriculi superficies; præ cæteris tamen ejus partibus exquisitiore sensu pollet *cardia* seu *stomachus*, cujus exors est & conditio, ut primam principemque ingestorum vim & impetum excipiat, potissimè verò, si fortè est paulò arctior & rigidior. De omnibus autem assumptis nulla huic parti nocent magis quàm calida; ut quæ linimentum maxime deterant, eaque re ipsas fibras, jam

Unde de
cardia?

K

inermes

inermes & destitutas, offensionī vel levissimæ exponant; præcipuè si quæ assumuntur res sint saponacei generis, qualis est puls avenacea, quam etiamnum ferventem exsorbere solet rusticorum vulgus: quo certè hominum genere, tametsi aliàs robusto, nulli magis affligantur dolore cardiæ: quibus hoc nomine liceat nunc cum bona sexūs venia fociare bellas delicatasque hujus ævi feminas, quæ, quod decoctum theæ fervidissimum assiduè pitissant, idem sibi malum arcessant ultrò.

QUONIAM verò cardiæ dolor, ubi negligitur, pertinacissima aliquando & funesta secum trahit mala, ideo non gravabor in eo enarrando latius excutere, præsertim quando humores in ventriculo stabulantes pro hujus mali fonte malè assignentur. Sic autem hunc, opinor, morbum optimè investigabimus, si guttatim deglutiatur validus vini spiritus, deinde sedulò observetur ejusdem ordine procedentis vis & effectus. Nam simul atque is pertingit ad cordis scrobiculum, eadem existit & percipitur vellicatio, quæ tenero accidit oculo, cui idem est infusus injectusque spiritus: atque hinc ex oculo exprimuntur lacrymæ, sic illinc aqua limpida ore tenus affluit:

affluit: quo fanè experimento declaratur ipsa cardiæ infirmitas. Quamvis autem à spiritûs transitu statim resider desinitque dolor; tamen si postea vehementius jactatur æger, equo puta, vel citatis invehens quadrigis, liquor inde protinùs ex succussu continuo versus cardiâ repercutitur, singulisque succussibus repetit dolor.

Cum punctione acerbâ,

HINC emergit, ex quolibet succussu gravi cardiacis proclivem esse morbi sui accessionem, tametsi neque hauserint vel vini spiritum, vel alium quemcunque liquorem acrem: propterea quòd ventriculus rarò destituatur vel bile, vel aliùs generis acri materiâ, quibus per se ægra & infirma cardiâ identidem compungatur: perperam tamen hinc inferri causam morbi esse hanc materiam acrem, cum omnibus ea insit ventriculis, dum n̄ tantùm inde condolent, quibus est cardiâ linimenti expers, aliâsve debilis & infracta. Fateor equidem, pulvere testaceo extempore relevari istas cardiâ punctiones; ast id ex acidi humoris castigatione fieri, quod multis arridet plurimùm, etiâ atque etiâ pernego. Unde ergo, inquires? nempè quòd infestas obnoxiasque cardiâ fibras crustulæ cuiusdam præsidii communiât ille pulvis accedens,

cedens, ad molestiam quidem parumper distinendam comparatus, ad penitus profligandam iners.

Et totius
ventriculi
inflatione:

QUANDO verò ingravescit morbus, tum sanè non modò existit illa frequens, quam commemoravi, ad cardiam punctio, verùm etiam atrox & immanis ventriculi totius tensio, cujus ea est natura, ut nusquam vehementer exasperetur, quin pylorus statim arctè constringatur: id quod in vomitu videre est. Quamobrem, si ad cardiam sit gravior irritatio, utrinque occludetur ventriculus; undè paria planè atque ea quæ nuper ab aëre intercluso proficisci diximus incommoda, nunc quoque se effundere necesse est; eaque tanto diriora, si fortè ab inflammatione vel ulcere propter cardiam oritur irritatio, quæ tum vix ulla misero concedit aut paciscitur inducias. Quoties enim urget ulcus vel inflammatio pertinax, puta ex vasorum conjunctorum obstipatione, adèò exardescit furitque morbus, ut eò agitatissimè interdicit vel lenissima omniumque simplicissima cibi potionisque genera; utque tandem desperatorum mens, in corporis sibi conjugati ærumnam assiduè incumbens, indeque jugi perculsa metu, tristitiâ, vigiliâ & ploratu flebili, posthabita

Qui, si inveterascit, miseria multas post se trahit.

bitâ assistentium consolatione, ab omni prorsus vitæ usu humanaque consuetudine transeat in vecordiam.

Quo autem morbum tam atrocem penitiùs intueamur, exemplum subjiciam ægri mihi undequaque perspecti.

GEORGIUS LOW, homo labore duro victum tolerans, annos quinquaginta natus, malum mihi suum aliquando expositurus, affligi se ait mirâ quâdam angustîâ & assiduo repletionis sensu ad sinistrum hypochondrium, cum acutissimo dolore ad cordis scrobiculum averfamque dorsi partem, vagis item plurimis, modò ad scapulas, modò ad costas, utrinque excurrentibus doloribus: denique ventò se ita plenum esse, ut sibi à ruptione metuat: itaque levamenti causâ sæpe, at plerumque inaniter, de salutari ructu laborare. His dictis, miser, amentis ritu, prorum se abjicit in lectum, cujus omnem suppellectilem properè congestam substernit hypochondriis, deinde quantum potest contrà nititur: mox impatiens lecti confurgit, igni assidet, fascias ex-calfactas lateribus opponendas postulat. Annuitur. At nullo id fructu; donec tandem colluctando fessus & semianimis unum itemque alterum ructum exprimens, aliquantulum ad se redit. Ibi mi-

Quas una
conspicui
subjicit ex-
emplum.

ferabiliter & ubertim (ut moris erat) plorans, fatum incusat suum, mortemque citam vitæ tristi & illætabili præoptans, ne latum unguem cedit amicorum precibus aut Medici alloquiis, sed oculis humi fixis mœrorem usque servat obstinatum. Quoties ad illum viso, perinde animo fractum & despondentem offendo; neque id miror, postquam audio hominem vix unquam quicquam seu liquidi seu solidi posse degustare, citra ferum accessionis impetum. Hic igitur quæro primùm, an ipsum ingressum morbi clarè observasset? Cui ille, hæc, inquit, mala longo intervallo pedetentim sensi incrementum; at unde primùm coeperint tam tetra & tam gravia, præstare utique nolo, nisi fortè, quod diu multumque insedit animo, ex onere importuno, inquit, improboque hoc quicquid est contraxi malum; cujus olim infortunii recens adhuc viget memoria. Secundum ea quæro, quo sapore essent ejus ructus? Non sunt illi quidem, inquit, uniusmodi; sæpiùs tam acidi, adeoque acres, ut gulam planè lacerent lanientque. (Utrum verò hæc ægri opinio, sensusque lacerationis, ab summa erumpentis flatûs acrimonia, an potius ab ipsa gula jamdudum lacerata promanarit, brevi excutiam.) Adhæc nullam si-

bi

bi esse à cruciatu respirationem, nisi vacuo ventriculo. Tum fluente alvo semper meliusculè se habere; itemque ex mutato cibi genere, tametsi nullum genus supra triduum satis conveniret. Ad hanc ipsius ægri relationem adjiciam ea quæ ordine consecuta sunt. Non ita multò post hominem invasit vomitus sanguinis, unde iteratum animi deliquium: sanguis autem ille magna ex parte concretus, seroque multo innatans speciem referebat fragmentorum hepatis. Postillà totus alget: mox dirum à gutture murmur sensim ad intestina serpit, quale moribundis adesse solet. Ibi conclamari coeptum est. At ille nihilo feciùs ex instillato in os iners vini rubelli tepidi cochleario lumina recludit, mox fari coëpit, & oblatum fugere vinum, quod postea ei bibendum præscripsimus cum pari portione aquæ ferratæ, & boli Armeniaci aliquantulo. Unde restitutus æger paulò meliùs se ad paucas hebdomadas habuit, donec pristina reverterentur contumacis morbi indicia; quibus ille, repudiato omni auxilio, ad anni fermè spatium conflictatus est miserè. Ad postremum audio hominem atra & exusta dejicere magnâ copiâ, & secundum istam dejectionem postridie fati cedere.

Hic ego demortui corpus, impetratâ veniâ, quo mihi de morbo hætenus ignoto, quoad fieri poterat, investigando satisfacerem, scalpello incidere ingressus sum: quo facto omnem intestinorum tractum, nec non ventriculum, coagulato sanguine inculcatum refertumque comperio: & propter cardiacam tubera scirrhusa glabra, præter naturæ modum contenta: item infra cardiacam ad latum ferè unguem versus dextrum latus, quâ parte extrinsecus spectat hepar, insignitum tuber mole pugni, compage durâ & uniusmodi, colore subflavo, ex ventriculi exteriori tunicâ fortè ulceratâ enascens vicinique hepatis fibram adeo premens, ut etiam non adhærens eam inflammaret & purulentam redderet. Vasa rupta nusquam deprehendo, quæ idcirco inter tuberum eminentias propter cardiacam latuisse suspicor, quando eò usque tractum sanguinis ordine persecutus sum. Ne plura, per totum abdominis spatium præterea nihil alienum reperio.

Ex grandi
acervo ex-
ceptum,

QUAMYIS semel tantum mihi fas fuit scalpelli ductu perscrutari abditam & latentem hujus morbi causam, sæpe tamen in ejusdem generis ægros incidi, quæ omnibus (paucas si excipias vagas) pares adfuerunt notæ; præcipuè frequens sanguinis

guinis coacti & adusti vomitus, & ex eo perennis obstinatusque morbus. Tamen si enim aliquando morbi vis in aliquo, & mentes sua sponte remittere, atque mi-fero nonnullam respirationem otiumque largiri videretur, tamen ex quacunque corporis fatigatione, vel morbi asperioris, qualis est *renum calculus*, accessione, vel in foeminis graviditate, vel etiam cibi potionisve actuosioris assumptione eadem semper recursabant signa. Adeo ut quos semel pervasisset hoc morbi genus, deinceps miseri fierent & inertes, geniumque defraudantes suum, sicca & enectâ vitâ contenti viverent. Hinc illa, quam supra commemoravi, horum hominum vecordia; hinc pueriles lacrymæ, & humanæ omnis consuetudinis intermissio : quæ dum attentius mecum revolveo, planè mihi ad animum revocant suggeruntque illam melancholiæ speciem, quam veteres appellârunt *flatuosam*, & ὑποχονδριακὴν (cujus extat notatio apud Lommium 2do *Obs. libro*) si tamen concedatur, quod omninò concedendum existimo, adustam illam atram antiquorum bilem, quam illi sæpe vomitu redditum esse prodiderunt, aliud fuisse nihil quàm concretum sanguinem.

Eorum, quæ
veteres ad-
scribebant
melancholiae
flatuosæ.

NE-

Hinc capta-
ta occasio-
ne, de atra
veterum bi-
le disputa-
tur, tum li-
enis,

NEQUE instituto alienum esse puto, si paucis nunc aperiam, cur lieni hepaticæ præcipuè tribuatur sedes atræ bilis. Scire ergo oportet, præ cæteris corporis partibus lienem raro ab inflammatione suppurare; sed ex perruptis ejus vasis liquores foràs missos commisceri, inque atram spissamque substantiam liquidæ picis æmulam vice puris digeri. Cujus rei documentum mihi nuper præbuit inspectio cadaveris cujusdam hominis, dum viveret, hepatis lienisque obstructionibus, cum gravissima ventriculi offensione, talibusque contractionibus, quales ab vicinorum viscerum oppilatione oriri supra diximus, multum diuque fatigati. Nam hujus lienem, à figura teretem, à colore admodum atrum, à superficie undique lævem & splendentem, comperi: adactoque intrò scalpello, continuo obviam prodit sibilus; deinde materia simillima picis liquidæ: mox collapsa latera in pertenuem abiêrunt pelliculam, nullo uspiam comparente puris vestigio.

UNDE colligo, ut cæteras vitiatas corporis partes sequitur pus, ita corruptum lienem naturâ sequi atram hanc materiam. Quod ipsum quoque à Democrito ejusque æqualibus sæpenuerò
ani.

animadversum esse nullus dubito; quando hujus rei maximè perquirendæ causâ animum adjecerint ad cadavera evol-
venda: deinde quum ex vivo hominis corpore vomitu rejectam fortè animad-
verterent materiam, alteri, quam præ-
buisſent incisa mortuorum cadavera, si-
milem, parèſque utriusque notas; id-
circo creditum à liene in ventriculum
occulto quodam itinere derivatam esse
materiam sic egestam. Quam opinio-
nem, præcipiti conjecturâ nixam, ut il-
lis rudioribus condonemus temporibus;
at quî in mentem veniat nonnullis etiam
horum temporum Medicis de tam in-
comperta & precaria atræ bilis à liene
ad ventriculum profectiōe, veluti de
industria differendi, satis mirari nequeo.
Nos enim, quæ qualisque sit materies
tunc rejecta vomitu, ita, ni fallor, ape-
ruimus, ut non ampliùs necesse habeant
Anatomici, ad hunc saltem dissolvendum
nodum, duram & inutilem ponere ope-
ram, in canali pervestigando, qui nul-
lus est à liene pertinens ad ventriculum.

CONTRA cur iidem veteres eandem
bilem atram subinde retulerint ad jecur, ^{tura hepatis,}
data est mihi nuper ex alterius cadaveris
inspectiōe non obscura hariolandi ansâ.
Nam in viri, viginti quatuor non ampli-
ùs

us annos nati, longâ tabe tandem resoluti, vesicâ felleâ multum inveni materiæ nigræ, aut veriùs subnigræ, nec undequâque sui similis, at germanâ bilis flavedine prorsum fraudatæ, tum aded spissæ, ut premente digito vix posset è vesica pelli in *ductum cysticum*; tametsi is aded patebat, ut stilum majusculum non ægrè caperet. Hanc ego bilem, etsi à vulgari integrorum bile longè distantem, tamen pro morbi, ex quo æger interiit, effectû potiùs quàm causâ habendam censui; bilisque hujus speciem alienam evenisse ex diuturna solùm ipsius mora in vesica. Enimverò solidum annum domi defederat miser, plerùmque affixus lecto: tum extremis aliquamultis vitæ diebus nihil prorsus gustaverat præter aquæ frigidæ alias post alias destillantes guttulas, præ intolerabili molestia, quam ei præbebat aliud quodcunque alimenti genus. Porro ut caveret lancinantes pectoris dolores, edusque respirandi impetum suspendere moderarique solebat, ut spiritu trahendo vix ullum abdominis viscus ullatenus commoveretur; quâ tamen causâ ferè solâ pendet continuus bilis ad intestina motus. Quare necesse fuit ut bilis, & cessans, & æstuantis corporis calori subiecta,

jecta, in adustam quandam & fuliginosam materiem concreveret.

SIC mihi non ineptè occultam jamdudum atræ bilis hepaticæ, à veteribus tantùm decantatæ, originem eruisse videor. Quamobrem secundum hæc tres, quas in medium jam adduximus, historias, omnibus deinceps suspectum esse debet, quòd in diversis casibus diversus quoque humor atræ bilis nomen usurpaverit; omniumque maximè sanguis extra vasa sua elapsus, & in primis, quas vocamus, viis adustus; quum is tamen propriè morbi sit non causa princeps, sed effectus & accessio, quemadmodum supra de liquoribus, quâ in liene, quâ in jecinore repertis pronunciavimus; quorum ille ad ventriculum nunquam, hic, nisi instaurato demum ægro, ad intestina traduci non potest. Ideòque nullo tempore locove atram quam vocant bilem egere opis medicæ, extra institutam & professam genuini principisque morbi curationem.

cogiturque, bilem nullius morbi causam esse, sed effectum merum.

ANTEQUAM huic capiti de morbo hypochondriaco finem imponamus, subjungenda cenſeo quæ habet perpetuus ille & sincerus veterum cultor Lommius, de loco præcipuè affecto in hoc valetudinis genere. “ Est id malum, inquit,

Ubi denud
de utilitate
rei anatomi-
cæ.

“quit, affecti jecinoris, magisque lie-
“nis, foboles, modò cum lienis tumo-
“re, modò sine illo : neque solum lie-
“nis, sed etiam mesenterii.” Unde pa-
lam est antiquos hujus morbi originem,
ex plurium abdominis viscerum vitio de-
pendentem, non assecutos esse absque di-
ligenti cadaverum inspectione. Quam
ego meherclè illorum diligentiam, neque
per se amoenam, neque, ante repertum ab
Harveo nostro sanguinis orbem, varios-
que deinceps ab aliis in lucem protractos
corporis partium inter se nexus, satis ap-
ptam Medicorum usibus, nunquam satis
mirari possum : quando post illa tantum
adhuc recentia inventa datum sit morbos
à prima usque radice per varios & stupen-
dos cujusque gradus persequi, dum illi
interea in orbem ambulant, contagioque
suo cunctas penè corporis partes vicissim
quatefaciunt : id quod palam cernere est
in omnibus morbis inveteratis ; quibus
assidue incumbentibus, singularum parti-
um vires aliæ aliàs fatiscunt, indiesque
novum emergit malum ; idque novo præ-
ditum vultu, pro natura partis ultimum
affectæ.

Hujus rei dilucida emicant exempla
in iis qui præ manibus sunt morbis :
quandoquidem ex continua magnaque
ventri-

ventriculi tensione (cuicunque demum ea debeat causſæ) ad extremum totus ventriculus impendiò debilitetur, cibique retundatur appetentia non sine fastidio : inde per inediã ſuo corpus defraudetur dimenſo, vaſaque per liquorum penuriam collabantur, relaxentur muſculi, fibrarum pereat robur, deficient vires, hebeſcant artus, ſegniter micent venæ : obtorpeſcant ſtupeantque ſpiritus : ne plura, univerſum corpus occupet obtuſa quædam gravitas & inertia ; atque ex eo deplorato corporis habitu tumoribus puſtulisque omne genus immanis permittatur graſſandi licentia & poteſtas ; propterea quòd in vaſorum extremis nunc languentibus facile ſtagnent liquida, quæ ſacculos ſibi fingant prominulos, loculoſque tumultuoſos, qui quidem ſemel facti poſtea nunquam ita complanari, inque ordinem cogi poſſunt, quin facilis ſit eorundem & proclivis renovatio, propter infractum ſcilicet & emarcidum jam fibrarum vigorem.

CONSIMILIS planè corporis habitu-
do longis ſuccedit febribus, largioribus i-
tem nimiumque exaggeratis invitationi-
bus, ſi ſubitò abrumpuntur ; denique ci-
borum, ſeu ſale ſeu fumo duratorum, a-
crium & pungentium, aut ſi quæ his affi-
nia

nia sunt, quotidiano usui. Palam quippè est agentibus his caussis sanguinem rare-
 scere, eâque re intendi singula corporis
 vasa; deinde feriantibus iisdem caussis,
 concidere & segnescere. Quum verò in-
 finita sint vasa, diametris, anfractibus, di-
 varicationibus, aliisque multis modis (de
 quibus adi Ruyschium) inter se distantia,
 quæ novos subinde vultus dent humori-
 bus; quumque ea simul magna ex parte
 fiant inertia: utique necesse est ut varii
 qui in iis hospitantur humores, recedant
 à genuina forma sua, quippè quæ tota
 pendeat à vasorum complectentium ala-
 critate.

HINC iterum patet, ut in aliis, sic in
 his quoque morbis pro causa principe
 immeritò traduci damnarique improbos
 corruptosque corporis humores.

PONAMUS jam, in hoc infracto pro-
 stratoque corporis statu, à medicamento
 quopiam aculeato, vel ab alia quavis caus-
 sa, ingentem subito concitari motum,
 cujus impetus ad ipsa vasorum collapsio-
 rum extrema pertineat. Omnino conse-
 quetur alienata isthic liquida, & tantum
 non stagnantia, ex vasorum faucibus in
 summa corporis exturbatum iri foras, ubi
 mox pustulas edent & exanthemata:
 id quo ex usu fontium salforum, sulphu-
 ratorum,

ratorum, aut ipsius simpliciter sulphuris; hisce ægris accidit perfamiliariter.

SED & alia sunt præterea, cum morbis vetustis conjuncta mala multa, non ignota iis qui ex germana ipsius corporis structura morbos deducere callent, quæ nimis longum esset nostroque proposito alienum nominatim recensere.

Ex iis verò quæ jam in medium pro-

Quæ sola docet,

posuimus liquet, morbos diuturnos, quamlibet à diversa origine natos, ad extremum tamen inter se plerumque esse

quamobrem morbi chronici si millem ferè sortiantur exitum.

similes: quod cum multos fugeret, innumeris penè erroribus ansam dedit. Ubi enim ab ægris jam aliquot morbi sui stadia perfunctis advocantur Medici, illi quidem satis plerumque habent intueri signa tum maxime obvia in medioque posita, atque ex iis solis notionem morbi sibi effingere. At sic pol illi multos diversæ indolis morbos incauti & inopinantes confundunt. Id quod assidue faciunt multi, vagarum certè & nunquam satis descriptarum vocum *Cachexiæ* & *Scorbuti* quasi scuto protecti. Quamdiu verò eâ supinitate & oscitantia hos tractant morbos, tamdiu sanè à recta medendi via & ratione, toto, quod aiunt, coelo abeunt: quod, si quid video, nunquam devenietur, nisi

L

antè

antè instituaturs curiosa & severs proprii principisque morbi indagatio; cujus ubi primam radicem patefecerint, mox providendum erit, sedulòque circumspiciendum, quænam à prima illa radice pullulaverint affectiones, quæve seorsum subsistant, radice quâdam innixæ novâ & adscititiâ: ut ex præcepto Hippocratis (cui accedit Celsus) “ Medicinam faciunt Medici intuentes & communis & propria, histrionibus verò circulantibus relinquunt curandos morbos penitus ignotos.”

Dein illuc
redit oratio,
unde diver-
terat: per-
sequiturque
extera cum
ventriculi,
tum intesti-
norum ma-
la, humori-
bus jam
pridem fal-
sò assigna-
ta.

SED ad ea nunc me conféro quæ ventriculums è longinquo turbant & infestant: in quibus se primùm offerunt vehementes illæ stomachi intemperix, animique defectiones, sive ex contusione *calvæ*, sive ex missione sanguinis, vulgo insidentes: quas quidem licet intricas & admirabiles non tamen à variante humorum qualitate dependere censeo, cum eæ corporibus etiam saluberrimis eveniant ex merâ vel liquorum ad certa loca deminutione, vel ex compressione cerebri. Unde conjicio oriri hoc quicquid est mali, non quidem ab humorum nova qualitate, sed à novo potiùs & insolenti quodam eorundem incurfu; ne multa nunc de re nimis dum incompertâ loquar.

loquar. At vim modumque aculeorum quibus exercetur ventriculus, non modò ubi eum per se tentant cominùs, sed aliàs etiam eminùs feriunt, dum ipsi inter viscera abdominis delitescunt, quia certissimis convincitur documentis fidenter explicare aggredior. Si renes, v. g. vel calculo vel arenâ illabente tentantur, ecce tibi continuò ad gulam nausea, tremula & retroflexa labia, luminum caligo, salivæ profusio, denique turbulentus vomitus, corporisque totius horror. Enimverò ut hæc longè latèque fusa signa satis sint abstrusa & recondita, inter Medicos tamen convenit unicam horum omnium causam esse *stimulum*, cui nullum adjunctum sit humorum corporis vitium. Et quisquam dubitabit? quando calculosi modò nihil mali suspicantes, ut primùm ista superveniunt, statim de lumborum tormento conquerantur, planèque sentiant perpetuum calculi progressum à renibus ad vesicam; deinde dolere desinant, postquam eò pervenerint. Quid? quòd reperti etiam aliquando fuerint calculi in vesica fellea & meatu choledochò, qui ventriculum perinde commoverunt. Cujus rei bina exempla profert industrius Bonetus in suo *Se-pulchreto anatomico*: idemque sine du-

Quorum
pars certè
debetur cal-
culis inter
viscera la-
tentibus.

bio facerent calculi in aliis quoque corporis visceribus concreti, si essent: ut quibus universis ejusdem nominis originisque nervus subserviat, cujus nervi cum propagine sua, quæ ad ventriculum pertinet, necessitudo & consensus pro horum effectuum causa non immeritò habetur. Quamobrem in obscuriori vomitu non tam cogitare convenit humorum pravitatem, quàm latentem alicubi suspicari calculum.

Pars assumptis ore stimulis:

FATENDUM tamen est frequentius perturbari ventriculum, afficique intestina, à præsensibus quàm à longinquis stimulis: quanquam ne id quidem tam familiariter quàm nonnulli arbitrantur; uti patebit quum ex iis quæ nos suprà de ementito pituitæ stimulo, tum ex iis quæ alii disputarunt de conflictibus, præliisque, falsò adscribi solitis naturali cuidam odio, & perpetuis inter se inimiciis, bilis & succi pancreatici.

Nulla corporis humoribus; unum si excipias, bilem; neque eam, nisi si exundat.

QUAMVIS autem mites sint liquores ferè omnes à natura in his locis depositi, fatendum tamen est unum omnium liquorum hic acerrimum (quod vel ipso gustu declaratur) nempe bilem, secerni: quæ quidem, si ita abundat, ut cæterorum, quibuscum commisceri diluique consuevit, liquorum excedat modum, non

non parva importare queat damna, aliàs
 satis corpori commoda & benigna.
 Quantum verò unius ab alterius homi-
 nis bile bilis differat, ipsis aspicientium
 oculis demonstrat utriusque vomitus in-
 ter se collatus. Etenim in his prima
 quæque ventriculi exoneratio promit
 spissam, colore saturo, acrique sapore
 bilem, mox tenuiorem, pallidioremque,
 donec tandem exolescat; in illis verò
 prima evacuatio ab omni bile vacat, ut
 ne tantillum quidem ejus appareat, nisi
 fortè post iteratum vomendi impetum
 paulum aliquid, sive ex duodeno, sive
 ex jecinore ipso, usque ad fauces provo-
 cetur foràs, unde constat aliis in ventri-
 culo rarò adesse bilem, aliis ferè nun-
 quam abesse: qui idcirco non injuriâ *Bi-
 liosi* vulgò nuncupantur. Horum ego
 indicia, stimulorum aliùs generis indiciiis
 affinia, planèque gemina esse comperi
 in quibus eminent crebra oscitatio, je-
 juni stomachi suctus quidam & latra-
 tus, ad cibum identidem sumendum
 cohortans, frequens cardiæ æstus &
 vellicatio, totius ventriculi inflatio &
 anxietas; quibus accedit capitis gravi-
 tas, animique defectus, ne plura nunc
 adjuncta dira congeram, quæ ordine
 subjiciet sequens historia.

Quo in casu
 vim habet
 stimuli acere-
 ximi.

Cujus rei
exemplum
præbet hi-
ſtoria cujus-
dam ægri,

VIR quidam ingenuus annos habens plus minus quadraginta, literis deditus, ſiccus & ſobrius, vultu renidens hilari- que fronte, collo brevi, cætero corporis habitu firmo & valente, diu multumque laborabat è gravi ventriculi juxta & capitis dolore; quem tamen dolorem vomitus extemplò proſligabat, utpote cujus operâ ſe expediebat multâ bile ſaturâ; alias, ſi vomitum intermitteret, perpetuis, de quibus dixi, doloribus diſcruciatus: quos poſtea exceperunt dolores qui à collo nomen habent, interdium quidem infeſti ſatis, veſpere autem ira remittentes, ut ſomnum permitterent ſatis ſecurum ad mediam uſque noctem: quâ tempeſtate qui tum præſentes aſſiſtebant, compere- runt hominem atroce quodam & repen- tino percuſum malo; primùm anhelan- tem flebiliter, tum proſtratis viribus at- tonitum, mox totâ dexteriore plagâ à capite ad calcem reſolutum: inde ali- quot dies veternoſum jacere & anhelum, clauſis luminibus, & ad amicorum verba ſurdum.

SECUNDUM hæc adhibitis quibuſdam remediis parumper ad ſe redit, indiesque vires ſuas nuper amiſſas ita receperunt membra, ut interjecto anni ſpatio, & pedibus ingrederetur, & linguâ proferret verba

verba, sed tarda & intercisa. Hoc toto tempore, provocata vomitu subinde effundebat sese pura puta bilis; quam proinde pro capite, aut certè alumno morbi suspectam habuere alii; dum ego me parumper sustineo. Quid enim facerem in re difficili, ubi nondum ulla satis idonea mihi suppetebat causa, quamobrem ad loca tam remota ederentur signa tam fera & abnormia? Ast id me sæpe in animo versantem postea docuit eventus tristis.

NAM postquam ille vires aliquantùm receptas usurpare cœpit, iterùm eheu incidit in gravissimos coli dolores, qui tamen medicamentis purgantibus ad tempus non inviti cesserunt. Inde ad mensem & semissem, caprini lactis sero assuevit æger, tanto cum successu, ut interea temporis esset ab omni tentatione liber; quin & tantundem postea integer perduraret, nullo adjutus artis salutaris auxilio. Post id tempus, loco dolorum coli, subitò revertit summa ventriculi molestia, cui se adjunxerunt comites infaustos & luminum caligo, & aurium sonitus, & capitis vertigo tenebricosa. Ad extremum prosternitur, brachia sine voluntate jactans: nihilò feciùs tamen brevì animum colligit, tan-

quam è fopore evigilans. Quia autem id temporis abfui, quæ tum ægro acciderunt ultrà referre religio eft. At post dies quatuordecim quàm relapfus eft, ad eum iterum vifo, ubi à cœna mediocri tribus admodum horis feftivo fermone extractis, poftea vir probus, à metu omni vacuus, divini officii cauſâ conclave petit, ubi cùm diutiùs quàm ſoleret remanſiſſet, uxor ſollicita, viſens quid ageret, proſtratum offendit, oculosque quaſi ſomno gravatos ægrè levantem. Exclamat pavida. Concurritur. Attollimus hominem eàdam quâ priùs corporis plagâ denuò reſolutum, veterinoque afflictum. Nihilominùs antequam è conclavi in cubiculum commodè tradi pòterat, expergifcitur, horologium inſpectat, cladem deplorat, pede affecto ingreditur, reditque noſtrâ opinione citiùs ad perſonam priſtinam. Ibi ego, cautionis loco, è ſaphena ſanguinem mitti jubeo. Inde cubitum itur ſecurè. Affidetur, donec iterum æger poſt quadrantem horæ, adinſtar ſtrangulati, anxie luctaretur. Accurritur. Anhelat, gemit, oculos quoquoverſum cæco torquet impetu, brachia jaçtat, cohærentes, auctâque ſpiritûs difficultate tantum non præfocatur. Mox quietus ſi-

nq

ne spuma jacet, at facie lividâ, labris ferrugineis, tumidis, summo item pectoris lurido, venis jugularibus oppidò contentis, & turgentibus, quæ quidem antehac nunquam, ne vel ligaturæ adminiculo, poterant in conspectum adduci. Hic ego re insperatâ admonitus, scalpellum actutum arripio, venam tandem se prodentem, nullâ morâ, pertundo; impetu miro profilit captivus sanguis: quo abundè detractò, paulatim reviviscit vir optimus, resque jam meliùs ire incipit.

Hujus ego tristi casu consternatus, totam inde noctem insomnem transigo, scenam funestam & calamitosam ultrò citròque animo revolvens. Ante omnia apud me constituo, negatum esse aliunde sanguini commeanti cursum ordinarium à dextro ad sinistrum cordis finem: propterea quod ipsis quidem oculis manifesta esset sanguinis in venis omnibus superis obstructio: quod idem pariter inferis accidisse nullus dubitabam, tametsi, ut quòd res est fatear, eas non inspexi, utique præcipiti occupatus malo. At nusquam posse omnem venarum sanguinem sisti, refutarique, nisi vel ad cor, vel certè ad pulmones, docet Anatomice. Quare huc præcisè redibat

redibat omnis quæstio, in corde an pulmonibus hæreret vitium? Atqui pulmones planè arguebat damnabatque notabilis illa in primis spiritûs gravitas, quæ concidentem tenuit. Cum nostra conjectura faciebat quoque perspicacis Bruneri observatio, quæ extat in epistola ejus ad Vesperum data *de cicuta aquatica*: nempe “ in omni suffocationis genere sibi explorato, repertum “ esse semper cor sanguine turgidum, similiterque venam cavam ascendentem, “ ut & cæteras venas insigniores: sanguinem verò ipsum nullo interim tæneri vitio. Unde colligo, urgente suffocatione, liberum patere aditum ad cordis aulam, ideoque in vitio esse solos pulmones, quâ convulsos, quâ collapsos, cùm ipse sanguis, Brunero teste, maneat incorruptus. Quare posito nunc (quod pòst magis intelligetur) pulmonum vitio, age videamus quo ordine sese spectatorum oculis exhibuerint varia illa quæ modò adnotavimus ægro nostro supervenisse tantæ calamitatis signa.

PRIMÒ igitur collapsis pulmonibus necesse est in dextro cordis sinu subsistat cumuleturque sanguis; ut & in venis quæ cordi sanguinem subministrant, quales sunt jugulares, quæque his iterum imper-

impertiant de cerebro. Deinde venis sic, ut dixi, sanguine differtis usque ad cerebrum, certum est ab iis ubique premi urgerique nervorum origines, dum venæ, quæ nihil emittunt, ab arteriis, adhuc sanguinem advehentibus, magis magisque farciuntur & inculcantur. Unde vertigo, aurium tonitus, oculorum caligo, & inordinati incompositique per universum corpus motus, denique stupor seu apoplexia, quippe quæ omnia vicissim manant à diversa cerebri compressione.

QUARE non absurdè videor pro causa intermedia horum effectuum posuisse pulmonum convulsionem. At huic ipsi convulsioni præcurrisse ventriculi molestiam sensit & confessus est ipse æger : idèd nos quoque hanc ventriculi affectionem pro causa alteram illam ordine antegressâ admittimus. Quis id tandem, dices ? Ecquâ necessitate, quæso, pendet pulmonum spasmus ab offensione ventriculi ? Nempe id quis fiat non erit intellectu difficile, siquidem velis oculos animumque referre ad naturalem *Paris vagi* distributionem, quod tam ventriculi quàm pulmonum usibus inservit. Hinc enim mirari desines, si unius partis noxa alterius offensionem trahat :

hat : præsertim cum id aliàs confirmet communis & quotidiana Medicorum experientia. Fuisse autem revera ventriculum à bile laceffitum satis ostendit singularis illa, de qua suprà retulimus, ægri nostri constitutio, cui nunquam quisquam elicitus est vomitus, quin primo statim impetu magnam unà promeret bilis sinceræ vim : unde factum est scilicet, ut integris adhuc viribus perpetuâ tentaretur ventriculi anxietate ; deinde, ut, collectis iterum à paralyfi viribus, nunquam tamen inter vehementes morbi accessiones intercesserint plus dies quatuordecim extra usum feri caprini, aliûsve alicujus medicinæ.

HIS omnibus diligenter expensis, planum esse arbitror ; primùm, in hoc homine abundasse bilem ; inde exasperatum ventriculum ; à ventriculo asperato convulsos pulmones ; hinc præpeditum sanguinis transitum ab altero in alterum cordis thalamum ; eâque re venas sanguine refertas compressisse cerebri nervos ; indeque secutam esse repentinam omnis sensûs motûsque cessationem.

NEQUE hoc loco alienum erit animadvertere, talem cerebri compressionem, à pulmonum spasmo oriundam, longè diversos disparesqve posse effectus parere, pro longiore breviorave ipsius spasmi mora,
 iterum.

iterumque præut ex toto vel ex parte comprimatur cerebrum. Quando enim spasmus brevi durat, partem duntaxat cerebri attingens, accessionem invitat epilepsiæ, per iniquam scilicet spirituum ad musculos allegationem : quando verò idem spasmus perseverat, totumque afficit cerebrum, infert apoplexiam ; nimirum propter æquam nunc ubique nervorum oppressionem ; eamque lethalem, si vel de vasis nimium (ut exposuimus) contentis unum quodpiam forte quâdam rumpitur, vel in cerebro fit uberior serî secretio : id quod in corpore passim usu venit, quoties obstruuntur venæ. Cujus rei fidem facit testis certè locuples & idoneus, Lowerus, de *motu cordis* agens.

HINC utique intelligitur quemadmodum epilepsia frequens exeat in apoplexiam, quod sæpe factum notârunt Wepferus & alii. At quo tandem pacto in paralyfin desinat apoplexia, in præsens ampliandum censeo, ut ad rem abruptam redeam.

NAM & ex remedii à nobis adhibiti naturâ & efficacitate porrò confirmatur sententia nostra de pulmonum spasmo, ut totius mali fomite. Ut enim primùm in animum induxi pulmonibus præsentem adesse spasmum, ægro statim præcipio,
ut

ut in proximam morbi accessiopem paratum expromptumque habeat spiritum falsi Armeniaci, de quo sumat triginta admodum guttas. Ea autem accessio post octo dies, me presente, incidit. Ex magna stomachi anxietate orta est repente perturbatio cerebri; ea quum invaderet, æger pertimescens sibi, brachia in orbem jactat, ut vertiginem jam illapsam significaret; deinde infaustum illum hebdomadis diem, quo novissimè eadem erat deprehensus tempestate, nominatim ingeminat. Ego verò, quo fretus eram, spiritum in auxilium voco, isque dicto citius turbulentam comprimit vertiginem, ægrumque dat sibi. Totà illà nocte æger frequentem urinam reddidit. Proximo mane, hausto vomitorio, bilem, qualem ante, magnà copiam vomit.

QUÆRET aliquis, Unde tam subito injecta est sævienti malo mora, durante adhuc mali causâ, bile? Cui ego similem quæstionem à curiosis naturæ interpretibus otiosè discutiendam in medio relinquo: unde est, ut idem spiritus, infantibus ex dentitione convulsis, aut febrientibus, datus, sævitiam morbi reprimat & refutet, nòdum eductis dentibus?

SANE

SANE posthac noster ab omni fuit tentatione liber. Quo faciebat certè haud parum, quòd omni ope studioque providimus, ne bilis diu, sive in ventriculo, sive in intestinis cessaret: idque potissimum per lenes utriusque loci purgationes, perque modicam & dilutam victus rationem (in quibus ut modum servaremus admonuit superstes paralytis) ne hilum morantes præclara illa, quæ hujus morborum speciei tanquam propria & privata prædicantur, remedia; quando mihi facile persuadebam, tamdiu oportere secerni bilem, quamdiu existeret hepar. Hoc unum demum hodie illi superat malum, quòd sæpe & vehementius oscitet, quòdque stomachi acrem flagitationem audiat, quoties à cibo diutius vacat, quo ille solo adjumento utitur ad temperandam bilis acrimoniam, & defendendas ventriculi fibras.

JAM huic historiæ cò fidentiùs meum subjunxi commentarium, quod eum porro illustrare, atque adeò adfirmare videantur elaborata summi viri, à nobis sæpe laudati, Wepferi, præ manibus nunc versantia, de venenorum vi & natura experimenta, quibus ostenditur, venena nondum commissa sanguini, sed in ventriculo

Gum Wepferi observationibus collata.

triculo adhuc stabulantia, plurima dira & horrenda facere facinora, ad loca etiam maximè distantia: cujusmodi sunt, præter dolorem cardiæ, vertigo, faciei rubor, epilepsia, apoplexia, aliaque bene multa, istis simillima, quæ nos in præfato nostro ægro observavimus.

NON equidem aio eosdem planè esse effectus veneni, atque bilis etiam acerrimæ in ventriculo abundantis. Hoc unum aio, utramque rem suos edere effectus sola fibrarum ventriculi contactarum irritatione. Quod sanè neutiquam impedit, quò minus utriusque rei effectus ad ventriculum æquè inter se differant, ac ad nares differunt inter se effectus rerum fragrantium; quas quidem facillè credunt & fatentur omnes ex solo agere *contactu* nervi olfactorii; quanquam effectus præbeant, i. e. odores, inter se dissimillimos. Utque acriora quælibet odorata, sternutamenta semper, quandoque etiam convulsiones, & alvi dejectionem movent; sic & acriora quælibet ventriculum contingentia (sive titillent, irritent, rodant, urant, vibrent, distrahant, seu alio quovis pacto agitent & pervellant) contractiones parere & convulsiones, aliosque multos naturaliter his conjunctos effectus,

effectus, usque ad extrema corporis, constanter & uniformiter propagare affirmo, tametsi talia irritamenta nunquam intra sanguinis circum admittantur, verum in primarum tantum viarum latebris subsideant.

CÆTERUM ut his tandem finem ponamus, operæ pretium erit animadvertere de stimulorum genere nulla esse, quæ in ventriculo & intestinis mirabiliores dent effectus, quam purgantia & vomitoria, quorum ope vulgò creditur contaminatam sanguinis molem repurgari, corruptamque ejus, atque adeò humorum inde provenientium, partem à sincera segregatam, per communem postea corporis cloacam eliminari foras. Nam id quoque temerè perperamque credi existimo.

QUEMADMODUM enim jam suprà ostendimus, insigniora illa & funesta veneni juxtà & bilis effecta tantum ab ea manare vi, quam brevè in ipsas partium à primo circumfessarum fibras exerunt; ita non dubitamus ostendere, tam purgantia quàm vomitoria, suam, si non omnem, saltem notissimam vim & efficacitatem in fibras duntaxat ductus alimentarii exercere, eamque vim cum fibris sic communicatam non minùs cedere to-

M

tius

Coronidis
loco nomi-
natum agi-
tur de vo-
mitorius;

tius corporis bono, quàm ex pervulgata opinione huc usque fieri creditum est.

QUAE doctrina ut melius comprehendatur, tenendum est in primis, intestina æquè ac ventriculum vestiri tunicâ musculosâ, aliisque præterea cingi instrumentis comprimendi astringendique vim habentibus, cujusmodi sunt diaphragma, musculique abdominis : quorum licet vires peringentes esse existimârunt nuper homines multi nominis, nos tamen, (absit verbo invidia) causâ effectricis vim ex ipsis effectibus, ut æquum est, expendentes, perdebiles esse putamus ; propterea quod eorum omni molimine ordinatio, fæces ingestorum ad anum non perveniant, nisi unius saltem diei civilis intervallo. Quum autem & fæces ipsæ parvi sint ponderis, & spatium transmittendum liberum sit ; utique apparet, neque momentum, neque, quod consequens est, vim applicatam magnam esse posse. Ut autem ita se res habeat in statu integro, quamdiu ab externa vi immunis est corporis ipsius machina ; experienciâ tamen constat, easdem vires, medicaminum operâ, multum augeri posse, sic ut uno impetu celeriterque queant ingesta vel è ventriculo sursum versus rejici, vel per flexuosum intestinorum iter usque ad anum

num dejici; illud scilicet vomitorii, hoc purgantis ope.

AD vomitum quod attinet, maximè si spectemus impetum, quo rejiciantur res in ventriculum demissæ, haud gravatè mihi ab omnibus concessum iri confido, ejus genuinam causam neutiquam esse posse auctas ad ventriculum secretiones, quin potius summam ventriculi à stimulo urgente vellicationem: cujus rei certissimo indicio sunt & nausea, & anxietas, & salivæ circa fauces exaggeratio, quæ proximè præcurrunt omnem vomendi nisum; quibus adde fidum Wepferi testimonium * cui in cane vivo, cujus abdomen resciderat, ob oculos apparuit ventriculus subinde succussus & convulsus.

PURGATIONIS parem esse rationem apparebit, si demonstratum dederò, non posse secretiones ad intestina auctas alvum solvere & citare hominis rectè valentis. Id autem perspicuum fiet ex insigni vasorum tam lacteorum, quàm cæterorum pitissantium & sorbillantium efficacitatem; quæ non solum partes cibi fluentiores, eodemque loci depositæ secretiones, prorsus intercipientur, & in orbem sanguinis prius transferantur, quàm

Item de purgantibus;

M 2

ad

* Cap. xv. Hist. I. Observ. annex.

ad anum deveniant; sed præterea multa liquorum pondo liberaliùs fortè hausta, quæ similiter intercipi indies observantur, extra ullum liquatæ alvi signum.

UNDE primùm colligo, ex liquorum ad intestina affluentia non fieri diarrhœam, seu alvi profluvium. Deinde malè æstimari secretionum ad intestina modum ex modo dejectionis.

CONTRA, si ponamus eodem planè modo procedere purgantia atque vomitoria, sciz. ut in intestinis comprehensa vehementi compressione proruant & præcipitent, facilè intelligetur, quonam pacto possit accidere diarrhœa extra secretionum incrementum. Nam huc profectò satis liquorum fluit ad profusionem alvi efficiendam; quum inità ratione perhibeatur, ex hepate ad intestina uno die civili tria admodum emanare bilis pondo, idemque temporis succi pancreatici uncias quatuor & viginti: præterea innumeras esse glandulas, quæ suos quæque liquores eodem mandent: ad summam, ex singulis ferè intestinorum punctis priyos derivari liquores, de quibus adi Ruy-schii thesauros.

HIS ita positis, ultrò sequitur, ad profusionem alvi nunquam deesse satis materiæ: prohiberi tamen eam per ingen-

tem

tem siphonum forbillantium numerum, quorum intercessione efficitur, ut in corpore integro ne vel guttula istius materiae ad anum perveniat; nisi si quæ forte se immisceat accrescatque alvi fæcibus. Sin intestina adventitio quopiam adurgentur stimulo, iisque similis impingatur vis, atque vomenti stomacho (qua de suprâ diximus) necesse est, hoc in statu, ut prorsus defraudentur siphunculi forbillantes, & universa simul liquida usque ad anum catervatim ferantur. Inter purgandum verò adesse hoc à stimulo irritamentum, nemini obscurum esse potest, quum omnem purgationis impetum semper antecedant intestinorum turbæ, alvique quædam tormina, deinde consequatur ejusdem agitatio & dejectio: (prorsus ut in vomitu anxietatem stomachi nauseamque excipit violenta liquorum sursum versus expuitio:) mox, per agitationem illam, decussi intestinorum fibræ, quas modò fodicabant, stimuli ex parte simul evacuantur, eaque de re quædam fiat remissio; donec pars stimulorum superstes iterum ad fibras subsidat, easque jugi irritatione sollicitet ad novam contractionem, unde nova sequatur dejectio.

HINC

HINC utique intelligitur, purgantium vires non nisi gradatim frangi & immitti, fusionemque alvi sponte naturæ paulatim consistere.

AD hypercatharsin, ex frigore sub purgatione natam, quod attinet, ejus ratio facile iniectur ex iis quæ superiore dissertatione diximus de vi & natura frigoris. Ibi enim ostendimus, per frigus multum contendi vasa illa interna quæ externis inalgescantibus respondeant; eamque ob causam ita acui eorum sensum, ut res quæque levissimæ, si interveniunt, stimulorum fortium vicem gerant: secretiones etiam hoc in casu plurimum augeri animadvertimus: quod idem licet tempore purgationis medicinalis fieri fateamur (cùm à quovis, cujusque modi sit, stimulo passim proliciuntur secretiones) negamus tamen ex hujusmodi secretionum auctu provenire posse liquationem alvi, nisi præterea accedat intestinorum pressio & contractio vehemens, quæ solâ interveniente sit, ut tubuli forbillantes suâ priventur portione.

SED & alia est præterea causa, quam obrem, purgationis tempore, secretiones ad intestina vergant, nimirum insuetus id temporis intestinorum æstus (quo de
videas

videas licet epistolam Bruneri ad Wepferum *de Jalapio*) quæque huic conjuncta est vis magna humiditatis attrahendæ; quam quidem caloris vim experimentis docet Keilius in disquisitione altera *Staticæ* suæ *Britannicæ* annexa. Cujus rei mihi quoque aliquando incidit exemplum luculentum, in homine adolescente, febri correpto, cui accesserat diarrhoea, cum extremo stupore sensuum. Is cum nihil planè ore haurire vellet, quanquam immoderato æstu totus torresceret, quo humectaretur, jubeo in aquam egeldam immergi pedes: quo facto, protinus aquæ mirum cerno in vase decrementum; deinde ejusdem vixdum coloratæ è vestigio impetuosam, more cataractæ, per anum effusionem. Quæ tamen (sat scio) nunquam isthac sese proruisset foras, nisi eodem tempore adfuisset diarrhoea.

Ex hac æstuantium corporis partium humoris attrahendi sorbendique facultate intelligitur, quæ rerum valde inflammantium stimulantiumque operâ (cujus generis sunt hydragoga omnia,) in ascite deriventur aquæ ad intestina, indeque per posticum emittantur.

QUUMQUE ulcera per vasorum ruptorum hiantiumque laxitatem, perque copiosum

piofum liquorum concursum, plerumque contumacia reddantur, hinc quoque intelligitur, quâ fiat ut illorum curationi tantopere subveniant purgantia. Nempe quia sex octove horarum spatio maximum ea foveant ad intestina calorem; unde hæc vicissim magnam ad se alliciant humorum vim & copiam, per anum mox egerendam, sicque totum corpus exsiccetur; insignis etiam & perpetua quædam fiat à partibus longinquis revulsio.

Quod si ponamus partem stimulorum ingredi circum sanguinis, cumque eo unâ totum obire corpus, perspicuum erit, quâ, ex modico purgantium usu, universo corpori novum accedat robur. Nihil enim certius, quàm stimuli mediocres, lassatas corporis partes reficit & instaurat, cum eo tamen ne liquorum vim adversus vasa nimio plus augeant; id quod à purgantibus per revulsionem modò dictam cavetur.

Ex hac omni de purgantibus disputatione confessum iri spero, ad alvi fusionem, seu diarrhoeam (ubi integræ sunt siphunculorum pitissantium vires) oportere, ut hospitantis materiæ aucta sit ad intestina celeritas, quæ quidem nunquam non adest, in omni purgatione leni, aut
vehe-

vehementi, ab externis aut internis medicamentis, ab ipsius corporis temperatione ordinaria, aut inordinatis animi motibus, aut si quæ aliæ sint purgationum causæ. Deinde facile decerni, quando frequentiores eventuræ sint alvi dejectiones, extra violentam intestinorum contractionem: nempe quoties cessat tubulorum pitissantium actio: tum enim dejectio colluvies quædam erit ex omnibus rebus ad intestina promiscuè ruentibus; eademque torminibus atque violentiâ carens.

DE affectu coeliaco, si ab intestinorum lævitate disjungitur, dubito, an inter morborum species nominatim debeat recenseri; quippe qui multum suspicer, chylosam non esse illam, quæ pro chylosa vulgò habetur, materiem.

HIS ita expositis, ob oculos versantur quatuor stimulantium genera, quæ, pro cuiusque gradu, effectus sortiuntur longè diversos.

PRIMUM genus magnam complectitur venenorum partem, quorum aculei adè sunt acres & vehementes, ut è vestigio fibras sibi obvias carpant, pungant, vellicent: neque citius in ventriculo dissolvantur, quàm omnia disturbent & pervertant, pylorum juxta & cardiam con-

Quæ quidem à venenis solo gradu differunt.

N

stringant

stringant, vehementiâque sua extrema disclusasque corporis partes in consensum rapiant, indeque uno quasi ictu & contagione universas corporis vires feriant & prosternant, dum ipsum veneni corpus adhuc in ventriculi sinu utrinque clauso continetur. Quod si venena non liquantur prius quàm ad intestina perveniant, isthic demum suas excitant tragœdias.

ALTERUM genus constituunt vomitoria, quorum stimuli ita celeriter dissolvuntur, atque ita acriter pungunt ventriculum, ut ejus constrictionem navent, prius quàm ad intestina perveniant. * Hoc autem interest, quod cardiam non occludant, verùm isthac se exponerent. Quod etiam venena præstant, si modò ocyus magna hauriatur tenuioris cujuspiam liquidi copia, ad frangendas & interrumpendas admissi hostis vires.

TERTIUM genus constat purgantibus, quæ, nisi nimia dantur copia, nunquam cient vomitum; verùm ad tres quatuorve horas placide conquiescunt, donec ad intestina tandem delata dissolvantur; quo facto, cuncta isthic stabulantia,

* Willis. Pharm. Ration. S. 2. c. 1.
aquat. c. 8.

Wepfer. de Cicur

lantia, calcaribus suis, quemadmodum exposuimus, ad anum agunt, ruunt, deturbant.

¶ QUARTUM genus eorum est, quæ neve stomachum, neve intestina ita permovent, ut inibi comprehensa vel sursum vel deorsum pellant; sed tamdiu circa vasa lactea desident, quoad ab iis penitus absorbeantur, priusquam ad anum perveniant.

¶ HUIUS generis innumeræ sunt species, quæ pro diversa indole diversos aortæ ramos afficiunt: qui quidem rami inter sese mirum quantum differunt, sive eorum spectes à corde distantiam, sive ad truncum suum inclinandi rationem, sive longitudinem, sive latitudinem, seu flexus & anfractus, seu numerum & discrimen ramulorum perpetuò subolescentium: ne plura huc spectantia congeram: quorum tamen operâ fit, ut de medicamentis hoc duntaxat hunc, illum illud locum contingat, suoque quodam jure afficiat; utque potulentorum, modo respondeat non occulta & insensibilis corporis perspiratio, sed urina.

¶ Ex eodem fonte solutiones habent sexcenta alia problemata Statica & Hydraulica. Quod nemini facile dubium esse potest, qui animo complectitur quàm multi-

188 *Quatenus ad Humores prāvos, &c.*
multifariām à simplici stimulo afficiatur
via alimentaria.

Huc igitur in primis sese ut conver-
tant Medici, si quid apud alios mea va-
leret auctoritas, equidem auctor forem;
ne solūm intenti, uti fit, humorum de-
generum correctioni, præteritā vaforum
labefactorum curā, oleum operamque a-
liud agendo ludant.

F I N I S.

Operarum Errata sic corriget lector.

Pag. 1. vers. 13. *lege* finr. 11. 5. l. sollicitis. 1b. v. 15. l.
subiectum. 22. 11. l. mun. 25. 7. dele — 40. 5. l.
permissas. 61. 20. pro 17. l. 6. 1b. v. 27. pro 8. l. 7. 78.
14. pro vulgaribus de, l. de vulgaribus. 1b. v. 22. l. iudicium.
22. 23. l. illarum. 100. 6. l. κατασχυμς. 120. 8. l.
longiusve. 143. 7. l. exploratius. 156. 2. l. resoluti. 379.
25. l. efficacitate.

Præterea, ubi erratum est in characteris distinguendo, illis quoque adhibe
medici leſteris manus:

It

14

1-

9

34

II

5

100

4

10

3

1

1.

III.

L.

10

10

10

—

•

1